

Knjiga „Tajfun“
je priložena

Poštano plačano v gotovini

Zgradbe, katere je izvršil mestni stavbenik
Angelo Battelino, Ljubljana, Aljaževa cesta 35
Telefon 33-39

Izdeluje tudi vsa umetno kamnoseška dela in cementne izdelke.

PRIJATELJ

Bridke solze pretaka naš mali Janko

DR. <sup>zato, ker je pri
hiši zmanjkalo</sup>
PIRČEVE
SLADNE
KAVE

Skrbne mamice, skrbite, da
boste vedno založene z iz-
borno in zdravo otroško
hrano

DR. ^v
PIRČEVO
SLADNO
KAVO

ki je odličen domač izdelek

ZA VROČE POLETJE

potrebujete lahke in hladne obleke.
Pripravili smo za Vas nekaj čudovito lepih modelov.
Oglejte si jih, gotovo Vam bodo všeč.

DRAGO GORUP & Co., Ljubljana

Miklošičeva cesta števil. 16/1. Hiša Del. tisk. (Bamberg).

Telefon 32-33.

Nov patent
za kolesa
je priklopni voz

*

Ženska, moška kolesa,
gramofoni, radio-
aparate po Vaši želji
izberite pri nas!

*

«Tehnik»

JOSIP BANJAI

LJUBLJANA

Miklošičeva cesta št. 20

Za **FOTO** in
KINOMATOGRAFIJO

je specialna trgovina

**JANKO
POGAČNIK**

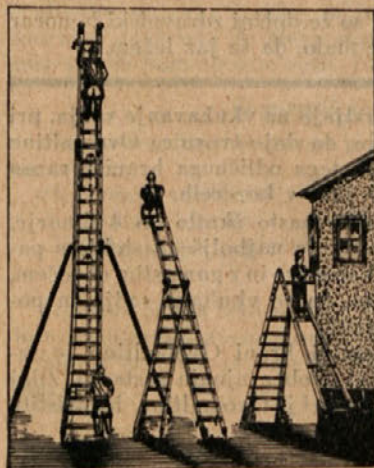
v LJUBLJANI

Tyrševa cesta 20
(nasp. pri kavarni Evrope)

*

Samo
pri nas
Vas lahko
postrežemo
kakor želite

Razvijamo in kopiramo Vam prvovrstno Vaše
filme v štirih urah.

IGNACIJ REPŠE

LJUBLJANA

TESARSKA UL. 7

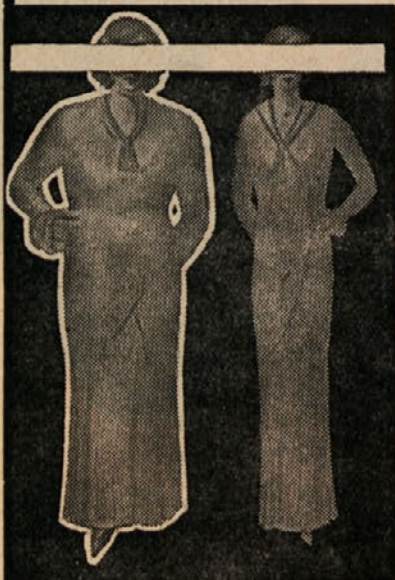
(KARLOVŠKA CESTA)

tvornica pohištva in patentnih lestev
priporoča vsakovrstne specialne lestve za: industrije,
trgovce, obrtnike, sadjarje, vrtnarje, hišne posestnike,
gasilna društva itd. Lestve se lahko uporabljajo na vse
načine, tako da ena lestva nadomešča šest drugih.

Kako sem shujšala za 15 kg v sedmih mesecih brez škodljivega stradanja.

Dobre dietetične Slatinske tablete za hujšanje.

Brez škodljivega stradanja in brez telovadbe sem shujšala za 15 kg v sedmih mesecih na ta način, da sem zauživala po trikrat na dan po dve *Bahovčevi Slatinski tableti*, ki se dobivajo v vseh lekarnah. Tem *Slatinskim tabletam* se moram zahvaliti, da sem

Želim ostati nepoznana, tehtala sem se pred in po dovršeni kuri s *Slatinskimi tabletami*.

izgubila odvisno maščobo in da se mi je zopet povrnila mladostna moč in energija, ki je nisem imela že več let.

Kako delujejo?

Sedaj se popolnoma lahko in hitro iznebite nezdrave maščobe in obvarujete svoj obraz pred gubami in grdim videzom, ki so posledica neprijetnega stradanja. Vzrok debelosti je navadno nepravilno delovanje organizma. Ne da bi oslabele Vaše telo, izgubite debelost, ako uživate *Bahovčeve Slatinske tablete*.

Začnite še danes in dobili boste zopet svojo mladostno moč in energijo, počutili se boste bolje, kakor ste se prejšnja leta, hkrati pa izgubite na teži vsak mesec 2 do 3 kg.

In zopet boste vitki in lepi. Sedaj Vas pa dela ta maščoba nesrečno. Radi bi skrili svojo obilnost, pa je ne morete. Sedaj Vam ni treba nič več skrbeti. *Bahovčeve Slatinske tablete* Vam pomagajo shujšati brez škode na zdravju. *Bahovčeve Slatinske tablete* so pripravljene iz najboljših mineralnih soli in naravnih rastlinskih ekstraktov.

Bahovčeve Slatinske tablete dobite lahko v vseh lekarnah. Nad učinkom tablet boste vznemirjeni. Zahtevajte samo originalne, pristne, neškodljive *Bahovčeve Slatinske tablete* in zavrnete vsa nado-mestila, ker ni nič uspešnejšega od teh tablet.

Sedaj je še čas, da se iznebite svoje preobilne teže in vsega, česar imate preveč na telesu.

Ena doza (100 *Slatinskih tablet*) stane Din 46.—, velika doza (200 *Slatinskih tablet*) pa Din 74.—.

Slatinske tablete izdeluje lekarna

MR. BAHOVEC
Ljubljana, Kongresni trg 12.

Kjer vsa druga sredstva odpovedo, dosežejo *Slatinske tablete* za hujšanje presenetljiv uspeh!

Reg. br. J.O.U.V. od 21. 7. 1932

Za smeh

Gospa Krompirjeva je srečno porodila triindvajsetič. Babica je otroka okopala in potem rekla materi obzirno: «Gospa, zdaj je še šlo, toda pomislite, da ste že v letih. Ne, gospa, tako ne sme iti več dalje. To morate povedati svojemu možu.»

Gospa Krompirjeva pa se samo nasmehne in pravi: «Oh, pustite ga, to mu je edino veselje. Pomislite, še v gostilno ne hodi.»

*

Stanko je razbil steklo v oknu, zato se z očetom nista preveč prijazno pogledala. Še ves v solzah je šel potem k materi.

«No, kaj je pa oče rekel?»

«Ali naj zmerjanje izpustim?»

«Le.»

«Potem pa ni nič rekel.»

*

Sodnik zaključi zasliševanje.

«Ker obtoženec priznava, da je svojo taščo premlatil, nje ni treba še posebej zasliševati.»

«Pač», poprosi obtoženec. «Vsaj oglejte si jo zaradi olajševalnih okoliščin.»

*

«Vaša žena zahteva ločitev, ker ste jo dve leti popolnoma ignorirali.»

«Ignoriral? Poglejte, kako laže, gospod sodnik. Saj se dve leti zanjo še zmenil nisem!»

*

«Nace, ali imaš luknjo v glavi?»

«Jaz? Zakaj?»

«Po hrbtu imaš vse polno žaganja.»

*

Lepo postrežnico so imeli pri Hrenovih. Sirota pa je nekega dne obolela. Legla je in ni mogla vstati.

In gospod Hren je poslal po zdravnika.

«Preglejte jo, gospod zdravnik! Menda ne bo kaj hudega...»

Zdravnik je prosil gospoda Hrena, naj gre iz sobe, in je stopil k postelji.

«Saj nisem bolna,» se je tedaj zasmejala lepa postrežnica, «toda plačo so mi dolžni že štiri mesece, in zdaj bom toliko časa ležala, dokler mi ne plačajo vsega.»

Zdravnik jo je debelo pogledal, potem pa se je spomnil:

«Izvrstno. Tudi meni so že dolžni zdravniški honorar pol leta. Odmaknite se malo, da še jaz ležem.»

Gospodinje se pripravljajo na vkuhanje sadja, pri tem pa naj se spomnijo, da daje tvornica Ovomaltine v promet veliki zavitek tega odličnega hranila razen v pločevinastih škatlah tudi v kozarcih.

Če doplačajo na pločevinasto škatlo po 4 dinarje, dobijo gospodinje kozarec iz najboljšega stekla s patentnim pokrovom za konzerve in z gumastim obročem, ki se tako trdno zapira, da se vkuhan sadje in povrtina ne more pokvariti.

V koncentrirani krepilni hrani Ovomaltine je izkoriščen vsak dragoceni drobec njenih sestavin. Zdaj se pa da tudi posoda, v kateri je Ovomaltine, izkoristiti.

Zjutraj vesela, ko trenira sport,

kadar skače po vodi, kadar lovi žogo —
in zvečer zopet razvajena ženska, ki
se popolnoma zaveda svoje lepote,
negovana do koncev prstov: Elida Creme
de chaque heure neguje nje kožo zares
skrbno, jo naredi nežno in lepo medlo.

ELIDA

Creme de chaque heure

«Recite gospodu šefu, da bi rad z njim govoril», pravi močan človek, širokih ramen in visoke postave. «Slavec se pišem.»

Sluga, slaboten možiček, se zdrzne in preplašeno pogleda obiskovalca. Potem zajecelja:

«Vi ste gospod Slavec? Strašno!...»

«Kaj je strašnega? Kaj se obirate? Rajši mi povejte, ali je gospod šef v pisarni?»

«Da, v pisarni je, toda naročil mi je, naj vas vržem ven, če se še kdaj prikažete!»

*

Split. O polnoči. Dež lije v potokih. V široki luči leži kakor čep pijani mornar. Ne more vstati in nekaj mrmra sam s seboj. Pride stražnik in mu hoče pomagati pokonci.

«Rešite najprej ženske in otroke!» zajecelja tedaj mornar. «Jaz sem že stara morska podgana in znam plavati. Se bom že sam rešil...»

Zagovoril ga je.

«Najemnina za stanovanje je torej tri tisoč dinarjev na mesec.»

«S hlevom vred?»

«S kakšnim hlevom?»

«Za osla, ki bo to plačal.»

*

Profesor Smola sedi s svojo ženo nekega lepega poletnega popoldneva na klopi pred hišnimi vrati.

Solnce žge, da je veselje. Na travniku prepevajo murni.

«Murne rad poslušam», pravi gospod profesor Smola. «Ali veš, kako nastanejo ti glasovi?»

Toda solnce je vroče in gospod profesor Smola, ki je že ves omamljen, mimogrede zaspi.

Blizu je cerkev. Prav tedaj se začuje iz nje prekrasno petje. Pevci prepevajo kakor angeli.

Gospa Smola vzklikne navdušeno:

«Ali slišiš? Ali ni čudovito? Kako lepo pojo!»

Zaspalo odvrne gospod profesor Smola:

«Veš, to delajo tako, da se z zadnjimi nogami drgnejo po spodnjem koncu hrbta.»

Iz predavanja...

«Kadar so šli špartanci v krvavi boj, so si nakodrali in pomazilili lase. Ne kakor tisto prase, tisti Ocvirek v zadnji klopi, ki pride vsak dan nepočesan v šolo.»

*

Pri fiziki kaže profesor učencem neki poizkus in začne takole: «Kakor vidite, zdaj nič ne vidite. Zakaj pa nič ne vidite, boste takoj videli.»

*

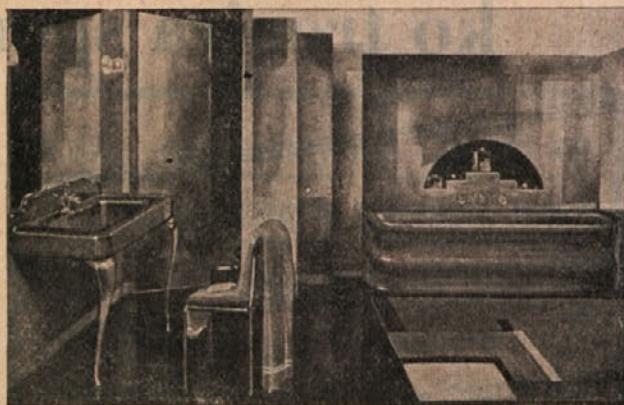
«Kaj se zgodi človeku, ki misli samo na svoje telo, na dušo pa pri tem pozabi?» vpraša katehet.

«Zredi se», odvrne Janezek.

*

«Česa nas uči prilika o sedmih nespametnih devicah?» vpraša katehet.

«Da moramo zmeraj čakati ženina», se odreže prebrisana Minka.

JAKOB FLIGL

DEDIČI

LJUBLJANA
RIMSKA CESTA 2
GREGORČIČEVA 5

KLEPARSTVO

IN VODOVODNE INSTALACIJE.

EGIDIJ ŠUŠTERŠIČ

LJUBLJANA

KRIŽEVNIŠKA ULICA 6

TELEFON 31-01

IZVRŠUJE VSA V SOBOSLIKARSKO
STROKO SPADAJOČA DELA, IN TO
V MESTU KAKOR NA DEŽELI, OD
PREPROSTE DO NAJFINEJ-
ŠE IZVRŠITVE PO NAJ-
MODERNEJŠIH
VZORCIH

VSE

TISKOVINE

ZAHTEVAJTE PONUDBE

**TISKARNA
GRAFIKA**

LJUBLJANA

RESLJEVA CESTA

TELEFON ŠTEV. 25-57

Alojzij Pauschin
LJUBLJANA
Wolfova
ulica št. 6
nudi svojo veliko zalogo stekle-
nine in porcelana, predvsem:
pitne, jedilne, kavne,
čajne in Mocca garniture
od primitivne
do najfinejše
izdelave.

Gostilniška in kavarniška posoda.
Okviri za slike.

Vse vrste šip. Steklo za ure.
Izvršuje vsakovrstna steklarska dela.

ČITAJTE „DELAVSKO POLITIKO“ NAROČA SE
MARIBOR
POŠTNI PREDAL 22

PRIJATELJ *

ILUSTRIRANA DRUŽINSKA REVIIJA

France Bevk:

Pogled v obljubljeni deželo

Takrat sem bila drugo leto učiteljica. Družba, ki se je bila slučajno sešla, se je na dolgo in široko razgovorila o usodnih okoliščinah in trenutkih, ki pogosto za vedno odločijo naše življenje. Gospodična Malka, plavalaska s sinjimi očmi, ki je dotlej ves čas molčala, je začela svojo pripoved z rahlim drgetom v glasu. Bilo je kazno, da se sramuje svoje odkritosti, a ji vendar nekaj ne dá, da bi molčala. «Tedad — bila sem za učiteljico; ne, kraja ne bom imenovala. Saj je vseeno. Ime kraja ni v nikaki zvezi s spominom na človeka, ki sem ga že pozabila. Pozabila? Ne vem. Vsaj težko, dà, nemogoče mi je reči, da še mislim nanj. Toda pogosteje, z večjo trpkostjo mislim na zlobno igro trenutka, ki je odločil moje življenje.

Takrat — od tega je že mnogo let, tako se mi zdi — sem bila premeščena iz svoje prve službe v neko hribovsko vas. Na zunaj vesela in razigrana sem si prigovarjala, da mi nič več ni do človeka, ki se mi je bil vsadil v srce. Pa takrat sem si ga težje tajila kakor danes, spomin nanj je bil še presveč v meni. Le sama sebi sem lagala. Kdaj pa kdaj sem vzela v roko knjigo, ki mi jo je bil daroval. Besede, ki sem jih brala, mi res niso več tako svetlo odmevale v srcu kakor pred tremi leti. Toda na dnu se je podmolčko oglašala neka godba, ki sem se je skoraj bala. 'Morda', sem si mislila, 'so ga nastavili v kak oddaljen kraj.' To bi mi bilo v nekem oziru celo po volji. Misel na to me je tudi bolela.

Tega, kar je prišlo, nisem pričakovala. Prve dni nove službe sem zvedela, da učiteljuje v moji bližini. V sosednji vasi, uro hoda, le da je bila pot grda in samotna. Vso kri mi je pognalo v obraz. Nepopisen občutek v srcu je bil jasno merilo mojega notranjega razmerja do njega. Nisem si mogla več lagati.

Zopet sem vzela njegovo knjigo v roko. Ne da bi jo bila odprla. Položila sem jo bila na kolena in tako presedela uro, dve. Obnavljala sem spomine. Podoživljala sem iznova vse trenutke od prve ure najinega srečanja. Vonj tiste pomladi je bil vonj rož, ki so cvele na našem vrtu. Še danes me živo spominjajo na najine prve besede in poglede. In me bodo spominjale do smrti.

Bila sva oba na tolimnskem učiteljišču, on en letnik pred menoj, a sva se šele zadnje leto поблиže spoznala. Poslala sem bila prispevek za lito-

grafiran list, ki ga je on urejeval. Da je snov bedasta, mi je rekel. Tega mu nisem zamerila, njegova brezobzirna odkritost mi je celo imponirala. Le sramovala sem se. In nato sva sedela na klopi v drevoredu, bral mi je iz neke knjige in mi razlagal njeno lepoto. Saj sem malo tega razumela. Saj ga skoraj nisem poslušala. Le njegov lepi, pojoči glas mi je zvenel v ušesu. Kaj je bilo krivo, da so se mi začela prebujati prej neznana čustva? Pomlad, lepota knjige? Morda oboje. Z besedami, ki so se spajale z nečim nedopovedljivim, sem se pogrezala v sanje kakor v mehko blazino in se mu rahlo naslonila na ramo. Zavedela sem se, se dvignila in se poslovila. In vendar sva se drugi dan zopet sešla. Tiste čase sva pogosto brala knjigo. Zatrjevala sva si, da sva si prijatelja. Ne vem, kaj je občutil on, a moje čustvo je bilo več ko prijateljstvo... O počitnicah mi je pisal. O leposlovju, samo o leposlovju — to sem mu rahlo zamerila. Med vrsticami sem poizkusila brati tisto, po čemer me je žejalo srce. Napisala sem mu pismo, v katerem sem mu le z rahlo tančico zastrla svoja čustva. Ko sem ga odposlala, sem bila srečna in nesrečna. Razumel me je. Toda le malo mi je prišel nasproti. Premalo, da bi mogla z njim odkrito govoriti o ljubezni. Poskrbela sem, da sva se 'slučajno' našla. V veseli, razbrzdani družbi sva mogla izpregovoriti le nekaj besed. Bilo je videti, da me je napol pozabil. Prišla sem domov in se na samem razjokala... Nisem mu hotela očitati, a sem taka, da nikoli ne morem popolnoma zakriti svoje notranjosti. Videla se nisva več, a redka pisma, ki mi jih je pisal iz svoje prve službe, so bila topla. Dà, bila so topla. To vidim šele zdaj, ko jih iznova prebiram, a takrat so se mi zdela mrzla. In nato so njegova pisma izostala. Na moje začudenje, ki ga nisem skrivala, je odgovoril le z razglednico. Trpela sem, a bila sem preponosna, da bi se mu bila vsiljevala. Hotela sem ga pozabiti. Če sem pomislila nanj, sem se jezno zasmejala. In vendar sem ga venomer videvala pred svojimi duševnimi očmi.

Ljubezen do njega sem si tajila prav do trenutka, ko sem zvedela, da mi je blizu. Tedaj me je vso prevzelo. Moje čustvo je bilo kakor pozabljen ogenj, ki se je nenadoma razgorel v kres. Samota moje notranjosti je oživela. Ne, v tem ni bilo niti sence kakega računa za bodočnost kakor

pri mnogih dekletih. Hotelo se mi je zgolj ljubezni.

Kaj on čuti do mene? To me je mučilo. Da me je popolnoma pozabil, nisem mogla verjeti. Tiste dneve sem preživljala kakor v mrzlici. Vsak trenutek sem ga pričakovala, da potrka na moja vrata. Pripravila sem smeh in besede. Ni ga bilo.

To me je bolelo. Ali mu res nič več ni do mene? Izgovarjala sem ga pri sebi, da ne ve zame. To je bilo skoraj nemogoče, vendar sem temu hotela verjeti. Ali naj ga sama obiščem? Dolgo se nisem mogla odločiti.

Neko jutro — tisti dan ni bilo pouka — sem vzela knjigo in krenila po peščeni poti iz vasi. Hotela sem uživati prirodo — jesen je bila jasna, topla, polna barv — a me je tako čudno stisnilo za srce in mi obtežilo noge, da sem obstala... Še danes ne morem razvozlati vseh čuvstev, ki so me takrat razganjala. Le to vem, da mi je bila ljubezen s sladko muko do konca dozorela. Kakor da sem dolgo romala v obljubljeni deželo, ki se je nenadoma v čarobnem blišču razprostrla pred menoj.

Spela sem dalje med njivami. Brala bi bila, dasi sem knjigo znala že skoraj na pamet, a so me motile misli. Bala sem se, da ga ne najdem doma. In vendar sem na nerazumljiv način to tudi želela.

Na razpotju za poljem sem ga zagledala. Visok, brez klobuka, da so mu svetli lasje padali na čelo, mi je prihajal nasproti. Zdelo se je, da sva se slučajno našla. Noge so mi omrtvele, občutila sem vročino po telesu.

Že je bil pri meni, segel mi je v obe roki.

Tedaj se nisem več vpraševala, kaj čuti do mene. Bilo mi je jasno.

Da je bil namenjen k meni, mi je rekel. Kam pa jaz?

Prav istega pristrčnega smeha, prav istih besed sem si želela. Bila sem kot nema. Knjiga se mi je izmuznila izpod pazduhe, padla je na tla. Pobral jo je in jo pogledal — bila je nekoč njegova. Ni mi je vrnil.

Krenila sva na stransko pot, ki je vodila med senožeti, mimo gostih skupin dreves. Le tu pa tam je ležala kaka samotna njiva. Nasmeh nama je bil okamenel na obrazih. Pogledovala sva se. Ali sva se izpremenila? Morda, za rahlo spoznanje. Z roko sem lovila rjavo listje in ga smukala. Preživeli so se mi obnavljala čuvstva, ki sem jih doživljala pred tremi leti. Le da je bila takrat pomlad, a zdaj je bila jesen. In da skrivnosti ljubezni nisem več doživljala le v rahli slutnji, moje deklitvo je bilo dozorelo.

Na to skoraj ne smem pomisliti. Bil je najomamnejši, najčistejši hip mojega življenja. Takrat se tega nisem tako globoko zavedala, kakor se zavedam danes. Pogled v obljubljeni deželo, ki se mi je nato za vedno zaprla. Za vedno — četudi sem se včasih poizkusila varati, da sem doživela še lepše ali vsaj tako lepe trenutke.

Ne vem, koliko časa sva molče hodila. Zame bi bila večnost kot minuta. Izpregovoril je on. Besed

se ne spominjam. Gledala sem ga v obraz, ki mu je drhtel od nemira. Spomnila sem se nečesa.

Zakaj mi nič ni pisal, sem ga vprašala.

Nemilo ga je zadelo, predrl me je z žgočim pogledom. Da ne ve, je rekel počasi, obotavljaje. Sramovanje mu je bilo v glasu... Da je tako prišlo.

Danes čutim in vem, da bi ga o preteklosti ne bila smela vpraševati. Svojo ljubezen bi bila morala iznova začeti. Vsaj na zunaj. Preprijana sem bila njegove bližine in svoje notranjosti, da bi se bila tega le malo zavedala.

Obstala sva na stezi in sem ga pogledala. Nekaj dotlej neznanega je stopilo vame in me je prevzelo. Zazdel se mi je tuj. Ozrla sem se po strnišču njive, ki je ležala ob potu. Oči so se mi nenadoma zameglile, tudi v srcu mi je postalo megleno. Za njegovimi besedami, za potezami njegovega obraza sem zaslutela roman, ki ga takrat in ne pozneje nisem zvedela. Pa saj tudi pozvedovala nisem. Po njegovih očeh sem sodila, da je moral biti zanj bridek. Če bi bila prej le malce slutila, bi me ne bilo tako prevzelo. Morala bi ga bila pogledati v oči in mu reči: 'Molčiva o tem...' Pa tega nisem zmogla. Preveč sem ga ljubila in preveč sem bila ženska. Tako naglo me je bil pozabil? Zaradi neke druge, ki ga je razočarala? Solze so mi privrele v oči, stopala sem ob robu njive. Ko sem čutila, da ga ni za menoj, sem se preplašila in obstala, a vendar se nisem okrenila.

Pa so mi v trenutku skopneli vsi prejšnji trpki občutki. Da bi bil prišel za menoj ali da bi me bil vsaj poklical! Nič. Okoli mene je bilo vse tako grozno samotno in tiho, kakor da visim v zraku. Obšla me je grenka slutnja; zakričala bi bila, a sem se okrenila.

Ni ga več bilo. Pot je bila čez in čez porasla s travo, zato ga nisem slišala oditi. Kako je mogel v tako kratkem času priti tako daleč? Hip — že je izginil med grmovjem, ki je zakrivalo ovinek... V tistem trenutku sem ga videla in sodila tako jasno, kakor ga vidim in sodim še danes. Bilo mu je samemu težko — namesto da bi ga bila dvignila do sebe, sem ga odbila. Divje je plalo v meni. Poklicati ga, teči za njim? Nisem storila ne tega ne onega. Ne iz ponosa. Iz podmolke zavesti, da je najnežnejša struna, ki je bila speta od srca do srca, za vedno pretrgana... Pobrala sem knjigo, ki je ležala ob potu, a po licih so mi tekale solze. Do noči sem se skrivala v grmovju... Čez teden dni mi ni bil več sosed, čez noč je prosil za premestitev. To sem razumela. Bila sem mu celo hvaležna. Že več let nisem slišala o njem. Umrl ni, to vem. Težko mi je priznati, da še mislim nanj, a živeje kakor on mi je v spominu zlobna igra trenutka, brez katerega bi se mi ne bilo treba venomer vpraševati: Kako bi bilo? Dà, kako bi bilo?

Pripovedovalka je umolknila. In zardela s pogledom na obrazih: sem bila mar preodkrita? Na trepalnicah se ji je nabrala solza, ji kanila na tresoč se ustnice... Družba je molčala.

Ivana Petka je glava sicer močno bolela, toda ni se mogel premagati, da bi ne oblekel svojega novega črnega zimskega plašča in odšel iz hiše.

Bil je to res plašč, kakršnega si je Petek želel že od tedaj, ko je pred dvajsetimi leti stopil v tvornico kot poduradnik in kot tak tudi ves čas ostal, četudi se je v tem času poročil z nekoč lepo predmestno žensko, ki ga pa zadnja leta ni mogla več zadovoljevati. Zato je neprestano iskal mlade, lepe ženske, pri kateri bi tako na skrivaj lahko prebil kakšno srečno urico. Toda nikoli ni našel nič pravega. Šele zadnji čas je spoznal, da je temu neuspehu kriv njegov stari sivi plašč, ki ga nosi že deseto zimo in je že ves oguljen. Zato je šel včeraj v hranilnico, dvignil prihranke zadnjih petih let in odšel v trgovino ter si kupil najdražji plašč, ki so ga imeli. Svoj stari sivi plašč pa je odnesel v pisarno «Podpornega društva». In potem je začel iskati! In glejte čudo! Ni minilo pet ur, ko se je že seznanil v najboljši kavarni z mlado, elegantno damo. Ves večer sta se prijetno zabavala. Ivan Petek seveda ni pozabil poudarjati vedno iznova, da ima nov plašč in da je starega oddal «Podpornemu društvu». Dama se je živo zanimala za oba njegova plašča, posebno pa še za starega, kar Petku kar ni hotelo v glavo. Nazadnje pa je mlada dama Petka povabila na svoje stanovanje.

Petek ni vso noč spal, venomer mu je hodila pred oči ona mlada dama z rdečimi ustnicami in s tako prijetnim glasom, da bi ga poslušal noč in dan. Da, saj je vedel: črnega plašča mu je bilo treba! Da, plašča! Že prvi dan je našel to, po čemer je toliko let zaman hrepenel.

Tako si je govoril Ivan Petek, ko je stopal z belim lističem v roki po ozki zamazani ulici in iskal številko, ki je bila napisana na lističu. Mladostnega se je počutil, ko je tekkel po stopnicah navzgor in potrkal na vrata, ki mu jih je dama opisala.

Kar zavriskal bi, ko so se vrata odprla in ga je Olga veselo pozdravila. Dala mu je svojo belo mehko roko in se mu ves čas, ko si je slačil plašč, prijazno smehljala. Ko ga je obesil na popolnoma prazni obešalnik konec temne prednje sobe, ga je Olga odpeljala v sobo, kjer pa je za majhno okroglo mizo sedel neki gospod in pregledoval majhno knjižico (kakor se je Petek mnogo pozneje spomnil, je oni gospod čital vozni red). Petek bi bil najrajši sam z Olgo, zato je ob pogledu na neznanca začutil spet glavobol.

Komaj je sedel za mizo, je neznanec začel na dolgo in široko govoriti o blaznosti in blaznežih, da se je Petku kmalu začelo mešati in za trenutke res ni več vedel, ali ima opravka s pametnim človekom ali ne. Polagoma pa je tudi Olga začela pomagati neznanecu. Vneto sta Petku dokazovala, kako lahko popolnoma zdrav in normalen človek nenadoma brez vzroka zblazni, en hip, pa je konec z njim. Posebno ljudje Petkove starosti so v vedni nevarnosti, da ne zblazne.

Petek bi bil najrajši vstal in se poslovil, posebno ker sta Olga in neznanec postajala vedno bolj čudna. Že sta kričala vanj in tako mahala z rokami, da se je preplašen umikal pred njima.

Končno je Olga zbežala iz sobe, in Petek je ostal sam z neznanecem, ki je začel tekati po sobi

kakor obseden. Z grozo se je Petek umikal proti vratom. Tedaj pa je planila v sobo Olga. Komaj jo je spoznal: v obraz je bila čisto črna in oblečena je bila v raztrgan rdeč plašč. Ko je zagledala Petka, se je začela križati, viti roke in kričati:

«Rigo, Rigo, kdo je ta slon in kaj hoče tu?»

Petek je brezumno buljil predse.

Tedaj je gospod skočil na mizo in zavpil:

«Cenjeni, najbrž ste se zmotili. Tu je človeško prebivališče, ne pa afriški pragozd.»

V zadnjem trenutku je Petek planil iz sobe, pograbil svoj plašč in zdrevil na ulico. Spodaj si je naglo oblekel plašč in drevil dalje.

Ko je prišel na glavno ulico, se je nekoliko umiril. Ogledal se je, tedaj pa je opazil, da nima na sebi svojega novega črnega plašča, marveč svojega sivega, oguljenega, ki ga je bil dal «Podpornemu društvu».

Kakor okamenel je obstal sredi ulice in buljil v svoj zamazani stari plašč, ki ni in ni hotel počrneti in se izpremeniti v novega.

Čez trenutek se je Ivan Petek okrenil in stekel nazaj v ozko zamazano ulico in poiskal ono hišo.

Dolgo je trkal na vrata, dokler se niso končno odprla, in na prag je stopila stara, sključena ženska. Smehljaje se ga je pozdravila in vprašala:

«O, gospod Petek, že nazaj!»

Petek pa je odrinil starko in planil v prednjo sobo k obešalniku, toda bil je prazen. Nato je planil še v sobo, kjer je pred nekaj minutami sedel, toda plašča ni bilo nikjer, le osivel starec je kimal ob peči.

«Kje je moj črni novi plašč», je rjul Petek in tekkel iz prednje sobe v sobo.

Nazadnje se je starki le posrečilo, da je prišla do Petka, ga prijela za plašč in se mu prijazno nasmejala:

«Onrostite, gospod Petek, saj ga imate oblečenega!»

Petek je strmel nekaj časa v ženo, potem spet v svoj sivi plašč.

«Plašč, ki ga imate oblečenega, je vendar nov in črn», je prijazno kimala starka. «Poglejte v žepe, po njih vsebini se boste najlažje prepričali.»

Petek je segel v žepe.

V levem robec, v desnem rokavice, v notranjem denarnica.

Vse, kar je popoldne vtaknil vanje!

Starka se je nasmehnila:

«Pomirite se, gospod Petek, vse je na svojem mestu, torej mora biti tudi plašč pravi, tisti, ki ste ga imeli oblečenega, preden ste prišli sem k nam na obisk.»

«K vam?» je zazijal Petek v starko, ki je še nikoli ni videl.

«Seveda, pri nas ste bili. Ste pozabili, kako smo ves popoldan govorili o blaznežih. Lepo je bilo: kar pomirite se, tudi plašč je vaš pravi črni plašč.»

Tedaj je Petka obšlo strašno spoznanje:

«Kaj če sem zblaznel?»

Kakor obseden je planil na ulico in brezumno drevil med ljudmi in vozovi. Zdaj pa zdaj se je nenadoma ustavil, se okrenil k mimoidočemu človeku, zastrmel vanj in bruhal iz sebe:

«Povej, človek, ali imam na sebi črn ali siv plašč?»

Človek se je zasmel in mu potrkal s kazalcem na čelo:

«Seveda imaš črnega!»

Petku je bilo vedno strašneje.

Torej blazen je, blazen!

Kaj bo sedaj z njim? Kaj poreko njegovi znan-ci? Kaj bo z njegovo službo? In kaj poreče žena?

Ure in ure je že tekal po ulicah, ljudje so se ozi-rali za njim in se mu smejali, to ga je pa še bolj prepričalo, da je res blazen.

Pozno ponoči je šele pritaval domov. Lačen in utrujen je bil do smrti.

Ko je stopil v kuhinjo, je ženi padlo vezenje iz rok in zavpila je od groze, da je Petek končno vendar moral vedeti, da je konec z njim.

Ivan Albrecht:

L i n a

Ko se začne pozno v noč prazniti kavarna, je Lino vselej strah. Cigaretne ogorki, ožgane vžiga-lice, kosci papirja, droben novc in vse, kar leži razmetano in pohojeno pod stoli in mizicami, se ji zdi kakor razdejanje po pogrebu. Luči ugašajo in iz kotov se plazijo sence. Zdaj, zdaj se ji zdi, da se bo zganilo nekje in zajokalo.

«Gospodična Lina», se ji dobrika plačilni, a ona ga ne mara. Obredel je že pol sveta. Kadar mu zleze vino v glavo, pripoveduje zgodbe, da bi se človeku želodec obrnil. Naj si le išče drugih, Lina ga noče niti videti! Njej sploh ni za ljudi, odkar se je moralo zgoditi tako...

Kako je vendar bilo? ji kljuje po glavi, ko se odpravlja domov.

Miran je prihajal v kavarno in ni niti vedela, da prihaja zaradi nje. Zmeraj je bil bolj tih in sam zase, le včasih jo je ujel za roko in jo malo pridržal, ko je prišla mimo njegove mize. Govorila nista skoraj nič, dokler se ji ni viharne noči ponudil, da jo spremi domov.

Grede sta kramljala. Bilo je tako lepo, ko je rohnel grom in so bile na tlak debele deževne kaplje, on pa je govoril o samem soncu in mladosti. Sploh je znal o vsaki malenkosti govoriti tako, da ga je bilo veselje poslušati. Lina se je kmalu tako privadila tega spremljevanja, da ji je bilo tesno, ako je Miran kdaj izostal.

Čez dolgo ji je šele povedal, da jo ima rad. Lina se je smejala, samo smejala, tako je bila vesela. Noč za nočjo je poslej komaj čakala, kdaj se bo začela prazniti kavarna.

Menila je, da je njena ljubezen bolj skrita mimo želje na dnu srca, a vrstnice so se ji kmalu začele posmihati, češ:

«Boš še videla, kaj in kdo je ta tvoj Miran —»

Kdo je Miran! Ona že ve, njim naj pa ne bo nič mar. Naj skrbe zase —

Tako je živela kakor v lepih sanjah, dokler se ji ni zarogal plačilni:

«Tvoj Miran se ženi —»

Kako more biti plačilni tako zloben?! Seve, če človek obrede pol sveta, menda umre vse dobro v njem.

Potožila je Miranu, kaj govore, in to celo sedaj —

A že naslednji hip je žena prišla k sapi. Vstala je in se zagnala proti Petku:

«Kje si pa zapravil svoj novi črni plašč?»

Petek jo je zgrabil za roke:

«Ti, kaj ga res nimam?»

«Seveda ga nimaš! Povej, kje si ga zapil?»

Žena je že iskala palico, Petek pa je planil k nji in jo brezumno objemal:

«Torej ga res nimam! Torej imam res svojega starega! Torej res nisem blazen!»

«Ne blazen, pač pa si pijan!»

Ivan Petek se je popolnoma zavedel šele drugi dan, ko je ves zlomljen od ženinih udarcev zlezel v svoj stari sivi plašč; tedaj je tudi sklenil, da ne bo več iskal mladih dam in tudi novega črnega plašča si ne bo kupil.

Ta trenutek jo je srečal tak pogled, da je ma-homa utihnila. Tudi Miran je molčal.

«Če se le ne motiš?» se je čez dolgo vzdramil in gledal nekam v daljo preko nje.

Lino je zaskelilo:

«Ali ne verjameš, dragi?»

Šepetaje se je plaho stisnila k njemu, a Miranu je bolj in bolj jemalo besedo.

«Če je tako, se bova morala še pomeniti», je bil njegov glas suh in tak, da jo je do mozga bolelo od njega.

Tisti večer se je poslovil kakor od tujke, a po-slej je bolj in bolj izostajal... Le kako je bilo —

«Vas smem spremiti?» jo splaši pikolo iz misli.

Da, tega fantiča ima Lina rada kakor lastnega brata. Skoraj otrok je še in tako zvesto caplja kraj nje, da se ji zdi liki v pravljici. Včasih mu grede res pripoveduje kako pravljico. Tisto o ma-teri najrajši, ki je preveč jokala za svojim otrokom. Pa se ji je prikazal v sanjah, ko je moral nositi težko kanglico vode — materinih solza.

Lina je tudi jokala, ko je na Miranov ukaz odšla v zdravilišče, ker ni smelo živeti njeno dete. A njej se revše ne bo moglo nikoli prikazati v sanjah, če še toliko joka. Saj nemara še niti ni imelo dušice, kàli? Lina sploh ne ve, ali ji je bil namenjen sinek ali hčerkica. Zato jo je tako strah, ko se pozno v noč začne prazniti kavarna. Zmeraj se le še boji, da bo zaiokalo iz temnega kota, boji in si hkratu želi, da bi se oglasilo:

«Ma-ma —»

Šele domov grede se osveži. Pikolo zvesto caplja kraj nje in pred vežnimi vrati ji vsak večer po-novi:

«Verjemite, Lina, da nikjer ne boste našli zve-stejše ljubezni kakor je moja —»

Lina se mu prijazno nasmehne:

«Le priden bodi, pa te bom zmeraj imela rada —»

Zgoraj v podstrešni sobici se stisne v posteljo. In čudno: kadarkoli jo spremlja mali do vežnih vrat, se potlej dramijo med spanjem sanje v njej kakor cvetne kali. Strah izgine in sredi sončnega vrta se igra njeno dete.

«Mamica —» sliši Lina in je blažena, dokler ji sonce ne razpodi sanj.

(Staroindsko izročilo)

Ko je Bog ustvaril svet, je prišel na zemljo, da bi užival v svojem stvarstvu. Njegov let je bil kakor piš toplega pomladnega vetra. Drevje je sklonilo glave in bele lilije so vzcvetele.

Stvarnik je tedaj utrgal lilijo in jo vrgel v morje. Pena razburkanih valov jo je pokrila. Tedaj je nastala iz lilije ženska — nežna kakor lilija, lahka kakor veter, varljiva kakor morje in nestalna kakor pena.

Ko je stopila na kopno, se je najprej ozrla nazaj na morje in vzdiknila: «O, kako sem lepa!»

Potem je pogledala po zemlji, vso je hotela objeti in dejala: «Kako je svet lep!»

Ob njenem pogledu je začelo cvetje na zemlji odpirati svoje pisane čaše in z neba se je ozrlo milijone radovednih oči na to čudežno bitje. Oči so se v hrepenjenju zaiskrile in postale so zvezde. Venera je zagorela od ljubosumnosti in odtlej med vsemi zvezdami najbolj žari.

«Glej!» je dejala ženska. «Vse me občuduje. Višek popolnosti sem in vem, da se mi bo ves svet pokoril.»

Dostojanstveno je šla skozi temne gozdove in zelena polja. Vse je strmelo vanjo. Toda ženska se je že začela dolgočasiti in vzdiknila je: «Stvarnik! Zakaj si mi podaril toliko lepote, ko nimam nikogar, ki bi me na glas občudoval!»

In Stvarnik je uslišal njeno prošnjo. Ustvaril je brez števila pisanih ptic, ki so začele opevati ženino lepoto. Ona pa je poslušala te pesmi in se smehljala. Tako prijetno ji je bilo pri srcu. Toda še tisti dan se je večnega popevanja naveličala in vzdiknila: «Stvarnik! Mojo lepoto opevajo ptice s čudovitimi pesmimi. Toda kaj imam jaz od teh pesmi? Nikogar nimam, ki bi me božal, se ovijal okoli mene in se mi laskal!»

Tedaj je Stvarnik ustvaril lepo, vitko kačo. Ovila se je okoli ženske in položila svojo glavo k njenim nogam. Ženska je bila zadovoljna — toda le malo časa. Spet se je začela dolgočasiti in spet je vzdiknila: «Če sem res tako lepa — zakaj me še drugi nočejo oponašati?»

Res, ženska je čutila, da je močna, da je čudovita in da se nihče ne more njenim čarom upirati, toda jezilo in žalilo jo je, da ne vidi nikogar, ki bi ji bil podoben:

Kako je Bog ustvaril moža

«Morda pa nisem tako lepa, kakor si domišljam, ko me nihče noče oponašati? Vsi me občudujejo, vsi mi pojejo slavo, nikogar pa ni, ki bi posnel vsaj kakšno mojo kretnjo!»

In Stvarnik, ki je dober, je hotel razveseliti bitje, ki je bilo višek njegovega ustvarjanja in dal mu je opico.

Opica je začela posnemati ženine kretnje. Ničemurnica je bila celih pet minut zadovoljna, potem pa se je med solzami iznova oglasila:

«Tako lepa, tako poželenja vredna sem! Opevajo me, objemajo me in se plazijo pri mojih nogah. Še oponašajo me. Občudujejo me in me zavidajo, tako da se začnjam že bati. Kdo me bo branil, če me bo hotel kdo iz hudobnosti napasti?»

In Bog je ustvaril močnega leva, da bi žensko varoval. Zadovoljna je bila tri ure! Potem pa je spet užaljeno vzdiknila:

«Lepa sem! Vsi me občudujejo in me imajo radi, jaz pa nimam nikogar, ki bi ga mogla rada imeti. Stvarnik, ali mar misliš, da bom gladila in ljubila leva, ki je tako mogočen in močan?»

In preden je dogovorila, se je prikazal pred njo pes, se ji začel dobrikati in skakati okoli nje.

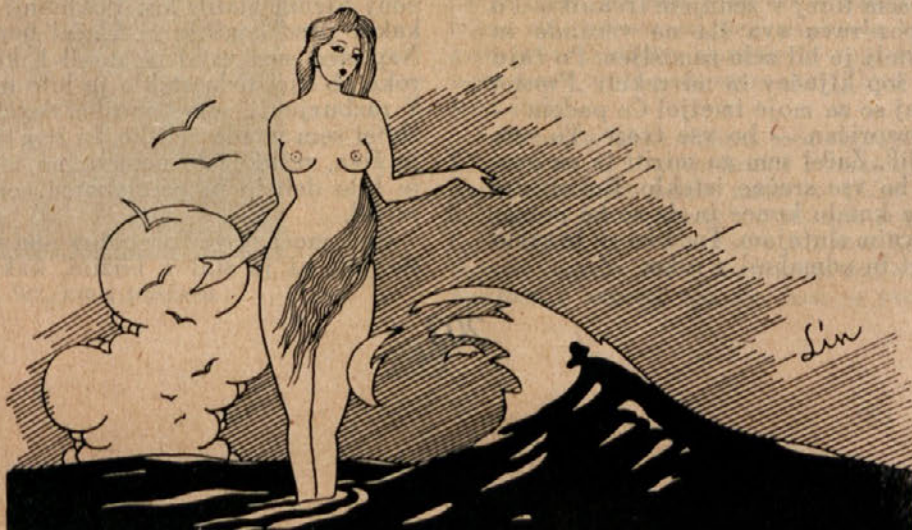
«Kako je ta žival lepa!» je vzdiknila ženska in začela božati psa. «O, kako jo imam rada!»

Zdaj je imela ženska vse, kar je želela, in ni več vedela, kaj naj bi še zahtevala. Nekaj časa je premisljela, potem pa se je razjezila. Toda jeza ji ni nič pomagala. Vsi so jo začudeno gledali. To jo je še bolj pogrelo. V onemogli jezi je udarila psa. Pes je začel lajati. Potem je zbežal. Udarila je leva. Zarjul je in pobegnil. Med potjo je še stopil na kačo, da je zasikala in ušla v luknjo. Naposled je udarila še opico, ki je stala zraven nje in jo preplašeno gledala. Zatulila je in splezala na prvo drevo. Njenega tuljenja so se ustrašile ptice in se razletele na vse strani.

Nekaj časa je ženska uživala v samoti in miru, potem pa je začela obupovati. Iskala je utehe pri opojnem vonju cvetja, valjala se je po travi in gledala proti nebu. V vetru so ji vihrali lasje in topla sapica z morja ji je božala obraz. Vsa srečna je zaspala in zasanjala. Toda sanje so bile divje. Prestrašila se jih je in se zbudila. Spet je bila vsa obupana.

«Oh, kako sem nesrečen!» je žalostno vzdiknila. «Dokler sem dobre volje, se mi vsi dobrikajo in vsi me imajo radi. Če pa sem slabe volje, me puščajo samo. Oh, vsemogočni Stvarnik, na kolenih te prosim, usliši mi še poslednjo prošnjo, ustvari mi bitje, ki me bo imelo rado, ki me bo objemalo in me občudovalo. Bitje, ki me bo varovalo in ubogalo in ki ne bo pobegnulo od mene, kadar bom slabe volje. Oh, daj, ustvari mi tako bitje, da bom lahko pri njem utolažila svoje srce in da me bo pokorno poslušalo!»

Tedaj se je Bog globoko zamislil in ... ustvaril moža.

«Zdaj ste vi na vrsti, gospod doktor», je dejal star gospod, ki je imel v gumbnici generalsko rozeto. «Saj ste bili dolgo zdravnik kolonijskih čet in prav gotovo ste doživeli kakšno dogodivščino, ki bi tudi nas zanimala. In pri tem ste se še ukvarjali s hipnozo!»

Doktor se je pogladil po sivih laseh in s suhimi prsti otresel pepel z rokavov. Nekaj časa je premišljal, potem pa je začel:

«Pred osemindvajsetimi leti — sem bil četni zdravnik indijskih lovcev. Taborili smo v kraju, kjer je imel svoj štab vojni guverner sir Henry Austin, ki je vsak večer vabil častnike na večerjo — seveda samo take, ki so imeli tisti večer prosto. Nekega takega večera sem se seznanil z vladnim uradnikom, ki ga pa nočem in ne morem imenovati. Povabil me je, naj ga obiščem na njegovem posestvu na deželi. Zanimal se je za hipnozo. V miru na deželi je hotel spoznati vse skrivnosti hipnoze, in jaz naj bi mu bil učitelj. Med smehom sem mu dejal, da so moji živci bolj primerni za lov kakor za hipnozo, vendar pa mu nisem odrekel.

Pri njem sem se počutil kakor na svojem domu.

Kmalu potem so me predstavili v Delhi. Svojega mladega prijatelja sem izgubil iz vida. Čez leto dni sem dobil od njega pismo, kjer mi je sporočal, da se je zaljubil v neko mlado Indko in da jo misli vzeti za ženo. Potem pa je najino dopisovanje zaspalo.

Takrat so vsi angleški listi, ki so izhajali v Indiji, prinašali vesti o hčeri edinki nekega bogatega trgovca iz Bombayja, ki je bila izginila. Vsi so enodušno trdili, da jo je moral nekdo ugrabiti. Bil je dober lov, a še večja žalost za starše. Razpisana je bila ogromna nagrada za tistega, ki bi odkril, kje je njih hči. Vojaška kazenska ekspedicija je preiskala vso Indijo, toda brez uspeha. Vsako leto na dan, ko je bilo dekle ukradeno, so naslovne strani vseh listov prinašale sliko lepega dekleta in pod njo tri besede: «Vrni se domov!» Tako je minilo dvajset let.

Gotovo se še spominjate, gospodje, da je izšla ta slika poslednjč leta 1914. Pod njo sta bili samo dve besedi: «In memoriam!» Starši so zvedeli, da je njih hči mrtva. Jaz sem to vedel že prej, pa sem moral molčati, in ta molk me je gnil v obup.»

Doktor je globoko zavzdihnil. Počasi je izpraznil kozarec in jel po kratkem molku nadaljevati:

«Leta 1914., ko se je na drugi strani sveta že začelo vojno klanje in ko se je del angleških čet iz Indije pripravljalo na pot v Evropo, sem dobil od svojega prijatelja pismo s prisrčno prošnjo, naj ga takoj obiščem, ker mora odpotovati kot častnik v boj. Vzel sem si dopust in odpotoval na jug. Ko sem prišel na njegov dom, je že zaklepal kovčge. Prišel sem torej v zadnjem trenutku. Po prijateljskem pozdravu sva šla na verando in sedla. Moj prijatelj je bil zelo zamišljen. Po čaju je vzel iz žepa šop ključev in mi rekel: «Prosim te, doktor, brigaj se za moje imetje! Če padem — in o tem sem prepričan — bo vse tvoje. To sem že uradno uredil». Začel sem ga miriti in ga prepričeval, da se bo vse srečno izteklo. Rekel sem mu, da bo vojne kmalu konec in da se bo potem smejal svojim črnim slutnjam. Toda on se je samo trpko nasmehnil in odmahnil z roko.

Čez dobro uro je odšel. Poslovila sva se kakor dva brata, še bolj iz srca.

Še tri dni dopusta sem imel. Zato sem sklenil, da v tem času uredim posestvo. Po večerji sem pregledal vso hišo. S ključi sem odprl vsa vrata in prišel naposled do vhoda v kemični laboratorij. Trikrat sem poizkusil vse ključe, toda nobeden ni hotel odpreti ključavnice. To me je utrudilo, in ker je bila že pozna ura, sem sklenil, da nadaljujem drugi dan.

Odpustil sem vso služinčad in ji plačal za mesec naprej. Obdržal sem samo staro Sahib, ki je že šestnajst let zvesto služila mojemu prijatelju.

Po večerji mi je Sahib prinesla majhen listič, kjer je bilo napisano tole:

«Čez osem tednov ti bo dala Sahib ključ od malih vrat. Moja želja je, da se odpro vrata v laboratorij prav ta dan.»

Spodaj je bil datum, podpisa ni bilo.

Sklenil sem se pokoriti želji mrtvega prijatelja in odpotoval dva dni nato v Delhi. Tam me je že čakalo naporno delo. Številni trgovci, uradniki, tvorničarji in drugi podobni so prihajali na zdravniški pregled in me prosili, naj jih oprostim vojne obveznosti. Nikomur se ni dalo iti na evropsko fronto. Pri tem napornem delu — časih sem delal po dvajset ur na dan — sem že pozabil svojega prijatelja in povsem slučajno sem se spomnil še o pravem času listka brez podpisa.

Gospodje moji, ne morete si misliti, kako mi je srce od razburjenja utripalo. Bil sem radoveden, a obenem sem se bal tudi kakšne skrivnosti. To skrivanje ključev se mi je zdelo podobno pravljici iz tisoč in ene noči. Vedel sem, da je bil moj prijatelj čudak. Vedel sem, da je imel celo menažerijo opic, tigrov in strupenih kač. Zdelo se mi je, da mi planeta na rame dve orjaški šapi, kadar odprem skrivnostna vrata. Ali pa me objame gorila ... Morda šine v kolobar zvita kača proti meni in me piči ...

Tik za vrati je bil zastor iz zelene svile. Presenečen sem obstal. Kaj je za njim? Morda je žrtvenik ali oltar neznane vere, ki jo je imel moj prijatelj? Izpod stropa je visela svilena vrstica in na koncu je bila srebrna krogla. Potegnil sem zanj in zastor se je razmaknil. V prvem trenutku sem opazil neko višnjevkasto svetlobo. Ko sem se pomiril, sem bolje pogledal in se zavedel, da stojim pred veliko stekleno kocko, ki je bila skoraj dva metra visoka. V kocki pa je sedela na prestolu docela gola, mlada, lepa ženska z bajnim nasmeškom na ustnah.

Kako dolgo sem stal kakor prikovan pred tem odkritjem, še danes ne vem. Lepa ženska pa je mirno sedela in se mi smehljala. Zdelo se mi je, da zaznavam njeno mehko dihanje in da čutim vonj njenih zlatih las. Pokleknil sem na koleno kakor pred boginjo in klečal bogve kako dolgo. Naposled sem vstal in stopil h kocki. Uprl sem roke ob njo, toda steklo je bilo mrzlo kakor led. V razburjenju sem naposled segel po revolverju. Hotel sem mlado žensko, ki sem o njej mislil, da je živa, rešiti iz te nenavadne ječe. Toda steklo je bilo debelo in preslaboten sem bil, da bi ga razbil.

Brez moči in ves prepoten sem se zgrudil v naslanjač, ki je stal v bližini, kakor bi čakal na

občudovalce božanske ženske. Ko sem se malo pomiril, sem umaknil pogled od nje. Oči so mi obstale na mizici zraven naslanjača. Tam sem zapazil knjigo z napisom: 'Moja izpoved'.

Z mrzlično kretnjo sem jo odprl in odkril na prvi strani listič, ki je bil meni namenjen. Prijatelj mi je sporočal:

„S to knjigo boš zvedel vse. Upam, da me ne boš preveč obsojal. Natanko jo preberi. Odpusti mi, toda moralo se je tako zgoditi, dragi prijatelj. Čutim, da ne bom več med živimi, ko boš čital te vrstice.“

V knjigi je bil najprej dolg popis njegovega beganja po Indiji s karavano bogatega trgovca. Ko je karavana šla mimo njegovega posestva, je uporabil hipnozo in z njo prisilil lepo dekle, da je prišlo k njemu. Ko se je zbudila iz letargije, je bila karavana že daleč. Nekaj dni je bila deklica otožna in žalostna, naposled pa se je vdala v usodo in se predala mojemu prijatelju. Toda za svojci je še zmeraj žalovala. „Jaz sem ji bil edini tovariš in stara Sahib. Drugih ljudi ni smela nikoli videti“, je napisal moj prijatelj v svoji izpovedi. Tako pred svetom skrita sta preživela celih dvanajst let.

Dvanajst let je moj prijatelj prirejal love, kamor je vabil vselej večjo družbo. Ko se je nekoč potikal s puško po gozdu, je nenadoma opazil svojo ženo v objemu z nekim častnikom. Zabolelo ga je, kakor bi mu bilo petdeset zastrupljenih indskih puščic prebodlo srce. Pomel si je oči in še enkrat pogledal. Videl je, da se ni zmotil, in krenil z ubitim srcem za drugimi lovci. Premišljal je: ona je vendar odkrila način, da se mu okrutno maščuje... Tedaj je začel misliti na krvavo osveto. Ko se je zvečer precej pozno vrnil domov, je takoj stopil v njeno sobo. Vsa srečna ga je čakala in mu prihitela v objem, toda surovo

jo je odrinil. Nekaj trenutkov jo je nepremično gledal, ona pa je povescila oči in zajokala. Ta jok mu je bil dovolj jasen dokaz za njeno krivdo. Pokazal ji je hrbet in krenil v menažerijo. Hipnotiziral je eno izmed največjih kober in jo spustil v njeno sobo; vrata pa je zaklenil. Začul je strašen krik, potem še enega, nato pa je vse utihnilo.

S tisto hladnokrvnostjo, ki jo je bog dal samo našemu plemenu, je moj prijatelj napravil po sili vesel obraz in prišel med svoje goste, ki so bili že malo pijani in razigrani. Ko je odbila polnoč, je nekdo potrkal na vrata, in na pragu se je prikazal častnik, ki se je moral nekje zamuditi.

„Gospoda!“ je veselo vzkliknil, „oprostite mi, da sem vas tako dolgo pustil brez vesti o sebi. Na lov“ sem se zamudil. Poglejte, kaj sem ujell!“

Odprl je vrata na stečaj, in na pragu so zagledali prekrasno dekle. Moj prijatelj se je prijel za glavo. Lepo dekle je bilo na las podobno njegovi ženi...

To odkritje ga je spravilo skoraj ob pamet. Kakor blazen je odhitel v njeno sobo. Toda bilo je že prepozno. Kobrin strup je opravil svojo nalogo. Žena je bila že mrtva...

Da bi se zmeraj spominjal svojega nepremišljenega dejanja, je s pomočjo raznih kemikalij mumificiral prekrasno ženo, da je bila videti kakor živa. Postavil jo je v debelo stekleno kocko, odkoder je potem izčrpal zrak. In vsak dan je presedel po nekaj ur pri svoji mrtvi ljubezni, občudoval njeno lepoto, trpel in se kesal svojega greha.

Drugi dan sem dobil brzojavko, ki mi je sporočala v kratkih besedah, da je moj prijatelj padel junaške smrti na bojnem polju 28. novembra 1914. Natanko na obletnico njene smrti, isti dan, ko sem bral njegovo povest, je končal zdravnik in se zamislil.

(Prevel B. R.)

Veliki in majhni razbojniki

Posebni vagoni in letala prihajajo časih v Evropo in pripeljejo večje število krokodilov, ki jih potem razdele po raznih zooloških vrtovih. Zanje delajo posebne bazene, tako da se ti tropski gostje ne morejo prav nič pritoževati in da se počutijo «kakor doma». Morda še prijetneje, ker se zanje ne brigajo samo čuvaji zooloških

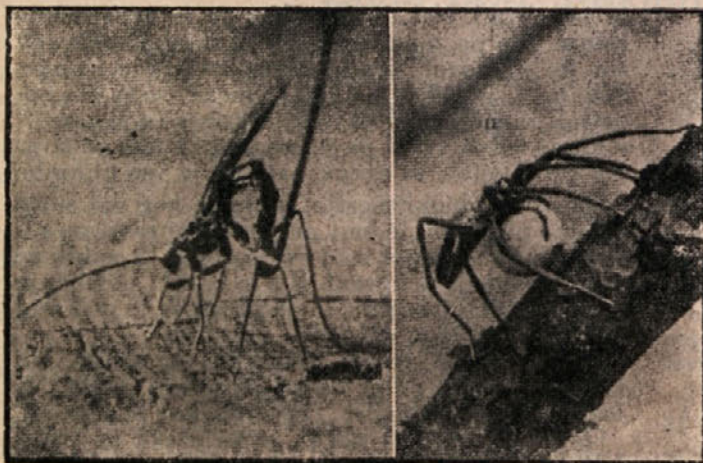
vrtov, ampak tudi učenjaki, ki proučujejo njihove navade. Seveda krokodili niso edini stanovalci zooloških vrtov, vendar pa je videti, da prizadevajo uslužbencem več skrbi kakor katerikoli drug razbojnik.

Razbojnik? Da, krokodil je prav tak razbojnik kakor kralj puščave — lev. Naj se docela udomači, naj se prilizuje kakor mačka, toda kadar ga prime, pozabi vso lepo vzgojo in podivja. Takrat utegne napraviti dosti škode med drugimi živalmi, pa tudi ljudi se loti. Njegove čeljusti so polne zob, ki so ostrejši od žebeljev. Če pograbi čuvaja za roko ali za nogo, ga ne izpusti, čeprav mu porineš nož v drobovje. Prav tak je tudi lev. V trenutku, ko mislite, da je krotek kakor jagnje in ko ga čuvaj zoološkega vrta pripelje — kakor krotkega psička — med druge živali, se čisto zgodi, da skoči kakor blisk po najbližjem živem bitju in ga raztrga. Sicer pa je znano, da čepi časih lev v džungli po cele ure mirno ob studencu in preži na živali, ki si prihajajo gasit žejo. Dostikrat hipnotizira svojo žrtev, da se ne more ganiti in da pade sama skoraj brez zavesti v njegovo žrelo.

Tudi pajka lahko štejemo med razbojnike. Ali ste že kdaj opazovali njegovo mrežo? V resnici je to pravcata razbojniška past, kamor zaide vse polno žuželk. Pajek se skriva v kotu, po cele ure ždi tam in preži na žrtev. Ko se muha ujame, prihiti z bliskovo naglico in jo z nogami pograbi. Nič ji ne pomaga mahanje s krili, nič upiranje z nogami, nič vsa moč — preden se muha

Afriški lev, kralj puščave.

Na levi komar, na desni pajek s svojimi bodočimi nasledniki.

zave, je vsa zapredena v pajčevino. Potem jo odnese v svoj kot. Če je lačen, jo takoj vso izsesa. Če pa je sit, jo pusti tako dolgo živo v kotu, dokler ne pride čas, ko se mu oglasi lakota.

Čeprav je pajek tako krvoloč, je vendar dober gospodar in zakonski mož. Na ženko, ki je lahkoverna in nič kaj preveč zvesta, je zelo ljubosumen. Časih svojega tekmeča v ljubezni umori in sne kakor kakšno muho. Seveda se zgodi časih narobe, da tekmeč požre njega in postane s tem lastnik mreže in — ženice.

Tudi komar je majhen razbojnik, toda zelo neumen in neroden. V resnici je divjak in neokreten zločinec, ki preži na ljudi in živali samo zato, da bi jim kri pil.

Viljem Lichtenberg - Iv. Vuk:

Najlepše ljubezensko pismo

Rudi, ki je imel nelepo navado, da je svoji mladi, dražestni ženi Luizi rad napravljaval vsakovrstna neljubezniva presenečenja, se je tokrat vrnil s potovanja tri dni poprej, kakor je bilo v načrtu.

Ko je stopil v prednjo sobo, je hišna vsa prestrašena že zazijala, da bi zakričala. A Rudi ji je naglo zaprl usta. Tiho, po prstih se je priplazil v Luizino sobo. Kratek vzdih pred vrati, skrben dotikljaj kravate, če je v redu, in — ne da bi potrkal — je stopil v sobo.

Vsa njegova pričakovanja so bila žal zaman. Nikogar ni mogel presenetiti, zakaj Luize ni bilo v sobi. Morala pa je še malo prej biti, zakaj zraku je bil še poln njenega parfuma in iz cigarete v pepelniku se je še vil kratek, jedek dim.

«Škoda», je pomislil Rudi, ki se je — naivno in domišljavo, kakršen je pač bil — silno veselil, kako bo presenetil svojo ženo. Stopil je bliže k Luizini mizici, kjer je bil velik nered. Pogled mu je obvisel na pismu, ki je ležalo pod obtežilnikom in nosilo Luizine mirne, precizne črke, ki so bile še nekoliko vlažne.

Rudi sicer ni bil indiskreten. Ali Luizina pisma je vendarle čital, če mu je le bilo mogoče. Prisegal je sicer na njeno zvestobo, vendar prepričan o nji ni bil. Tisto pismo pa ga je zaznamovalo v teku dveh kratkih minut za največjega krivopri-sežnika na svetu. Vse njegove prisege na Luizino zvestobo so se izkazale za krive.

Krokodil v pariškem zoološkem vrtu.

Seveda se navadno zgodi, da plača svojo požrešnost in nenasitnost z glavo.

Kakor vidite niso razbojniki samo lev, krokodil, tiger, leopard in druge velike zveri. Če primerjamo njih razbojništva s krvoločnostjo nekaterih žuželk in manjših živali, bomo videli, da je na primer pajek — čeprav je po velikosti majhen — v resnici dosti večji in okrutnejši razbojnik kakor sam lev. In če sežemo še dalje, bomo prišli do zaključka, da je tudi mačka, čeprav je tako krotka in priliznjena, velik razbojnik — vsaj miši bi tako reklo.

Pismo se je pričevalo:

«Ljubi moj osvajalec! Vem, da nimaš rad, da te tako kličem! Ali ženska, ki ljubi, si moža, ki ga ljubi, ne more misliti drugače kakor osvajalca. In jaz Te ljubim...»

Rudi je vedno bolj bledel. Bilo mu je celo že žal, da je naletel na to pismo. Vendar ga je prečital do konca. In ko ga je prečital, ni več dvomil, da mora svojo ljubezen deliti s tujim moškim.

«Kaj storiti?»

To vprašanje se mu je zapičilo v možgane. Odločil se je, da pismo vzame in odide na cesto, pa da se vrne šele zvečer, kakor bi pravkar prihajal z vlaka...

Zvečer se je vrnil. Luizo je našel pri pogrnjeni mizi. Ko ga je zagledala, je vstala, ovila roke okrog njegovega vratu, kakor vselej ob taki priliki:

«Da si le že doma. Ljubi Rudi!»

«Kako si vedela, da pridem?»

«Hišna mi je povedala. Že popoldan si bil tukaj, pa si zopet odšel. Zakaj me nisi počakal? Bila sem ravno pri telefonu.»

Usedel se je za mizo. Ne da bi jo pogledal v obraz, je odgovoril:

«Nujen posel sem imel. Vem pa, da ti je tudi vseeno, če pridem zvečer in pozno.»

Luiza pa je rekla, kakor da je preslišala njegovo opazko:

«Vedno sem vesela, če si doma.»

«Posebno takšnemu ljubemu osvajalcu», je pristavil Rudi in jo gledal.

Luiza ga je pogledala in rekla z nekakšnim zadovoljstvom v glasu:

«Ah, ti imaš torej pismo?»

«Da. Jaz ga imam. Jaz!»

Planil je pokonci in se preteče postavil prednjo. Kot vnet obiskovalec gledališča je prav za prav šele sedaj nekoliko razumel tistega priljubljenega igralca, ki je igral v drugem dejanju veliko vlogo in od svoje nezveste žene plamteče zahteval obračun. Stopil je čisto k Luizi in ji siknil v obraz:

«Priznaj!»

Začudeno ga je gledala Luiza.

«Kaj pa naj priznam? Ne razumem!»

«Priznaj, da imaš ljubčka!»

Luiza se je jela veselo smejati. In smejala se je dolgo, zelo dolgo.

«Ah, ti misliš... ker sem tisto pismo... tisto pismo na ljubega osvajalca...? Bedak ti! Ti res misliš, da bom pisala zaljubljena pisma, in posebno še tako napeta, ter jih potem kar tako puščala na mizi in v nezaklenjeni sobi?»

«Seveda, ker nisi pričakovala, da te lahko presenetim!»

«Ne, Rudi», se je še vedno smejala. «Veš, ti stega, ki naj bi to pismo prejel, sploh ni!»

«Komu si ga pa potem pisala?»

«Stotisočem, če že hočeš... Milijonom.»

«Ti me torej varaš z milijoni?»

Tovarištvo tudi pri kopanju.

«Tebe sploh ne varam... Rad bi torej vedel, zakaj sem pisala tisto pismo?»

«Ne samo rad, ampak celo zahtevam!»

«Dobro! To pismo je napisano za neki razpis nagrad. Dnevnik 'Matin' bo namreč razpisal nagrade za najlepše ljubezensko pismo. Prva nagrada je 10.000 frankov. Hočem v tem tekmovanju tekmovali. Seveda, če mi pismo vrneš.»

Nehote je Rudi segel v žep in izvlekel pismo. No, preden pa ga je izročil, se je mahoma nečesa spomnil.

«Kako to, da o takem razpisu še nisem nič slišal?»

«Ker razpis še ni priobčen. 'Matin' ga namerava šele te dni objaviti. Znan mi je samo načrt tega razpisa. Gospodična Verdijer, tajnica glavnega urednika, mi je zaupala to tajnost. Ali ko boš te dni čital razpis, mi boš pač moral verjeti.»

Molče ji je Rudi izročil pismo. Bil je nekoliko v zadregi in zdelo se mu je vse tako nerodno. Večerja se je končala v molku. Jedi se je komaj doteknil, dasi to ni bila njegova navada. Zgodaj je legel k počitku.

Ko je šel spat in je bila Luiza prepričana, da ga več ne bo, je skočila k telefonu. Poklicala je uredništvo «Matina». Na vsak način je hotela govoriti z glavnim urednikom. Povedali so ji, da je glavni urednik ravno pri zaključku uredništva in se list lomi, zato ni mogoče govoriti z njim. Ali Luiza se ni dala kar tako odpraviti. Zahtevala je, da ga morajo poklicati, ker mora na vsak način govoriti z njim. Sporočiti mu ima zelo važno reč. No, in glavni urednik se je takoj nato oglasil pri telefonu.

«Gospod glavni urednik», je govorila Luiza v slušalko naglo in šepetaje. «Imam imenitno idejo za vas in za vaš list. Saj vem, da iščete vedno senzacij in ste celo sami nekoč rekli, da mora biti popularnega časnika glavno načelo neprestana zveza s čitatelji. Imam nekaj za vas, kar bo naklado lista namah povečalo za petdeset tisoč. Gotovo mi boste pritrdili, da so postala ljubezenska pisma že nekako nemoderna. Po krivici sicer, ali tako je. Kaj bi bilo, gospod glavni urednik, ko bi razpisali v svojem listu nagrado za najlepše ljubezensko pismo?»

Glavni urednik je na drugem koncu žice zavriskal od veselja.

«Res, imenitna ideja!... Prav pravite! To je nekaj za širše množice čiteljev. To je originalno in hkrati splošno. Hvala vam, spoštovana gospa! Razpis bo že te dni objavljen!»

Luiza je zadovoljna odložila slušalko. Nato je še uredila nekaj, česar ni mogla prej. Na tisto svoje ljubezensko pismo je pripisala skromen pripis: «Pismo Ti je prišlo v roke z enim dnevom zamude. Zakaj, Ti povem, kadar se bova zopet videla. Sedaj žal ni mogoče. Pozdravljam Te in ne zameri zamudi!»

Čez tri mesece je bil Rudi na vso moč srečen, ko je mogel svoji ženi Luizi kot prvi prinesiti sporočilo, da je pri razpisu nagrade lista «Matin» za najlepše ljubezensko pismo dobila drugo nagrado: brezplačen polet v London...

Malo čudno se mu je sicer zdelo, da je tisto nagrajeno pismo imelo drugačno vsebino kakor tisto, ki ga je prej poznal. Ali potolažil se je s pojasnitvijo, da se nobeno literarno delo ne priobči v prvotnem rokopisu.

V objemu
hladnih
valov

Heinz Steguweit:

B e g

Kaj je ravno pisal, se ne ve. Pesnik je stal na vrtu najete vile, ki je bila ob Gardskem jezeru ne daleč od Brescie, in je z rdečo škropilnico zalival rože, ko ga je njegova mlada ženica z jutrnjim poljubom poklicala k zajtrku in mu hkrati povedala, da bi policijski prefekt iz Brescie rad z njim govoril.

Postavil je škropilnico v travo in osupel vzkliknil: «Toda saj nisem nikogar okradel, davke plačujem v redu — prosim, najprej kava, potem policija!»

Toda najokusnejši zajtrk ne tekne, če čaka poleg birič. Pa je izpremenil pesnik svoj načrt. Uniformiranec naj pride. Prefekt je vstopil z resnim obrazom, vljudno salutiral in vprašal, ali sme sesti.

«Bo dolgo trajalo?»

«Morda.»

«Potem, prosim!»

Visoki uradnik iz Brescie je prinesel kaj nenavadno novico:

«Se še spominjate na Benita Zeccija, gospod, cigana iz Vestona? Vi ste ga takrat, ko ste stanovali v Frascati, spoznali in prijavili policiji.»

«Kako je že to bilo?»

«Benito Zecci je ukradel trideset ovac in pastirja z nožem nevarno ranil.»

«Toda tega je že nekaj let.»

«Sedem let, gospod; včeraj je bil Benito Zecci izpuščen iz kaznilnice — tukaj imate revolver, da se boste lahko branili pred njim!»

Pesnik je držal še vedno mrzlo orožje v roki, ko je bil prefekt že davno zopet na poti v Brescio.

Kaj naj počne s to pripravo? Trije ostri naboji so tičali v bobenčku, če izprožiš, strahovito zagrmí. Ne, on je imel veliko rajši peresnik kakor pa ta mali top. Razen tega pa: kakšna nenavadna varnostna služba v tej solnčni Italiji! Tukaj imate revolver, da se boste lahko branili pred njim!

Torej Benito Zecci, tatinski klatež, je zopet prost. Kaj je torej naravnejše, kakor da se bo ta zverina izkušala maščevati nad svojim ovaditeljem. Sedem let ni noben prijeten dopust!

Tedaj se mu je približala žena. Takoj je spoznala, da nekaj ni v redu.

«Kaj se je zgodilo?»

«Daj mi hitro kozarček konjaka!»

«Še enega!»

Zdaj se je malo pomiril, toda jezik mu je bil še vedno trd, jecljal je:

«Tu je revolver za bodoči obisk!»

«???»

«Le glej, Benito Zecci pride!»

«Razbojnik od takrat?»

Le semkaj, če imate korajžo.

«Ve ženske imate pa res izvrsten spomin!»

Žena je bila vsa preplašena. Kdo bi mogel zdaj še delati in mirno spati? Vsak trenutek so se prebivalci vile zdrznili; zdaj je zašumel veter na vrtu, zdaj je počilo suho pohištvo. Za vsakim šumom se je zdelo, da se skriva Benito Zecci, razbojnik iz Vestona. Ne, teh strahov pesnik in njegova dobra žena nista mogla prenašati. Zato je rekel neki dan pesnik:

«Pospravi kovčge, jutri zjutraj odpotujeva v Monakovo. To se mi zdi bolj varno kakor pa tale zarjaveli revolver.»

Žena se je oddahnila. Pospravljanje kovčgov jima je pregnalo neprijetne občutke, ves popoldan in še pozno v noč sta stala pri omarah in skrinjah. Zvečer je pesnik telefoniral gostilničarju na postaji v Brescii po voznika.

Zgodaj zjutraj se je vzdignilo solnce, rdeče kakor paradižnik. Jezero je žarelo kakor baker in gore so imele zlate čelade. Rajski svet je ležal še v globokem spanju, ko sta pesnik in njegova žena stopila v gugav koleselj in se odpeljala proti Brescii. Kolikokrat sta se begunca boječe ozrla. Celi dve uri bo trajala vožnja, šele potem bosta na kolodvoru na varnem. Toda kakšna čudesa je razširjala ta vožnja v jutrnji svežini okrog sebe. Kako so muzicirali kravji zvonci, kako je vse naokrog dišalo po mleku, vinu in medu. Črede ovac so nosile trebuhe, obložene z volno, na nebu je veslal planinski orel v veličastnih kolobarjih... Ne, beg pred človekom je bil greh. Pa je dejal pesnik:

«Ali bi ne postal človek pod tem solncem in pred to naravo tudi sam — cigan? Mi smo vendar preneumni za vse to, ali bi se sicer bali?»

«Ali naj se zopet obrnemo?»

«I, seveda...!»

Ko je pesnik to izgovoril, je že zavil voz pred postajo v Brescii.

Tako se je izpremenil ta beg samo v neprosto voljen izlet. V gostilnici so sedli k zajtrku, za eno mizo pesnik in njegova žena, za drugo služkinja in stari voznik. Zunanaj so se krepčali konji z ovsom in vodo. Kmalu je šlo zopet nazaj proti Gardskemu jezeru. Pesnik pa si je dejal sam pri sebi: Benito Zecci naj kar pride, ne bojim se ga več, odkar sem bil zopet med ljudmi.

Vožnja nazaj ni bila nič manj vesela kakor potovanje zjutraj; le eno je morilo pesnika: čim bolj se je bližal hribček nad Gardskim jezerom, tem bolj se mu je vsiljevalo vprašanje, ali bi ne bilo v Monakovem vendarle bolj varno... Toda zdaj se ni dalo nič več izpremeniti.

Voz se je ustavil, kovčge so znosili zopet nazaj v vilo, kakor so jih bili zjutraj prinesli doli. Ko je pesnik plačal voznika in mu dal bogato napitnino, je ta zavihtel klobuk in zaklical: «Naj živi pesnik!»

«Kaj, vi me poznate?»

«Da, gospod, že sedem let. Ime mi je Benito Zecci.»

Še hitreje kakor se je odpeljal cigan v dolino, je smuknil pesnik v hišo in se prav od srca nasmejal. In zopet je zastokal po kozarčku konjaka... —k

MC 24684
MOM

Kadar greste na počitnice

...ne delajte nobenega proračuna. Saj boste itak pripravili polovico več, ne da bi vedeli, kdaj in kako...

...ne kupujte si nove toalete, saj boste itak neprestano v isti pralni obleki na potovanju...

...ne pridigujte svoji gospodinjski pomočnici, naj ne pozabi vsak večer zapreti glavnega plinovnega ventila. To bo ona itak prav gotovo naredila...

...ne jezite se, če so vaši znanci lani v istem hotelu za isto sobo in postrežbo plačali polovico manj kakor vi letos. Vi jim boste lahko tudi to povedali...

...ne čudite se, da ni vse tako elegantno, kakor ste si mislili. Ne pozabite vendar, da ste tudi vi tukaj...

...ne brzojavljajte domov, da ste pozabili ozemljiti anteno. Prav gotovo ste jo ozemljili...

...ne jezite se vendar, ker je slaba hrana. Saj se že tako redite...

...ne obdarujte nobenega otročiča s čokolado, če ne, pride nad vas vsa družina...

...porabite deževne dni za pisanje pozdravov prijateljem in znancem, toda ne pozabite jim pisati, da imate «tudi vi» najlepše vreme...

...ne pozabite se zdaj pa zdaj spreti s svojo boljšo polovico. V kopališčih in letoviščih je vendar tako krasna izbira najrazličnejših darov, ki pomagajo do sprave...

...ne kažite nikomur posnetkov s svojega potovanja. Drugi ljudje vendar tudi fotografirajo, pa bi se vam utegnili revanžirati...

...pobarajte mirno ljudi, koliko časa so že tukaj in če so že bili na vseh zanimivih izletih v okolici. Izvirnost vendar škoduje vaši požitvi...

...ne dajajte nikomur svojega naslova. Škoda za vizitko. Bodite prepričani, da ne boste nikoli več nič čuli o njem...

...ne pripovedujte nikomur, da ste našli lokal, ki je poceni, dasi nekoliko oddaljen. Ves svet ga že pozna...

In če srečate potem doma gospoda, ki ste ga bili na počitnicah spoznali z njegovo ženo, ne vprašujte, kako se žena kaj ima. Tista dama prav gotovo ni bila njegova žena...

Morje

Ali veš, kakšno je morje, kadar se v poslednjih žarkih solnca zlate valovi, da slepe oči? Kadar drhti rahla sapa nad njim in se upira v nabuhla jadra, da zdrči jadrnica kakor bela ptica v daljavo? Kadar vidiš v temi v daljavi čolne ribičev z blestečimi se svetilkami in poslušаш pritaeno šumenje valov, ki udarjajo ob skale?

Najlepše je morje, kadar je tako. Človeka prime, da bi se potopil vanj za zmeraj, da bi zaživel v njem novo, lepše življenje. Tako blizu mu je, da še njegove bližine ne čuti. Zato je tudi človeško hrepenenje tako veliko, kadar vidi, da se mu odmika. Zato ga zmeraj tako žene k njemu.

Kaj če je časih okrutno! Kaj če so valovi mogočni kakor skale, če se lomijo ob pečinah in požirajo čolne z ljudmi! Vse to mine kakor sanje in še moreč spomin ne ostane! Prelepo je morje v svoji lepoti, da bi si mogli zapomniti, kakšno je v jezi.

Kadar je človek zaljubljen, bi moral iti k morju. Hribi more srce. Uklepajo ga, da se ne more razmahniti, da ne more zleteti tja, kamor bi hotelo. Morje pa je tako daljno, tako neizmerno, da je srcu odprta pot v dežele, ki o njih še sanjalo ni. Zato bi moral iti človek k njemu, kadar ljubi.

Pot v življenje je morje. Lepa in težka pot. Pot dela in počitka, mišic in sanj. Pot bolečin in sreče. Obojnega. Zakaj samo sreča, ki boli, je res lepa.

Le glej jih, ljudi, domačine ob morju! Ko sem jih prvič videl, me je zbolelo srce. Vsi utrujeni so bili, betežni. Pa jim ni samo delo razoralo čel. Ne, ne. Niso bili samo lačni, da so jim upadla lica. Ni samo skrb v njih očeh. O, vse drugo. Trpeli so. Videli so pred sabo pot tja daleč v srečo, pa so jim bile noge priklenjene. Zato so njih čela razorana, lica upadla in oči skrbne. Hrepenenja niso mogli premagati. Delajo. Plodovi njih dela odhajajo v deželo njih sanj, oni sami pa ne morejo...

*

Lepo si morje. Lepo v večeru in v jutru. Lepo v miru in v jezi okrutno.

Kakor človek.

Kakor srce.

Zato si srcu tako blizu...

Samsko stanovanje po osnutku modernega arhitekta: Stvarnost nad vse!

Potovanje po reki

Kaj bi rekli, ko bi vas vprašali, katera vrsta sporta je najmirnejša in najrazburljivejša obenem? Najnedolžnejša in najnevarnejša? Turistika? Letalstvo? Dirkanje z motorjem? O, ne. Potovanje po reki v čolnu.

Ali se vam zdi čudno? Verjamem. Ne poznate še takega potovanja. Ko ste gledali Savo v soteskah, ko vas je za trenutek prijelo vprašanje, kaj bi človek počel med drvečimi valovi, ste mislili, da ni nikogar, ki bi to preizkusil. Pa so ljudje, ki se upajo tudi kaj takega. Sportniki v čolnih.

Kaj bi napravili, ko bi si hoteli v miru ogledati svet s prav posebne strani? Da je svet povsod enak? Ne, ne. Le sedite v čoln in pustite, da vas neso valovi po mirni reki svojo pot. Če niste samo »požiralec kilometrov«, boste odkrili toliko lepega, novega, da ta pot ne bo edina.

Če vam ni za družbo, če ste rajši sami zase, poslušajte ptice in glejte mirne pokrajine, ki izginjajo za

vami. Kadar bodo najlepše, zaveslajte k bregu in privežite čoln. Pojdite v gozd, spoznavajte njegovo življenje. Zaljubili se boste vanj. Iztikajte za divjčino, lovite ob bregu ribe. Ko jih bo dovolj za večerjo, napravite ogenj in si jih specite. Potem sedite na breg in opazujte, kako mirna reka, ki se je še pred dobro uro svetila v solncu, izginja v mraku. Nato zlezite v šator, ki ste ga vzeli s seboj, zavijte se v toplo odejo in zaspite. Čeprav so morda tla trda, se boste boljše odpočili kakor na mehkih pernicah. In ko v jutrnjem mraku zapoje ptice, vstanite z njimi in pojdite spet na pot.

Pa vendar ne boste postali kakor Robinzon na svojem samotnem otoku. Malo reči imate s seboj, ki vas vežejo na svet in vse njegove moderne pridobitve. Dnevi teko, da skoraj ne vidite ljudi. Potem se pripeljete do mesta. Koliko lepše se vam bo zdelo, kakor ko bi zmeraj v njem prebivali. Spet ste človek, kakor ste bili prej. Nakupite si vse, kar boste še potrebovali,

morda se nekaj ur zabavate, v kavarni preberete liste, da vidite, kaj je po svetu novega, potem pa spet na pot za neznanimi cilji.

Takšno potovanje je najboljše zdravilo za ljudi slabih živcev. Pa tudi najcenejše. Tiste tihe ure, ki jih

preživite v prirodi, preženejo vso utrujenost duha. Zato, ker je priroda zmeraj drugačna, zmeraj nova. Pozabite tempo časa, ki vas neprestano podi, spet postanete pravi človek. Občutek izmučenosti izgine, kakor bi ga bili odnesli valovi, ki plovejo v daljave...

T a b o r j e n j e

Taborjenje je bilo do nedavnega časa še privilegij skavtskih in drugih podobnih organizacij, ki so si znale na tak način pripraviti poceni počitnice. Boljše družine pa so hodile v letovišča.

Toda časi so hudi in malokje je še ostalo denarja za letovišča. Počitnice doma v mestu so za družine, ki so bile vajene poletnega življenja na kmetih, nekaj neznosnega. Kaj naj napravijo, da jim ne bo treba ostati doma?

To, kar delajo že dolga leta skavti.

Kupijo naj si šator, ki ni bogve kako drag. Prvo leto jih bo stal nekaj več, drugo leto pa bodo imeli že stanovanje zastonj. V kraju, kjer mislijo prebiti počitnice, naj ga razpno na travniku. Lastnik ga bo za malenkost rad dal v najem.

Ko šator stoji, je treba pokriti tla z listjem ali pa s senom, da preprečimo vlažnost. Če je šator večji, postavimo v njem lahko zložljive postelje, ki niso drage. Za otroke vzamemo večje vreče, ki jih napolnimo s slamo ali pa s senom. Potrebne so še rjuhe in odeje, ki pa jih imamo doma.

Kaj pa kuhanje? Ni tako težavno, kakor si morda mislite. Ali ste že kdaj gledali kuhanje na kmetiškem ognjišču? Že. Prav tako boste kuhali. Lahko pa si napravite tudi pravcato ognjišče. Izkopati je treba večjo luknjo in jo pokriti z železno ploščo. Pustiti moramo na eni strani nekaj prostora, da nalagamo les in dračje za kurjavo, na drugo pa postavimo tako cev,

kakršne vidimo pri železnih pečeh. Tako imamo poceni dimnik in se nam ne kadi v obraz. Ognjišče potem še obložimo z rušami, da je lepše. Posodo za kuhanje in potrebno specerijo vzamemo s seboj ali pa jo kupimo v kraju, kjer prebivamo. Mizo in stole si sami zbijemo iz lesa ali pa vzamemo s seboj zložljive, kakršne imajo po raznih kavarniških vrtovih.

Še nekaj je potrebno. Na letovišču moramo paziti na snago. Ni treba, da bi bila vsa okolica šatora polna papirjev in raznih odpadkov. Zanje izkopljemo med grmovjem posebno jamo. Druga jama naj nam služi za stranišče. Zraven naj bo kup prsti in lopatica, da odpadke zakrijemo.

Taka mora biti ureditev šatora, naj bo že na samotnem travniku ob gozdu ali pa kje ob kakšnem jezeru. Najbolje pa je zmerom, da ga postavimo v senci drevesa.

Tistim, ki mislijo, da se ne bodo mogli odvaditi udobnosti, ki jim je že prešla v meso in kri, rečemo tole: že sama neposredna bližina prave, nepokvarjene in neizumetničene prirode bo najboljši nadomestek za vse udobje. In še nekaj: tako taborjenje je dosti bolj zdravo kakor prebivanje med zidovjem. To boste sami kmalu občutili.

Kadar pa se boste hoteli vrniti v mesto, ne pozabite, da je treba vse pošteno pospraviti. Pravi taboriščnik za sabo ne pušča sledov. Tudi vam jih ni treba. In če se boste drugo leto vrnili, vas bo gospodar travnika rad sprejel z odprtimi rokami.

Gradimo si lastne domove!

(Nekaj navodil.)

Brezuspešna akcija stanovanjskih najemnikov za znižanje pretirano visokih najemnin, nezadostna sredstva državnih in samoupravnih oblasti za zgradbo cenjenih stanovanj silijo posebno srednje sloje, da si poiščejo pota in sredstva za zgradbo lastnega doma.

V reševanju stanovanjske krize, v izvajanju gradbenega programa, ni enotnosti in smotrnosti. Država, banovina in občina izvajajo svoj gradbeni program docela ločeno in individualno, koristi pa imajo od njega le omejeni krogi uslužbenstva občine, banovine in tega ali drugega ministrstva. Ves ta protekcionizem, od katerega imajo koristi v obliki naturalnih ali cenjenih stanovanj le nekateri krogi, a izdatke nosijo vsi državljani, je nesocialen in nemoralen. Individualistično svetovno naziranje dela tudi v reševanju socialnih vprašanj vse one tipične pogojeke individualnega, delnega obravnavanja, katerega posledice so izzvale svetovno gospodarsko in duhovno krizo.

Ker večina prizadetih pogojeke enotnega vodstva, enotne akcije in enotnega programa, si skuša vsak posameznik pomagati, kakor ve in zna, da pride do lastnega doma, da se tako ogne izkoriščanju. Za laika je zgraditev lastne hiše, čeprav majhne in preproste, zelo težka in komplicirana naloga, ki je zvezana z doživljenjskimi skrbmi, bremen in obveznostmi. Vsakdo, kdor se loti tega dela, se zaveda dalekosežnih posledic in išče nasvetov in navodil. Naša literatura žal še nima knjig ali brošur, ki bi dajale laiku zadostne informacije, kako naj se zidanja loti, da ne bo imel pozneje nerodnosti, težav, jeze in škode. Zato je primoran iskati nasvetov pri znancih in prijateljih, ki so to nalogo že bolj ali manj srečno rešili. Seveda so ti nasveti nepopolni. Temelje le na izkustvih, ki jih je imel dotičnik pri zidanju svoje hiše, ki pa v drugem primeru sigurno ne zadostujejo, ker ne izčrpajo vseh možnosti ekonomskega, tehničnega in juridičnega značaja. Za nasvete, posebno v tehničnem oziru, se laik navadno obrne do stavbnega podjetnika, tako za izdelavo načrtov, proračuna, materiala, konstrukcij, izvedbe itd. Povsem razumljivo je, da so informacije do skrajnosti ugodne. Interes podjetnika je pač, da dobi delo, zlasti če so finančna sredstva zagotovljena. Vsi ti nasveti so dani pod vplivom njihovih interesov in koristi. Reš je, da so nasveti prijatelj in običajno tudi podjetnikov brezplačni; res pa je tudi, da so nepopolni, tudi ne povsem objektivni, ker puščajo nešteto možnosti poznejših zapletljajev, sporov itd.

Laik, ki bo iskal v nevarnejših boleznih vselej pomoči pri najboljšem zdravniku, v težkih pravnih slučajih vselej pri dobrem advokatu, bi moral iskati nasvetov in navodil tudi v gradbeno-tehničnih zadevah pri strokovnjaku, ki mu bo stal ob strani in ščitil njegove koristi. Razume se, da tega dela ne more vršiti brezplačno. V dandanašnjih razmerah se brezplačno sploh ne more delati ali pa mora dotičnik prenesti izdatke za to tehnično delo na druge postavke. Varčevanje pri tem delu ni upravičeno, ker ima lahko nedogledne posledice v tehničnem, materialnem in pravnem oziru.

Že pri nakupu parcele glede na njeno lego, velikost, stavbišče, teren, ceno itd. se mora gospodar posvetovati s strokovnjakom, poslušati njegovo mnenje in upoštevati njegove nasvete. Lega in velikost parcele je glede

na regulacijski načrt odločilna za velikost stavbe. Regulacijski načrt in pravilnik natančno predpisujeta tudi sistem in gostoto zazidave, uporabo gradiva, število nadstropij itd. Dolžnost tehničnega svetovalca je, da dobi pri odločujočih gradbenih oblastvih vsa potrebna navodila, ki jih razjasni gospodarju. Za vilo ali majhno hišo srednjega človeka je primerna parcela odprtega sistema, srednjega ali gostega naselja, na periferiji mesta. Prednost pri nakupu naj se da parcelam z južno lego, v bližini prometnih sredstev, z že izvedeno kanalizacijo in vodovodom, s peščenim terenom in solnčno lego v bližini parkov, gozda, sploh zelenja. Parcela za enodružinsko ali dvodružinsko hišico je dovolj velika, če ima 400 m² do 800 m². Za stanovanjske hišice minimalne izmere s tremi do štirimi stanovanjskimi prostori je bolj ekonomično, če se najmanj dve, ali bolje tri, štiri ali tudi več združijo v skupino hišic vrstnega tipa. (Reihenhäuser). V tem primeru se lahko reducira izmera parcele tudi na 300 m². Vendar je ta način zazidave mogoč le tam, kjer to predvideva regulacijski načrt.

Teren parcele v veliki meri odločuje višino gradbene vsote. Širina temeljev, globina kletnih prostorov, višina nadstropij, hišna kanalizacija, izolacije proti vlagi, uporaba gradiva itd. so odvisne od kakovosti sveta.

Že pri nakupu parcele moramo računati z amortizacijo stavbe in obrestovanjem vloženega kapitala. Zato mora biti velikost parcele v skladu z obsežnostjo hiše in številom stanovanjskih prostorov, kajti obrestovanje kapitala za parcelo se mora vračunati v najemnino, ki pa mora biti, čeprav je kalkulirana za lastno gospodarjevo stanovanje, čim nižja, vsekakor pa nižja, kakor je bila tista, ki jo je prej plačeval v tuji hiši, ko je bil še najemnik. Iz razlogov, ki silijo srednjega človeka, da si zgradi lastni dom, tudi ne sme delati tiste nesocialne pogojeke, da bi špekuliral z najemnino, ki mu jo bo plačeval eventualni najemnik. Glede na obstoječe razmere, ko primanjkuje malih stanovanj, je umestneje, da se odloči — če že računa z najemniki — za izvedbo enega ali dveh dvesobnih stanovanj. Večja stanovanja se na periferiji mesta težko oddajo.

Ker je špekulacija s parcelami že prekoračila svoj maksimum, zlasti v neposredni bližini centra, pride za srednjega človeka v poštev le še bližja okolica. Izdatki za parcele 1 m² po 100 Din, 150 Din, 200 Din se ne dajo več spraviti v sklad z normalnim obrestovanjem in amortizacijo na podlagi najemnin, ki jih lahko pričakujemo v bližnji bodočnosti, če ostane vrednost dinarja bistveno neizpremenjena. Zanesljivo amortizacijo moremo računati le pri parcelah, ki so bile 1 m² po 20 Din do 60 Din, v obsegu od 600 do 800 m² in s stavbo, ki stane 1 m² po 800 Din na etažo.

Amortizacija stavbe je v veliki meri odvisna od pravilne zasnove in racionalne izvršitve, v izrabi prostora pa tudi gradiva. Kalkulacija je realna le tedaj, če se računa pri obstoječih razmerah s 5%nim obrestovanjem vloženega kapitala in 20letno do 25letno amortizacijsko dobo. Če danes kljub temu vlagajo denar v stavbe, pri katerih kalkulacija ni tako ugodna, delajo to samo zaradi nesigurnosti valute in nelikvidnosti denarnih zavodov ter deficitne industrije.

Za zasiguranje denarnih sredstev, ki se mora izvršiti brezpogojno pred pričetkom gradbenega dela, je nujno potrebna najprej približna, pozneje pa točna kalkulacija na podlagi vseh načrtov, natančnega proračuna in popisa del. Za približno kalkulacijo naj služijo naslednji podatki: 1 m² zazidane ploskve srednje izvedbe stane okoli 800 Din do 900 Din, in to za vsako nadstropje, za podstrešje in klet pa le polovico. Če pa so tudi kletni in podstrešni prostori namenjeni za stanovanjske svrhe, moramo računati okoli 600 Din do 700 Din za 1 m². Kletna stanovanja so priporočljiva le tam, kjer je stavba (kleti) le malo v terenu (okoli 80 cm do 1 m) in je teren suh, kanalizacija izpeljana in izolacija prostorov prvovrstna. Površina ali kvadratura zazidane ploskve se računa za trisobno stanovanje s priteklinami od 100 do 120 m², za dvesobno le 80 m². Pri navedeni površini zazidane ploskve je velikost sob okoli 20 m², kuhinje 12 m², kabineta za posla 9 m², kopalnice 6 m², shrambe in stranišča 6 m², stopnišča in predsobe 12 m². Za zidovje se računi nekako 15 % zazidane ploskve.

Kdor si je zasigural potrebna denarna sredstva v povsem določeni višini, ne sme v svojih zahtevah iti čez dano možnost. Sentimentalnost, romanticizem, sanjarjenje itd. se morajo umakniti trezni razsodnosti, realnosti življenja, predvsem pa danim finančnim zmoglostim. Kdor si hoče zgraditi lasten dom, ga tudi obdržati in je človek srednjega sloja, se mora brezpogojno odpovedati raznim individualnim željam, kapricam, nepotrebnemu okrasju itd. Zanj mora obveljati princip, da mora opustiti vse, kar ni bistveno in kar podraži stavbo.

Za izvedbo gradbenega programa so predvsem potrebni tako gospodarju kakor graditelju načrti in natančen proračun ter do podrobnosti izdelan popis del. Večina laikov je mnenja, da so načrti, ki se predlože gradbenemu oblastvu v odobritev, že povsem kompletni in toliko natančni, da vse nadaljnje delo na njih lahko brez škode odpade. Večina laikov ne ve, da so poleg vložnih načrtov v merilu 1:100 potrebni še polirski načrti v merilu 1:50, dalje detajlni načrti v merilu 1:25, 1:20, 1:10, 1:5, 1:2 in 1:1. Detajlni načrti obsegajo: načrte za železobeton (armaturni načrti), dalje za kanalizacijo, vodovod, električno napeljavo, centralno kurjavo, za mizarska, tesarska, ključavničarska, slikarska in pleskarska dela itd. Tudi proračun in popis se delita za vsako profesionistovsko delo posebej in morata vsebovati izmere, enotne in skupne cene, skupno vsoto za vsako profesionistovsko delo celotno gradbeno vsoto. Enako natančna in obširna mora biti pogodba, ki se ji priključijo kot sestavni deli pogoji za oddajo del, splošni in detajlni. Vsi navedeni pogoji so izredne važnosti za jasnost pogodbe, ker natančno precizirajo začetek vzajemnih dolžnosti, dogovor glede kavcije, kolkovine, stavbena vodstva, dolžnosti podjetnika, varnostne odredbe med gradnjo, strokovno izvršitev zgradbe, gradbeno dobo, gradivo, izpremembe med delom, plačevanje obrokov, jamstvo, kolavdacijo in druge eventualnosti (smrt, konkurz itd. podjetnika). Vse to delo bo brez dvoma najbolje izvršil izkušen strokovnjak, arhitekt, ki naj mu gospodar poveri sestavo programa, izdelavo načrtov in proračuna, nadalje nadzorstvo, kolavdacijo in obračun. Sestava programa se mora izvršiti sporazumno z njim na bazi dane parcele in predvidenih denarnih sredstev. Le tam, kjer so denarna sredstva v neomejenem iznosu na razpolago, lahko gospodar uveljavi svoje posebne želje in zahteve po individualnem okusu. Avtonomno postopanje pa se ne sme smatrati za diktaturo arhitekta in njegovega okusa, ampak je le diktatura ekonomskega, racionalnega zidanja. Stavba ne obstoja

samo iz zaprtih prostorov, temveč je zgrajena iz materiala, ki ima svoje lastnosti, kjer delujejo razne sile, ki zahtevajo določene konstrukcije in vplivajo tako tudi na zunanje oblikovanje stavbe. Za dandanašnje moderno stavbo niso odločilni slog, okras in zunanje oblikovanje fasad, ampak utilitarni značaj, ekonomična izraba materiala in časa, higiena, upoštevanje klimatičnih razmer, praktična izraba prostora itd. Bistvene zahteve, ki jih stavi sodobno stanovanje, so: v vse prostore dovolj svetlobe in zraka. Vsak prostor naj bo svojemu namenu ustrezajoče oblikovan in dimenzioniran. Vsa stavba naj se zgradi iz solidnega materiala, upoštevajoč vse pridobitve modernega stavbarstva pri uporabi gradiva in pri notranji izvedbi. Ni važno, kakšen gradbeni material se uporablja, temveč to, da se uporablja pravilno. Kamen, opeka in les so za zidavo enakovredni, če so pravilno izolirani proti vlagi, vremenskim izpremembam, zvoku itd. Ni važno, ali je stavba opečna, lesena, betonska, kamenita, ampak to, kako je izdelana, kakšno notranjo opremo ima, kakšno je profesionistovsko delo, predvsem pa, da je uporabljeni material zdrav in nepokvarjen. Vsa profesionistovska dela se dajo pri eventualnih nedostatkih z manjšimi stroški popraviti, ne dajo se pa popraviti nezadostni temelji, ki povzročijo posedanje stavbe in razpokanje zidu, preklad itd. Ne da se popraviti slabo izvršena talna izolacija kletnega zidovja, kar povzroča, da so stavbe vlažne in nezdrave. Nedogledne posledice za stavbo ima uporaba svežega ali mokrega lesa za stropne konstrukcije, ker se v kratkem času pojavi hišna goba, ki uniči vse lesene dele, da jih moramo popolnoma izmenjati in prostore razkužiti. Vsega tega laik ne more pri še tako vestnem nadziranju preprečiti iz enostavnega razloga, ker ni strokovnjak, ker ni študiral gradbene stroke, ker mu manjka praksa. Kaj pomaga, če prevzame podjetnik običajno dveletno ali triletno garancijo, ko pa se pojavijo resni nedostatki prav v izolaciji, solidnosti fundamentov in lesnih konstrukcijah šele v poznejših letih, ko ne more gospodar več zahtevati brezplačnega popravila ali kakšne odškodnine.

Kdor si hoče postaviti lasten dom, kjer želi preživeti svoje življenje v miru in zadovoljstvu, naj upošteva naslednje nasvete: zagotovi naj si pravočasno finančna sredstva za celotno delo. Kupi naj parcelo, kjer lahko postavi svojim sredstvom ustrezajočo stavbo, ki bo v skladu z gradbenim redom in regulacijskim načrtom, v zdravem solnčnem okolišu, po možnosti z izvedeno kanalizacijo, vodovodom, elektriko in plinom. V izdelavo naj da načrte strokovnjaku po dobro preštudiranem gradbenem programu, ki ustreza danim finančnim sredstvom. Začne naj z zidanjem zgradbe šele tedaj, ko bodo načrti, proračuni in popis del popolnoma izdelani, ko je natančno sestavljena pogodba podpisana. Preskrbi naj si strogo in zanesljivo nadzorstvo nad delom. Drži naj se točno vsega, kar je v pogodbi sklenjeno; on v plačilih, podjetnik v delu. Izogiba naj se izprememb med delom in ustnih dogovorov. Ne vmešava naj se sam v delo na stavbi in ne daje delavcem nikakih navodil. Kar ukrene, naj naredi vse po svojem tehničnem zaupniku, in tudi to pismeno. Delo naj odda solidnemu podjetniku, pa bo siguren, da bo stavba solidna in vredna denarja, ki ga je zanjo izdal. S tem bo imel tudi zagotovilo, da se bo stavba v predvidenem roku amortizirala. V dobi splošne krize, ne samo gospodarske in politične, temveč tudi verske, socialne in moralne, ne smemo računati s poštenostjo, moralno, socialnim čutom, srčno kulturo itd., temveč le z lastno previdnostjo.

Pred kratkim me je obiskal znanec in mi povedal, da namerava zidati. Prosil me je, naj mu posodim ali vsaj nasvetujem knjigo, kjer bo napisano vse, kar mora pri tej priložnosti znati. Načrte si bo v glavnem napravil kar sam, češ da najbolje ve, kako mu bo všeč; kje pa bo kuhinja, sobe in vse drugo, vendar ni tak problem, da ga ne bi mogel sam rešiti. Njega pri zidanju ne bodo vtegnili; on že ve, koliko stane to in ono. Sicer pa se bo s podjetnikom že natanko o vsem dogovoril. Denar za hišo ima pičlo odmerjen, zato se bo moral omejiti do skrajnosti in izločiti vse, kar ni nujno potrebno. Predvsem se mu zdi seveda nepotreben arhitekt, ko vendar vse to lahko sam opravi. «Veš, prijatelj,» mu pravim, «res imamo že precej dobrih knjig, toda knjige. Kako postanem v desetih minutah arhitekt? do danes žal še ni nihče napisal.»

Res, čudim se mu. Pri stotisočkah se upa vse skupaj postaviti na kocko. Najbrž pa mu nikdar še na misel ni prišlo, da bi si — na primer — sam napravil obleko...

Omenil sem mu primer gospoda X. Lepo novo hišo ima. Načrte mu je napravil neki arhitekt; ne drugega, samo načrte. Ostalo je vse sam uredil. Sam se je domnil s podjetniki, sam nadziral delo, napravil obračun itd. Minilo je dobro leto, pa je zapazil, da mu je v sobi dvignilo parket. Poklical je strokovnjake, ki so ugotovili gobo, in to ne samo v tisti sobi, ampak v vsej hiši. Ves les je bil okužen; vsega bo treba odstraniti in požgati. Zakaj vse to? Slaba izolacija, inficiran les pod parketi. Na videz malenkostna napaka in vendar kakšni stroški! Kdo je kriv? Največ gospodar sam, saj je vendar delo sam nadziral, material sam nabavljal ali pa vsaj pregledoval in odobril. Zdelo se mu je škoda nekaj tisočakov za strokovno nadzorstvo, zdaj pa bo moral odšteti desetkrat, dvajsetkrat toliko. Podjetnik, ki je v hudi konkurenci prevzel delo, je moral predvsem gledati, kako bo prišel na svoj račun. Ker pa so bili stavbni pogoji, popis del, pogodbe in proračun pomanjkljivo sestavljeni, mu to ni delalo prevelikih težav.

Ali pa primer gospoda Y. Načrte mu je napravil neki šušmar. Hiša je bila skoraj dograjena, toda nenadoma se je začela sesedati in v zidu so se pokazale razpoke. Vzrok: prešibki temelji, ki niso bili terenu in obtežbi primerno dimenzionirani.

Ta dva primera sta napravila občutne stroške. Koliko pa je takih, ko zgradb sicer ni treba popravljati, pa so vendar docela zgrešene! Pri obeh omenjenih primerih pa je bilo še vedno dovolj denarja, da je bilo nastalo škodo mogoče popraviti. Kaj pa, če ne bi bilo denarja? Kdo bi bil potem plačal? Zato je denar varno naložen le, če je hiša solidno postavljena.

Pa še druga okoliščina zahteva pri pičlo odmerjenih sredstvih dobrega strokovnjaka. Pri starih stavbah vidimo na primer, da so konstrukcije največkrat močno predimenzionirane. Zidali so jih po občutku in ne na podlagi računov; zato so uporabili mnogo preveč materiala. Isto zgradbo bi bili lahko postavili z znatno manjšimi stroški. Zaradi cenenosti materiala in zadostnih denarnih sredstev nekdaš ni bilo treba tako varče-

vati. Dandanes, v času natančnega poznavanja materiala, v času velikega tehničnega napredka in skrajnega racionalizma, gradimo docela drugače. Razne računске metode in natančno proučevanje svojstev stavbnega gradiva, vse to nam je omogočilo, da lahko izrabimo vsako stvar do skrajnosti. Dobro preračunana konstrukcija bo zmeraj dovolj varna, pa tudi najcenejša. Skrajna izraba materiala nam torej daje pri minimalnih nabavnih stroških še zmeraj gotovo predpisano varnost gradbenih konstrukcij. Navadno prenese material mnogo večjo obtežbo, kakor pa bi človek takole po občutku sodil. Zato so konstrukcije, dimenzionirane po občutku, navadno premočne. Seveda je časih prav nasprotno. Često se zgodi, da se na pogled in za občutek dovolj močna konstrukcija izkaže za prešibko in nezadostno. Na vsak način je torej potrebno, da so konstrukcije natančno preračunane, kajti le tako bodo dovolj varne, pa tudi najekonomičnejše. S tehnične strani je torej dober strokovnjak nujno potreben.

Prav tako, če ne še bolj potrebna pa je pri zidanju pomoč strokovnjaka z estetske in duševne plati. Ni namreč vseeno, kakšen dom si zgradim, čeprav delam z najskromnejšimi sredstvi. Lasten dom naj nam ne bo le streha. Ima naj predvsem še druge dobrine, ki delujejo ugodno na našo dušo in naše razpoloženje. Pod lastno streho naj tudi občutim, da sem res doma. Dom naj mi bo prijetno zavetje, kjer pozabim vse življenjske skrbi. Zmeraj mi mora dajati novih moči za hudo borbo v svetu. Koliko je ljudi, ki živijo več na cesti kakor pa doma! Pogosto je temu vzrok neljub dom. Pri tem pa seveda ne gre le za napačno namestitev oken in vrat, ki onemogočajo ugodno postavitve pohištva ali pa za neprimerno razporeditev prostorov, kar otežuje gibanje v stanovanju, ampak predvsem za neke druge skrite dobrine, ki jih človek občuti šele tedaj, ko jih uživa ali pa — ko jih pogreša.

Pri zidanju doma je torej potreben človek, ki zna upoštevati vse te momente, in to je inženjer-arhitekt. On bo pravilno rešil svojo nalogo iz tehničnih in umetniških vidikov, upoštevajoč seveda razpoložljiva sredstva. Preden začne arhitekt z delom, prouči dodobra vse težnje in želje naročnika, spozna njegov način življenja, potrebe in razmere. Naročnik bo kmalu uvidel, da ima v njem vestnega zaupnika in svetovalca, ki je vse-kako neobhodno potreben pri napravi načrtov in pri oddaji dela, sestavi gradbenih pogojev in pogodb, nadalje kot nadzornik pri zidanju samem, pri nabavljanju materiala, naposled pa tudi pri obračunavanju, ko je stavba ali delo že gotovo. Inženjer-arhitekt bo kot strokovnjak pri projektiranju načrtov, kot poznavalec materiala, tehničnih pridobitev in konstrukcij, najlažje dal naročniku dovoljno in zanesljivo jamstvo za dobro kakovost svojega dela, pa tudi za solidno in najekonomičnejšo izvršitev zgradbe same. Prihranil bo gospodarju marsikateri izdatek, gotovo pa več, kakor bo znašal njegov honorar. Arhitekt torej ni nikakšen «luksus», ki si ga lahko privoščijo samo petičniki, ampak je prav tako potreben tudi tam, kjer je treba močno varčevati.

Ing. Dimnik Stanko:

S kakšno opeko naj zidam svoj dom

Kdo še ni občutil prijetnega hlada, ki ga izdihava debelo zidovje v posameznih prostorih starega gradu ob času, ko pripeka v naravi vroče poletno sonce? In kako v istih prostorih ob hudi zimi zidovje izžareva svojo toploto v notranjost sob, podobno kakor lončena peč.

Tako debelo zidovje ne ščiti samo pred izpremembami temperature v naravi, temveč učinkuje blagodejno tudi na zrak v stanovanjskih prostorih kot toplotni regulator, da manj občutimo dnevne kakor tudi letne razlike vročine in hlada v naravi.

Dandanes, ko zidamo z opeko, ki omogoča trdnjše in solidnejše zidovje, moramo stremeti za tem, da je iz gospodarskih razlogov zidovje pač samo toliko debelo, kakor je neobhodno potrebno. V starih časih, ko so zidali le z lomljenim kamnom in ko ni bilo še cementa, so morali že zavoljo nosilnosti graditi debele zidove. Pri današnjih hišah opazimo podobno le še v kletnih prostorih, ki tiče v zemlji in imajo zaradi tega zidovje z zemljo zavarovano pred učinkovanjem vnanje temperature. Zato so naši kletni prostori v letni dobi prijetno hladni, v zimski dobi pa toplejši, kakor nekurjeni prostori v nadstropjih.

Pri nas najbolj razširjeni in do lanskega leta enotni format opečnega zidaka je omogočal zidanje sten v debelinah, ki so mnogokratnik števila 15 — torej 15, 30, 45, 60 cm itd. Tanke, 15 cm debele stene so prišle v poštev le za ločilne stene stanovanjskih prostorov. Za obvarovanje poslopja proti vnanji temperaturi in za nosilno zidovje pa je služilo zidovje, debelo 45 cm in več. Izjemno so v zadnjih letih iz pretirane varnosti uporabljali za vnanje stene deloma tudi 30 cm debele zidove, kar pa ni umestno za naše klimatske razmere. Bivanje v takem prostoru je v dobi hudega mraza neprijetno, ker se kljub kurjenju zrak v sobi ponoči toliko ohladi, da se stena na površini orosi in zamrzne; zgodilo se je celo, da je zamrznila voda v umivalniku. Še 45 cm debela stena je za naše predalpske kraje skoraj pretanka.

Pred dobrim letom je izdalo naše ministrstvo poleg drugih raznovrstnih predpisov za gradivo tudi norme za zidake. V teh normah je opustilo ministrstvo do zdaj v vsej državi skoraj docela enoten format in je dovolilo manjši format po nemškem vzorcu. Ne vem, kaj je bilo ministrstvu pri tem odločilno, morda težnja, da bi z manjšim formatom zidaka dosegli tanjše zidovje. Morda dejstvo, da je fabrikacija manjšega zidaka lažja in ugodnejša, ter je hotelo ministrstvo ustreči zahtevam opekarnarjev. Ali pa je bil morda predvsem odločilen nemški vzorec?

Vsekako pa ta odločitev ni bila ugodna. Na češko-slovaškem in v Nemški Avstriji so stali pred nekaj leti pred podobnim problemom — pa so obdržali rajši stari

veliki format zidaka. V Nemčiji imajo že okroglo 60 let predpisan mali format zidaka in že dobrih 20 let sem se uvaja čedalje bolj veliki format, in to celo za monumentalna poslopja, ki jih gradi država zase.

Z novim malim zidakom moremo doseči debeline zidov 15, 25, 38, 51 cm itd. Našemu 45 cm debelemu zidu bi bil istovrsten 38 cm debel zid iz malih zidakov. Pogrešno je misliti, da se bo zidanje pocenilo z uvedbo malega opečnega formata, ker stane glede na večje zidarsko delo, večje potrebno število malih zidakov in večjo množino malte *en kvadratni meter 45 cm debele stene iz velike opeke prav toliko kakor en kvadratni meter 38 cm debele stene iz male opeke*. Za isti denar bi imeli tanjšo steno, ki slabše varuje pred mrazom in ki je manj odporna proti potresom. V taki tanjši steni bomo poleg tega težje izpeljali dimovodne cevi. Nadalje je znano, da dandanes stene silno slabimo, prebijamo in preluknjavamo za razne instalacijske cevi, za elektriko, vodo, plin, centralno kurjavo. Že naše debelejšje stene časih komaj prenesejo oslabiljenje pri teh instalacijah — pri tanjših zidovih iz malega formata bi se vse to samo poslabšalo.

Dobro leto je že, kar so pričele nekatere opekarnice izdelovati poleg velikih tudi male zidake. Uspeh pa je doslej ta, da se konsumira skoraj izključno le veliki format zidaka, ker ga gradbeni praktik pač više ceni.

Nastane še vprašanje, ali moremo koga siliti, da bi se moral glede na uradne norme posluževati male opeke? Uradne norme predpisujejo samo minimalni format zidaka, ki ga smemo uporabljati v stavbarstvu. Nihče pa ne more braniti svobodnemu državljanu, da ne bi uporabljal večjih zidakov in zbog tega gradil debelejšje zidovje za svojo zgradbo. Dokaz temu je Nemčija, ki ima že toliko desetletij normaliziran mali format zidaka. V Nemčiji, ki je znana po svoji disciplini, se poleg normalnega formata uporablja tudi večji, celo večji zidak, kakor je naš veliki format.

Če hočete torej imeti solidnejšo, trdnjšo, pred mrazom boljše zavarovano in udobnejšo stavbo, boš dosegel to z uporabo našega dosedanjega velikega opečnega formata, ne da bi se zaradi tega zvišali gradbeni stroški.

Daleč od sveta

Humoreska.

Vsak teden ima svoj konec.

Za konec tedna je treba na primer avto. Potem parcelo. Potem hišo, ki stoji na tej parceli in kjer lahko poleti stanuješ. Od sobotnega popoldneva do ponedeljkovega jutra.

Avto sem že imel, manjkala mi je še parcela. Skoraj vsi moji prijatelji so si jih že kupili. In sicer blizu gozda in vode. Jaz pa sem si kupil parcelo, ki je bila daleč od gozda in vode.

Vprašali so me: »Zakaj si si izbral puščavo?«

Odvrnil sem: »V meni je neko nagnjenje do posebnosti. Rajši imam sveto puščavo kakor večno žuborenje vode in šumenje dreves.«

Na parceli sem dal postaviti hišo. Svojo puščavo sem dal ograditi z bodečo žico in za njo sem nastavil samostrele in skobce. Pri vходу sem nabil dva napisa: »Pozor! Besni psi!« Vendar si psov nisem kupil. Napisa sta mi bila dovolj.

Tako je bilo vse v redu. Zdaj se bom lahko vsako soboto veselil in užival prirodo. Razen mene pa so začutili še nekateri drugi hrepenenje po uživanju prirode. In sicer moje prirode. Daleč od gozda in vode.

Prvo soboto so se zbrali: gospa Evlaliya in njen mož Hubert, gospa Filomena in njen mož Robert.

Vprašal sem jih: »Kaj boste daleč od vode in gozda? In moj avto ima samo dva sedeža.«

Evlaliya je vzkliknila: »Nič ne de. Tako rada sedim spredaj pri tebi. Vsi drugi pa bodo udobno sedeli na obeh zasilnih sedežih. Samo da pridem čimprej v prirodo!«

Prav tako je vzkliknila tudi Filomena. Moža pa nista nič vzklikala, ker se ne spodobi ženam oporekati.

Najprej sem se hotel upreti. Kmalu pa sem popustil, ker sem uvidel, da ni dobro vznemirjati hkrati dveh lepih žena. Pripeljal sem avto in rekel: »Prosim!«

Takoj je sedela Filomena pri meni. Kar se je zgodilo v naslednjih petih minutah, je težko popisati. Samo toliko: najprej sem se odpeljal z dvema ženicama, ki sta se stiskali k meni. Zasilna sedeža sta bila obložena s prtljago. Oba moža sta morala ostati. Dogovorili smo se, da ju pridem iskat in obenem ostanek prtljage.

V resnici sem se peljal petkrat. Zaradi prtljage. Potem sem naložil še oba moža.

Ob desetih ponoči smo bili vsi zbrani v moji hiši. Začeli smo se torej oddihati. Najprej smo mislili jesti in piti. Evlalija se je sama ponudila, da pojde po vodo. Vode pa ni bilo. Moja parcela je daleč od gozda in vode. Samo samostrele in skobce ima. In dva napisa, dve svarili pred besnimi psi, ki jih ni. Zato Evlalija ni mogla dobiti vode.

«Če bi imeli vsaj besne pse!» je zastokal Hubert.

Toda Evlalija ga je takoj nadrla: «Same neumnosti ti blodijo po glavi! Vidi se, da si iz mesta in da si izgubil zmisel za prirodo. Drugače ne bi govoril o besnih psih, ko vsi umiramo za žejo po čaju.»

Hubert je povetil glavo in molčal.

Ker nismo imeli vode, je rekla Filomena, da bi skuhal čaj na vinu. Vino smo imeli. Zlili smo ga deset steklenic v čajni kotliček. Tedaj pa smo videli, da smo pozabili kuhalnik. Pač pa je bil v sobi lep kamin. Filomena se je ponudila, da pojde po dračje. Ker pa smo bili daleč od gozda, je dobila Filomena spet samo skobce in samostrele. In naposled se je brez dračja ujela v skobec. Rešili smo jo.

Zdaj smo morali izpiti vino kar mrzlo. Dobro nam je delo. Po prvih desetih steklenicah smo jih

popili še deset. Potem smo nekje spali. Najbrž v hiši.

Prebujenje na nedeljsko jutro ni bilo nič kaj prijetno. Vsi smo bili divje žejni. Pa ni bilo ne vina ne vode. Samo skobci in samostreli. Razen tega se je ponoči še shladilo. Zmrzovali smo. In še kamina nismo mogli zakuriti. Skobci in samostreli ne grejejo. Začeli smo se prepirati. Ker prepiranje ogreje. Potem pa smo bili še bolj žejni, ker toplota žeja. Ne, slab oddih!

Opoldne sem se sklenil rešiti. Dejal sem: «Prepiranje postaja dolgočasno. Rajši se igraymo! Letajmo okoli plota, kjer so samostreli in skobci. Samostrelov se morate ogibati, v skobce pa lahko stopite. Kdor se ujame, je rešen. Kdor pa ostane zadnji, je izgubil in ne bo smel nikoli več z mano na nedeljski oddih.»

Vsi so bili zadovoljni. Letali smo. Bil sem zelo previden. Po desetih minutah so že vsi moji gostje tičali v skobcih. Samo jaz sem bil še prost. Tedaj so začeli tuliti, ker sem izgubil. Jaz pa sem sedel v avto in ga pognal.

Zdaj sem doma v mestu in sedim v kopalnici v kadi. In mislim si: «Tudi zdaj si daleč od gozda, pa tičiš vsaj v vodi. Tvoji gostje pa tiče v skobcih. Slava izumitelju skobcev!»

Od prodajalca časopisov do graditelja nebotičnikov

V drugi polovici novembra meseca lanskega leta je umrl v Združenih državah Severne Amerike človek, ki ga niso po krivici nazivali «očeta nebotičnikov».

Doma skromne razmere. Na cesto po vsakdanji kruh. Med kolporterje listov in navadne prodajalce časnikov na ulici, k šnažilcem čevljev, vendar ne dolgo. Kmalu je uradnik, zatem potnik, nato trgovec s konfekcijskim blagom in potem bančnik! Kakor na platnu, je šlo podjetnemu možu...

Kmalu je postal Abraham E. Lefcourt, tako se je ta človek pisal, graditelj in revolucionar v tej stroki. Lotil se je gradbe nebotičnikov, ki jih je gradil neglede na stare čase. Neusmiljeno je podiral stare hiše, če so bile le količkaj na poti novemu nebotičniku, in tako je v svojem 55letnem življenju in v svojem 20-letnem stavbarskem udejstvovanju zgradil celih trideset nebotičnikov. To njegovo grajenje mu je prešlo že nekako v strast in najrajši bi namesto vsake stare hiše zgradil novo, ki bi «praskala oblake», kakor pravijo Nemci. Vrednost že teh zgrajenih «buildingov» samih znaša 250 milijonov dolarjev...

Strla ga je prav za prav smrt edinega sina. Ko je praznoval njegov sin Allan leta 1925. trinajsto obletnico svojega rojstva, mu je nameraval oče podariti v dar nebotičnik, ki ga je že gradil. Za 10 milijonov dolarjev z vsem komfortom in z vsemi tehničnimi dognanji naj bi bil opremljen. Pač višek stavbarstva. Ali še preden je bil nebotičnik dograjen, je smrt prekrizala načrte: sin Allan je umrl in to je strlo njega, ki je premagal višine... Postal je mrk in redkobeseden in edina tolažba so mu bili njegovi betonski in jekleni stvori.

Ali bil je Lefcourt človek, ki je poznal poleg sebe tudi druge ljudi. Vedno je imel pred očmi bedo v svoji

mladosti in zaradi tega je imel kot pravi človek vedno tudi razumevanje za zahteve in potrebe svojega delavstva in svojih uslužbencev. Vedel je, da je treba dati za pošteno delo pošteno plačilo in da ima samo delavec, ki ne trpi pomanjkanja in ki živi lahko človeka vredno in primerno življenje, veselje in voljo do dela. Vse drugo je pri takem delavcu le sila, on dela samo za plačilo in zato, ker bi moral brez tega plačila umreti od glada in pomanjkanja. Lefcourt pa je zahteve delavstva proučil vedno do dna in zaradi tega si je pridobil pri delavstvu tudi zaupanje. To zaupanje je bilo tako veliko, da so ga celo delavci druge stroke, in to tekstilni delavci, v času svojih dveh velikih stavk in mezdnih gibanj obakrat izbrali za svojega zastopnika in Lefcourt jih tudi ni razočaral. Obakrat je pošteno branil interese delavstva!

Strt je Lefcourt, zapustivši 100 milijonov dolarjev, umrl. Dvignil se je iz malih razmer, postal je graditelj in stvaritelj; dvignil se je iz revščine in pomanjkanja, postal je bogataš in milijonar; ali kljub uspehu je ostal človek, ki se je vedno zavedal, da poleg njega živijo in hočejo živeti tudi drugi — na enak način rojeni in navsezadnje do istega blagostanja upravičeni ljudje in sodelavci. In pomagal jim je, ne pa zatiral in izkoriščal.

Tragika vsega pa je bila, da je izgubil vse najdražje na svetu, in ko je šlo to, mu za drugo ni bilo mar. Niti 100 milijonov dolarjev premoženja mu ni nudilo nadomestila za srečo.

In ni čuda, da si želi človek, ko čita take tragedije, še človeka, ki mu bo uspelo premagati tudi take posege narave ali «usode» v človeški razvoj in življenje. In komur bo uspelo to, bo genij vseh genijev.

Mary Day Winn:

Življenje nebotičnikov

Nebotičniki so osebnosti, časih tako trmaste in muhaste kakor gledališke primadone. Vendar pa je za večino ljudi sedemdesetnadstropno poslopje samo sedemdesetnadstropno poslopje. Še nismo se zavedeli, da so nebotičniki nekaj novega, prav tako kakor nekoč parni stroj ali avtomobil.

Kdor hoče doumeti bistvo osebnosti nebotičnika, ga mora gledati z očmi tistih, ki so ga ustvarili: z očmi stavbnika, ki si je izmislil njegove stroge, resne linije, z očmi inženjerja, ki mu je dal trdnost, z očmi notranjega arhitekta, ki je spravil v pravi tek življenje v njem, da, tudi z očmi snažilke, ki dela ponoči, da očisti vse veže in stopnišča. Vsi ti ljudje imajo posebne občutke do čudovitega orjaka.

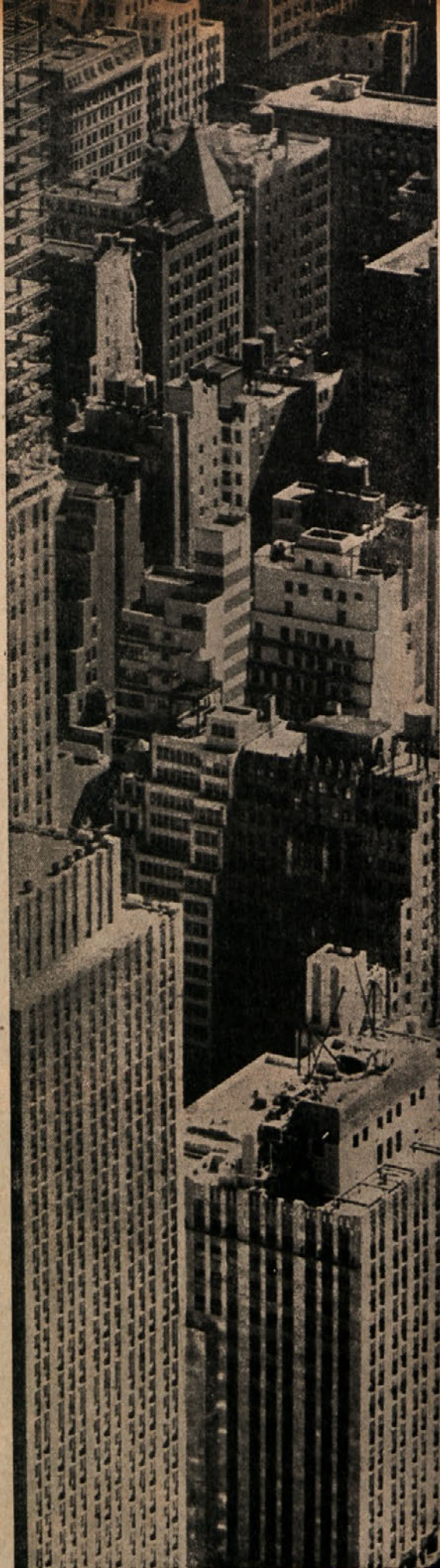
Večini ljudi se zdi nebotičnik simbol trajnosti. Kako malo jih je, ki vedo, da se ti mogočni stolpi iz železa in betona, na videz ustvarjeni za večnost, prej postarajo kakor ženska! S tridesetim letom je dandanes ženska še mlada. Nebotičnik pa že čuti mrzlo grozo starosti, ki mu ledeni jekleno telo. V prvih petnajstih letih življenja človek rase v zrelega moža. Nebotičnik pa se rodi že dorasel in razpad začne glodati njegove življenjsko važne organe, še preden so se odprla vrata, da se naselijo v njem ljudje.

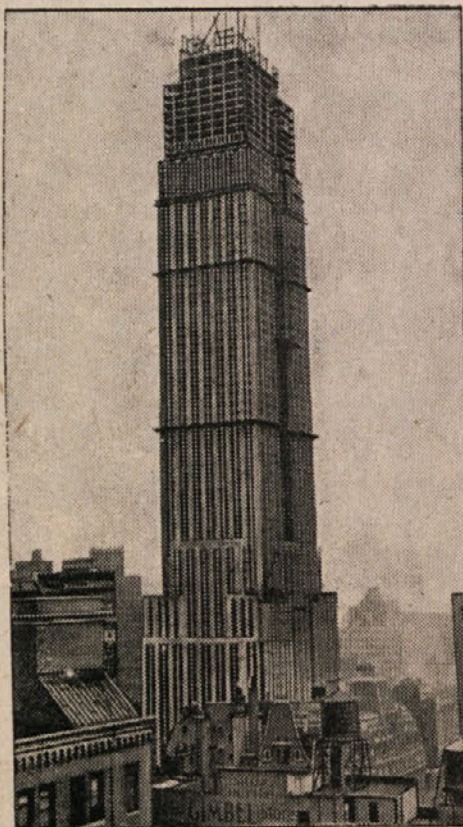
Najprej se pokaže starost v njegovih žilah — dvigalih. V Empire-State-Buildingu stanejo samo dvigala skoraj tri milijone dolarjev. In vendar so dvigala stara že po petindvajsetem letu življenja ali pa še prej. V teh letih se zaradi potrebnih popravil in dražjega vzdrževanja več ne izplačajo. Drugi vzrok, da se nebotičniki s stališča rentabilnosti hitro starajo, je ta, da se središča velikomestnega trgovskega življenja premikajo. Poslopja ne morejo iti za njimi; osramočena ostajajo na starih prostorih. Samo denarna središča ostanejo zmeraj tam, kjer so bila. Glavno središče Amerike je že precej desetletij tako tesno zvezano z ozko Wallstreet, da je ime ulice postalo pojem denarništva. Denarju ni potrebno, da bi lazil za ljudmi, ker se ljudje dovolj plazijo za njim!

Marsikdo gleda kopico nebotičnikov in se čudi, da jih morejo temelji vzdržati. V resnici pa so nebotičniki zelo lahki in tehtajo časih manj kakor prst, ki so jo morali za temelje izkopati. Sixty-Wall-Tower, tretje najvišje poslopje na svetu, ki so ga dogradili maja 1932, tehta 6000 ton manj kakor pod njim izkopana zemlja in kamenje.

Ko so temelji izkopani, se začne pravo zidanje, ki lahko rase s presenetljivo naglico. Če dela 4000 ljudi, pomeni že četrta zapravljen ure majhno premoženje. Tu ne sme nihče založiti ali pozabiti orodja, ne sme skočiti okoli ogla po steklenico piva — najbližji cestni ogel je namreč sedemdeset nadstropij pod delavcem. Zato so napravili graditelji Empire-State-Buildinga za čas zidanja šestnajst kilometrov dolgo mrežo cevi, da so dovajali žejnim delavcem ledeno hladne pijače brez alkohola, moderni nadomestek za pivo. Uredili so tudi pet kavarn, ki so se z rastočim jeklenim okostjem nebotičnika dvigale čedalje više. V vsakem nadstropju so napravili majhno železnico, ki je imela koritom podobne vagoni in prevažala gradbeni material. Poskrbljeno je bilo tudi za najmodernejšo bolnico z operacijsko dvorano za vsa nesrečna naključja. Cel štab zdravnikov je imel v njej polne roke dela.

To ni bila samo reklama, da bi ves svet govoril o graditeljih. Nebotičnik je v resnici nevaren. Prav tako kakor lep. Preden so odprli najvišje poslopje sveta za promet, je izgubilo življenje pet ljudi, dosti več pa je

Empire State-Building, najvišji nebotačnik v New Yorku in obenem najvišja stavba na svetu.

bilo nevarno ranjenih. Šesti delavec, ki je izgubil službo, je zlezel v najvišje nadstropje in se vrgel v globino, da je krstil nebotačnik s svojo krvjo. Obiskovalce, ki bi hoteli preizkusiti isto pot v večnost, nadzorujejo neopazni, toda zmeraj čuječni hišni detektivi. Če komu v najvišjih nadstropjih zaradi nenadne razlike v zračnem pritisku srce nagaja, mu takoj pomagajo v ambulatoriju.

Zavlačevanje pri zidanju nebotačnika ne pomeni samo denarne škode, ampak tudi izgubo ugleda. Ko

Okraj nebotačnikov v New Yorku.

sta pred nekaj leti tekmovala Chryslerjev nebotačnik in orjaško poslopje Manhattanske banke, kdo bo prej sezidan, je bilo precej stav, ki so šle v tisočake. William van Alen, gradbeni vodja Chryslerjevega nebotačnika, ki bi moral postati najvišja stavba sveta, je že dozidal šest nadstropij, preden je njegov tekmeč Severance H. Craig prilezel iz temeljev Manhattanskega bančnega velikana. Toda bančno poslopje je hitreje raslo in v kratkem času premagalo tekmujočega orjaka. Kmalu pa se je spet zazdelo, da bo Chryslerjev nebotačnik zmagal, in stave so se obrnile v Alenovo korist. Ni šlo samo za hitrost v zidanju, ampak tudi za to, katero poslopje bo višje. Severance H. Craig je dobil dovoljenje gradbenih oblastev, da sme postaviti še svetilniško nadstropje na sedemdeseto nadstropje palače. Tako je napravil ena in sedemdeset nadstropij in s pomočjo poldrugi meter dolgega droga za zastavo posekal svojega tekmeča. Toda zmagoslavni krik njegovih 'navijačev' je bil prezgoden. V mogočnem rovu za dvigala na Chryslerjevem nebotačniku so se jele dogajati čudne reči. Med 55. in 68. nadstropjem so delavci skrivaj postavili posebno kovinsko ogrodje, ki je postalo ogromen obok z velikansko ameriško zastavo na vrhu. To je povišalo poslopje na 319 metrov in zagotovilo Chryslerjevemu nebotačniku končno zmago.

Tako je postal Chrysler-Building najvišje poslopje sveta. Toda njegovi vladi je bilo odmerjenih le malo dni. Kmalu se je moral umakniti na drugo mesto, ko se je pognal pod nebo Empire-State-Building; Manhattanski bančni orjak pa je postal četrti, ko so maja 1932 z romantičnimi slovesnostmi posvetili Sixty-Wall-Tower.

Kdor hoče žensko res spoznati, mora z njo živeti, in to velja tudi za nebotačnike. Mož, ki o nebotačniku največ ve, je tisti, ki ga upravlja. Če se pogovarjamo s Chapinom L. Brownom, poslovnim ravnateljem Empire-State-Buildinga in nekdanjim upraviteljem Chryslerjevega velikana, se nam bo zdelo, kakor da bi govorili z impresarijem o filmski zvezdi, ki jo je pravkar odkril.

Nebotačnik Chryslerjeve avtomobilske družbe.

Nebotičnik, navzgor zidano mesto, je tudi urejen kakor mesto. Ima svoja lastna upravna oblastva, zasebno gasilsko organizacijo in detektivsko pisarno, lastno bolnico, higiensko centralo, več poštinih uradov, posebne rezervoarje za vodo, električno centralo, prometno policijo, pa tudi lastna zabavišča.

«Orjaške dimenzije poslopja povzročajo razne čudne komplikacije», mi je pravil Brown. «Recimo, pri obvarovanju pred ognjem. V 65. in 58. nadstropju imamo posebne priprave, da zmanjšamo hitrost zavrtkov, ki padajo po pisemski cevi iz najvišjih nadstropij. Drugače bi se utegnili zgoditi, da bi se zaradi hitrosti padca in trenja ob stenah vneli. V vsakem dvajsetem nadstropju imamo brizgalne in rezervoarje za vodo.

Naši detektivi morajo paziti, da ne pride v poslopje preveč beračev in branjevcev. Med šesto in sedmo uro zvečer gledajo še prav posebno. Takrat je večina pisarniških uradnikov že odšla, tajnice pa so zaposlene v umivalnicah z olepševanjem svojih obrazkov za večerne izlete. Zato ni prav nič čudno, da je ta ura prav priljubljena pri tatovih. Dobro vedo, da puščajo stroje-piske svoje ročne torbice v gornjih desnih predalih

pisalnih miz. V začetku, ko še nismo dovolj pazili, so torbice rade izginjale.

Pisarne so edini prostori, kjer dobe žene zanesljivo svoje može. Zato pride dostikrat katera tja, da iztrese nad zakonskim tovarišem svojo jezo. Takrat je treba časih posredovati, da se ne zgode prizori, ki bi zbudili preveč pozornosti. Če stanuje pet in dvajset tisoč ljudi v enem poslopju, nadaljnjih štirideset tisoč pa se v njem mudi samo za nekaj časa, moramo že biti na marsikaj pripravljeni.

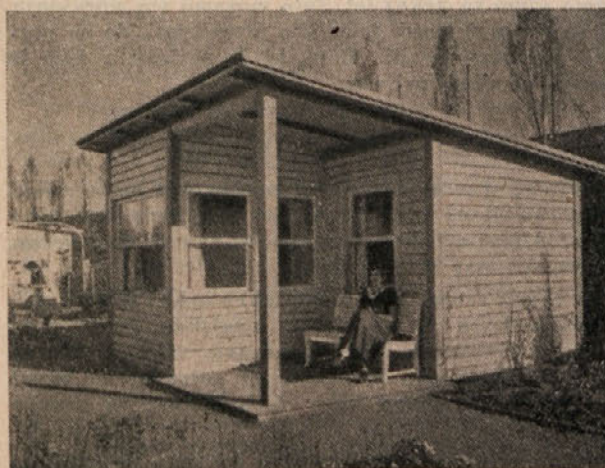
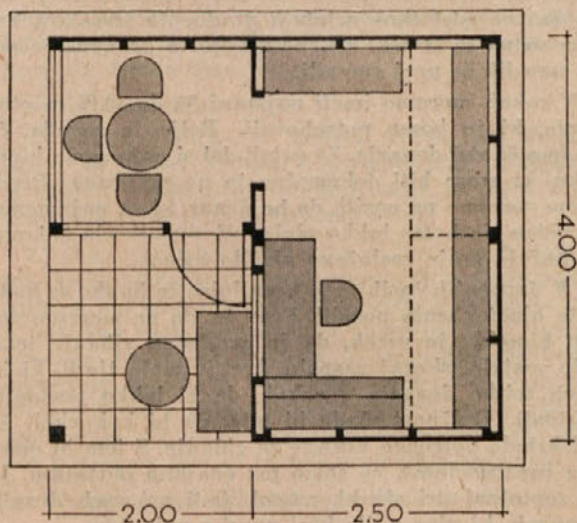
Dosti je ljudi, ki mislijo, da je nebotičnik zlo, nevaren znak našega časa. Hugh Ferriss, ki ni samo eden najznamenitejših arhitektov Novega sveta, ampak tudi resničen pesnik betona in železa, misli drugače, čeprav pravi, da je Metropolitan-Tower samo povečan posnetek Campanilla v Benetkah in sramota za Ameriko, ker hoče zbujati videz, da je zidana hiša, ko je v resnici iz jekla. Nad vse pomembno se mu zdi to, da lahko ljudje zidajo tako visoko nad zemljo. 'To pomeni moč in koncentracijo', pravi. 'Ne vem, kje so nebesa, morajo pa biti na nasprotni strani središča težnosti, ki je prikovana k tlom kakor grob. Nebotičnik ne gleda morda v nebesa, iz groba pa le silijo!'

Weekend

Kaj je «weekend» (izgovori vikend)? Podobna nemška beseda se glasi «Wochenend» — konec tedna. Z njo označujemo prosti čas od sobote popoldne do nedelje zvečer. Po velemestih je takrat vse prazno. Do zadnjega kotička zasedeni vlaki vozijo ljudi ven, v prirodo. Nekaterim je ta priroda že mirno bivanje na kmetih, drugim plezanje po hribih. Ljudje, ki so čepeli šest dni med zatohlimi zidovi, uživajo solnce in zrak, da si naberejo nove energije za nov teden dela. V nedeljo zvečer ali pa šele v ponedeljek zjutraj se s težkimi srei spet vračajo v mesto.

Torej je bistvo weekenda izlet, potovanje. Vendar pa je dosti ljudi, ki se jim ne ljubi potovati. Nekateri ne morejo zaradi sebe, drugi zaradi otrok. Ali pa pogrešajo na teh potovanjih prave udobnosti. Taki ljudje si postavijo hišico za konec tedna — weekend.

Te hišice dandanes niso več privilegij bogatašev. Vsak boljše situiran človek, vsak uradnik si jo lahko postavi. Zemljišča, ki mu bo ustrezala, je povsod dovolj. Pol ure ali uro hoda od železnice se dobe že lepi travniki po en dinar ali dva kvadratni meter. Glavno je, da je gozd blizu in studenec, pa so vsi pogoji za hišico že pri rokah.

Les iz gozda bo material zanjo. V dandanašnjih časih je zelo poceni.

Kakšna naj bo hišica? Preprosta in zračna. Preprosta zato, da za nekaj časa zavržemo komfort, ki človeka duši, če je zmeraj enak, zračna zato, ker smo prišli na kmete po zrak. Ta dva migljaja naj bosta osnovi za postavitev hišice.

Oblika naj bo, če le mogoče, pravokotna, brez raznih prizidkov. Navadna hišica ima samo en zaprt prostor, kjer spimo. V kotu ali na kakem drugem primernem prostoru imamo na mizici kuhalnik na gorilni špirit. Nekateri si napravijo celo majhen štedilnik. To nam nadomešča kuhinjo. Mrzlih prigrizkov vzamemo dovolj s seboj, da nam ni treba dosti kuhati. Zjutraj kavo ali čaj, in zvečer kaj takega, kar je hitro pripravljeno.

Kaj je v hišici še potrebno? Postelje za spanje. Najpripravnejše so postelje, ki jih lahko priklopimo k steni, da zavzamejo čez dan čim manj prostora. Majhno mizo s stoli, kjer jemo, in nič drugega. Kvečjemu trdno skrinjo ali omaro, kamor spravimo stvari, kadar se spet odpeljemo v mesto. Streha naj ne bo pretanka, da je solnce prehitro ne pregreje. Vsekakor mora biti iz dvojnega opaža. Pokrita naj bo s strešno lepenko, če je ravna, če je poševna, pa s škodlami.

Zelo važen del hišice je pokrita veranda, ki jo lahko deloma ali pa docela zapremo. Tu preživimo popoldne, če slučajno dežuje, ali pa prijetne jesenske večere, ko se nam še ne ljubi iti v posteljo. Tudi mizo s stoli imamo navadno na verandi.

Kakor smo že povedali, bomo z lesom najceneje zidali. V drugih državah imamo že posebne tovarne, ki izdelujejo hišice tako, da dobi kupec cele stene, ki jih mora potem samo še zložiti. Tako izdelovanje hišic v serijah seveda delo poenostavi, poceni in pospeši.

Kaj moramo storiti, preden začnemo zidati

Želja po lastnem domu je vsakemu človeku prirojena. Nekateri so toliko srečni, da ga že dobe od staršev, drugi pa si ga morajo šele postaviti. Seveda to ni tako lahko, posebno v dandanašnjih časih.

Najeta stanovanja so v mestih zelo draga. Marsikdo bi dosti ceneje izhajal, če bi porabil denar, ki si ga je prihranil, za osnovno glavnico pri zidanju lastnega doma, za ostanek pa bi najel posojilo, ki bi ga mesečno lahko odplačeval z manjšimi vsotami, kakor pa plačuje za najeto stanovanje.

Kadar zidamo hišo, moramo pomisliti, da je ne zidamo samo za nekaj let. Zato moramo vsa vprašanja, ki so z njo v zvezi, temeljito prerešetati, da se pozneje ne bomo jezili. Dom, ki je sezidan z jezo in skrbjo, ni nikoli prijeten.

Kakšno naj bo stavbišče.

Najprej si moramo biti na jasnem, kje bomo zidali. V mestu ali na kmetih? Ali bo hiša brez vrta ali z njim? Ali nam bo vrt samo za zabavo ali pa hočemo, da nas bo vsaj deloma živlil?

Za hišo z vrtom, kjer bomo lahko nekaj malega pridelali, zadošča 800 do 1000 m² zemljišča. Če hoče od posestva živeti vsa družina, moramo vzeti že 4000 do 10.000 m². Če imamo domače živali, potrebujemo še več zemlje. Za krmo za kozo okoli 700 m², za prašiča 1200 m².

Če ne mislimo vrta izrabljati in nam bo samo za zabavo, je seveda lahko manjši. Takrat zadošča za manjšo hišo že okoli 200 do 300 m².

Kadar izbiramo stavbišče, se moramo ozirati na oddaljenost od šole, oblastev, trgovin, pošte in eventualno tudi zabavišč.

Tla moramo preiskati, v koliko so dobra kot kulturna zemlja in kot podlaga za hišo. Ugotoviti moramo, kako globoko je talna voda. Kletna tla naj bodo nad njo. Preprečenje dotoka talne vode stane dosti denarja. Dobra tla za zidanje so peščena. Slabo pa je stavbišče, če je močvirno. Stavbišče mora imeti tudi dobro zvezo z vozno cesto.

Stavbišče ob cesti, kjer je že izpeljana kanalizacija, elektrika, plin in vodovod, je neprimerno več vredno kakor zemljišče, kjer tega ni.

Kjer ni kanalizacije, morate zgraditi greznico in ponikalnico. Kjer ni vodovodne napeljave, morate izkopati vodnjak. Kjer ni elektrike, se morate zadovoljiti s petrolejko. Zato dobro premislite, kje boste svet kupili. Predvsem pa ne kupujte sveta v senci!

Lastniške in pravne razmere (n. pr. vknjižbe na zemljišča, pravice za uporabljanje cest in podobno) zvemo v zemljiški knjigi. Lastnik dobi lahko izpisek v katastrskem uradu.

Kadar delamo načrt za tako hišico, moramo računati na popolno izrabljanje prostora, vendar pa ne smemo napraviti samo «shrambe za pohištvo». Pohištvo naj bo preprosto. Pravilno opravljena hišica je pogoj za udobno prebivanje.

Važno je tudi, kako hišico prepleskamo. Zavedati se moramo, da pestrost še ne pomeni lepote.

Kadar si gradi več ljudi hišice, ki niso daleč vsaksebi, je dobro, če se vsi dogovore o njih obliki in barvi, da bo vsa naselbina prikupna in ne preveč kričeča.

Ko smo si zemljišče izbrali, moramo iti na pristojno gradbeno oblastvo (v Ljubljani, Mariboru, Celju in Ptuj na magistratu, povsod drugje v občinskem uradu). Tam zvemo, ali ni morda naše stavbišče v regulacijskem načrtu, ki se ga moramo strogo držati. Nekatera stavbišča se sploh ne smejo zazidati, ker bo šla morda čez nje kdaj pozneje cesta. Drugje je določen najmanjši dovoljeni obseg ali višina hiše in oddaljenost od ceste.

Pri gradbenem oblastvu zvemo tudi to, kolikšne pristojbine bomo morali plačati za napravo ceste, za električno ali plinsko napeljavo, kanalizacijo, tlakovanje in drugo.

Ko kupimo stavbišče, moramo računati na postranske stroške, ki nastanejo z merjenjem parcele, notarsko pogodbo in prevknjižbo.

Stroški zidanja.

Stroški zidanja so seveda docela odvisni od velikosti in načina zidanja hiše, števila, velikosti in opreme prostorov. Približno jih lahko že naprej izračunamo po zazidani površini. Vsak m² zazidanega nadstropja stane 800 do 900 Din, za podstrešje in klet pa računamo polovico tega zneska. Tako bomo dobili vsaj približno pojem, koliko nas bo stavba stala.

Hiše ne smemo začeti prej zidati, dokler nimamo zagotovljenega denarja za plačilo hiše in vsega, kar je s hišo v zvezi. To je predvsem niveliranje hišne okolice, naprava dovoza, ureditev vrta, reguliranje eventualnih studencev okoli hiše in zavarovanje pred njimi, da ne bomo ob prvem deževju plavali, jamo za smeti ali pa gospodarsko poslopje in garažo. Teh stroškov ne smemo podcenjevati, ker nanesejo do 15 ali na še več odstotkov celotnih gradbenih stroškov. Potem so pa še stroški s kanalizacijo in drugimi reči, ki smo jih že prej omenili.

V rokah moramo imeti najmanj 30 do 40 % celotne vsote, ki jo bomo potrebovali. Bolje je seveda, če imamo še več denarja. Za ostali del si najamemo hipoteko, ki mora biti dolgoročna in ne predraga. Predvsem moramo pa paziti, da bo denar, ki ga najamemo, likviden, da bomo lahko plačevali obetnike in zidarje, ki hočejo svoje zaslužno plačilo točno.

V današnjih časih nam hranilnice in banke ne bodo dale hipotekarnih posojil. Prav to, da ne moremo dobiti hipotek, je vzrok, da je gradbeno gibanje tako zelo zastalo, skoraj zaspalo, ker je malo ljudi, ki bi imeli toliko denarja v rokah, da bi lahko poslopje dozidali. Dolžnost vlade bi bila, da bi kakorkoli že priskrbela potrebne kredite za zidanje. S tem bi omejila brezposelnost, ne samo pri enaistih obrtnikih, ki so zaposleni pri stavbi, ampak tudi pri vseh drugih panogah, ki niso v direktni zvezi z zidanjem.

Načrt.

Če so denarna sredstva zagotovljena, se lahko po-
brigamo za načrt. Čeprav smo se že dolgo ukvarjali z
mislijo, da bomo zidali, vendar ne smemo misliti, da
bomo lahko postavili hišo brez strokovne pomoči.
Arhitekt ali stavbenik nam bo napravil dober načrt,
da ne bomo imeli sitnosti z oblastvi. Svetoval nam bo
pri praktični ureditvi prostorov. On tudi najboljše
pozna prednosti in slabe strani tega ali onega gradbe-
nega materiala in načina zidanja. Dal nam bo nasvete
o pocenitvi zidanja, ne da bi s tem trpela udobnost
hiše. Sam se bo posvetoval z obrtniki in jim razdelil
delo; s tem nam bo zmanjšal delo in sitnosti, ki so z
njim v zvezi. Nadzoroval bo tudi izdelavo in preprečil
vsako površnost, ki se vselej maščuje s stroški za večja
ali manjša popravila. Gradbeno nadzorstvo z izdelavo
načrta vred stane poprečno 3 do 8 odstotkov vseh stro-
škov, toda izplača se, ker se ta izdelek pri prihrankih
na drugi strani docela povrne.

Načrt sam je odvisen od potreb gospodarja in kra-
jevnih razmer, tako da nekega vzorčnega, splošnega
načrta ne moremo napraviti.

Čim manjša je hiša, tem bolj je treba načrt pre-
misлити. Jedilna niša lahko nadomesti obednico, delovna
niša delovno sobo. Vzidane omare v kuhinji, sobah in
veži zmanjšajo tesnost teh prostorov, ki bi vsekako
nastala, če bi pohištvo postavili ob zidovih. Okence iz
kuhinje v obednico olajša gospodinjici delo, ker ji
skrajša pot skozi najmanj dvoje vrat. Na skrajšanje
poti (iz vhoda do dnevne sobe, iz kuhinje na vrt, iz
kuhinje do mize, kjer jemo, od kuhinjske mize in
shrambe do ognjišča) moramo zelo paziti. Z lahkoto
bomo uredili pri enodružinskih hišah tudi to, da bomo
prišli v vse sobe in pritekline iz veže in da bo stano-
vanjski prostor blizu vrta.

Ozirati se moramo na pravo lego stanovanjskih pro-
storov do določenih strani neba. Spalnica naj bo zme-
raj proti jugu in vzhodu, dnevna soba proti jugu in
zapadu, stopnišče, kuhinja, kopalnica, stranišče in
shramba proti severu ali vzhodu, veranda proti za-
padu. Za ženo je važno, da lahko nadzoruje prostor
pred hišo, kjer se otroci igrajo, iz kuhinje in dnevne
sobe, kjer se največ mudi. Vrednost stanovanja poveča
tudi to, če je dovolj prostora za smotrno razporeditev
pohištva, to je, če so okna pametna razdeljena.

Prošnja za stavbno dovoljenje.

Vsako zidanje smemo začeti šele po dovoljenju pri-
stojnih oblastev. V ta namen moramo vložiti prošnjo,
kolkovano z 20 + 5 dinarji, priloge pa moramo kol-
kovati z dvema dinarjema.

Prošnji priložimo:

1.) Načrt lege v merilu 1:500, pri majhnih
zgradbah največ 1:1000, z navedbo lege poslopja na
zemljišču, razdaljo od sosednjih meja in ceste, z lego
zemljišča proti cesti in stranem neba.

2.) Načrte poslopja, to je tloris vseh nadstro-
pij (kleti, pritličja in prvega nadstropja ali še nadalj-
njih, če je hiša višja, in načrt podstrešja) v merilu 1:100
z navedbo vseh notranjih in zunanjih mer, načinom
uporabe prostorov, načinom in trdnostjo gradbenega
materiala, lego peči, štedilnikov, dimnikov, njih mero
itd.; prereze z navedbo vseh konstrukcij in višinami
nadstropij. En prerez mora pokazati stopnice; stran-
ske poglede s cest in javnih prometnih ustanov.

Priloge morajo biti vložene v dveh izvodih.

Kako naj se razdeli delo.

Če smo dobili stavbno dovoljenje, se lahko lotimo
dela. Predvsem se moramo najprej odločiti, ali bomo
prepuščali vsa dela enemu podjetniku ali pa bomo
razdelili posamezna obrtniška dela posameznim obrt-
nikom. Še važnejše je vprašanje, ali bomo oddali delo
za naprej določeno skupno pavšalno ceno ali pa «na
mero», to je tako, da bomo za vsako količino tega ali
onega izdelka določili posebno ceno. Če smo se odločili
za ceno «na mero», so določene le enotne cene posa-
meznih izdelkov, ne pa celotni znesek, ki ga dobimo,
šele ko vse izmerimo. Pomote v pavšalnem računanju
izdatkov časih ves znesek dosti povečajo, ker pozabimo
to ali ono navesti v proračunu. Zato je važno, da iz-
delamo vsak proračun temeljito, do najmanjših po-
drobnosti.

Če oddamo dela za pavšalno ceno, moramo dati stav-
beniku razen pregledanega proračuna tudi natančen
opis vsega, kar želimo. Tudi kvaliteto tega ali onega iz-
delka moramo označiti. Podjetnik mora natančno vedeti,
kaj vse mora napraviti in iz kakšnega materiala. Samo
dela, ki jih izvrši izven proračuna po pismenem do-
govoru z lastnikom, lahko zaračuna. Del, ki so nastala
izven proračuna in ki spadajo k «priznanim pred-
pisom ali navadam graditeljstva», ne sme zaračunati.
Navesti bi jih bil moral že prej, preden je podpisal
pogodbo, in jih tudi v njej označiti.

Izraz «hiša mora biti toliko dograjena, da jo lahko
zaklenemo», še ni po zakonu definiran. Zato ga mo-
ramo vselej natanko opisati.

Če bodo nastali med stavbenikom in lastnikom po-
slopja spori zaradi izdelave tega ali onega dela po-
slopja, če bo stavbenik kaj preveč zaračunal ali pa dal
slabo kvaliteto, bomo lahko dosegli izpremembo v
zmislu dogovora le tedaj, če smo svojo zahtevo že v
proračunu natanko opisali. Če boste tako delali, se ne
bo nikdar zgodilo, da bi končni stroški za zidanje zna-
šali desetstisoče več, kakor je bilo v proračunu.

Kadar je poslopje dozidano.

Ko je stavbenik izvršil svoje delo, moramo vložiti
pri gradbenem oblastvu prošnjo, kjer sporočimo, da je
vse dozidano in prosimo dovoljenja za vselitev. Komi-
sija gradbenega oblastva bo stavbo pregledala in ugo-
tovila, ali je vse zgrajeno po načrtu, ki ga je prej
odobrila. Potem nam bo dala uporabno dovoljenje.

Na nekaj pa moramo opozoriti vse tiste, ki si sezidajo
svoj dom. Nikar se ne vselite, dokler ni poslopje do-
cela suho. Le tako se boste obvarovali revmatizma,
škrofuloze in raznih drugih bolezni, ki jih dobite v
vlažnih stanovanjih. Če pa vam vselitve ni mogoče od-
lašati, pa vsaj temeljito zračite vse prostore, da vlaga
čimprej izgine.

Prosim o,

preglejte, ali je Vaša polletna
naročnina plačana. Če ni, na-
kažite zaostanek še danes.

1. Vila F. in M. K.; Ljubljana, Kocenova ulica.

Foto A. Mancini.

Zgled slavenske podjetnosti

Šele dobro leto je, kar sta stavbenik Fran Furlan in Ludvik Kunovar ustanovila svoje stavbno podjetje v Ljubljani, kjer imata gradbeno pisarno na Rimski cesti št. 13. Vendar že lahko pokažeta v tej kratki dobi dela, na katera bi bila marsikakšna stara stavbna tvrdka ponosna. Vzlic težavnim gospodarskim razmeram, ki se še prav posebno kažejo v gradbeni stroki, se je njuno podjetje z veliko naglico razvilo in postalo znano po naših krajih. Tu vidimo, kaj zmore dobra volja, tehnično znanje in osebna agilnost.

Lastnika sta me povabila, naj ju obiščem v njuni pisarni in si ogledam bilanco njunega dela. Pokazala sta mi celo kopico slik in načrtov, kjer sem videl, kaj sta že vse sezidala. Po večini so lepe prijazne vile, ki so že po zunanosti priče nenavadno dobrega okusa. Pa sta mi pravila, kako je treba vse dobro preračunati in natanko pre-

tehtati vsako malenkost, da se vse smotrno izrabi in da ne ostane brez koristi niti najmanjši prostorček. Kaj vse je treba uvaževati, da je stavba res takšna, kakršna mora biti, in da ustreza tudi željam gospodarja.

Ko gleda človek slike ličnih hiš in interjerjev, se mu še sanja ne, koliko dela je bilo treba, da so nastala ta poslopja, ki so utrdila sloves mladega podjetja.

Nekaj slik prinašamo. Na prvi strani (sl. 1.) vidite enodružinsko vilo F. in M. K. v Ljubljani, Kocenova ulica. Vila ima v suterenu tudi stanovanje za hišnika. V visokem pritličju je kuhinja, jedilnica in vse potrebne priteklne. V prvem nadstropju so tri sobe za družino. Posebno posrečena je bila zamisel stopnišča v vhod, ki celoten vtisk stavbe zelo povzdigne.

Slika 2. nam kaže isto vilo z druge strani.

2. Vila F. in M. K.; Ljubljana, Kocenova ulica.

Vila F.R. v Ljubljani, podaljšek Marmontove ulice, je dvostanovanjska (sl. 3.). Vsaka družina ima tri sobe s priteklinami in kopalnico, spodaj prostorne kleti, zgoraj pa veliko, deloma izrabljeno podstrešje.

3. Vila F. R.; Ljubljana, Marmontova ulica.

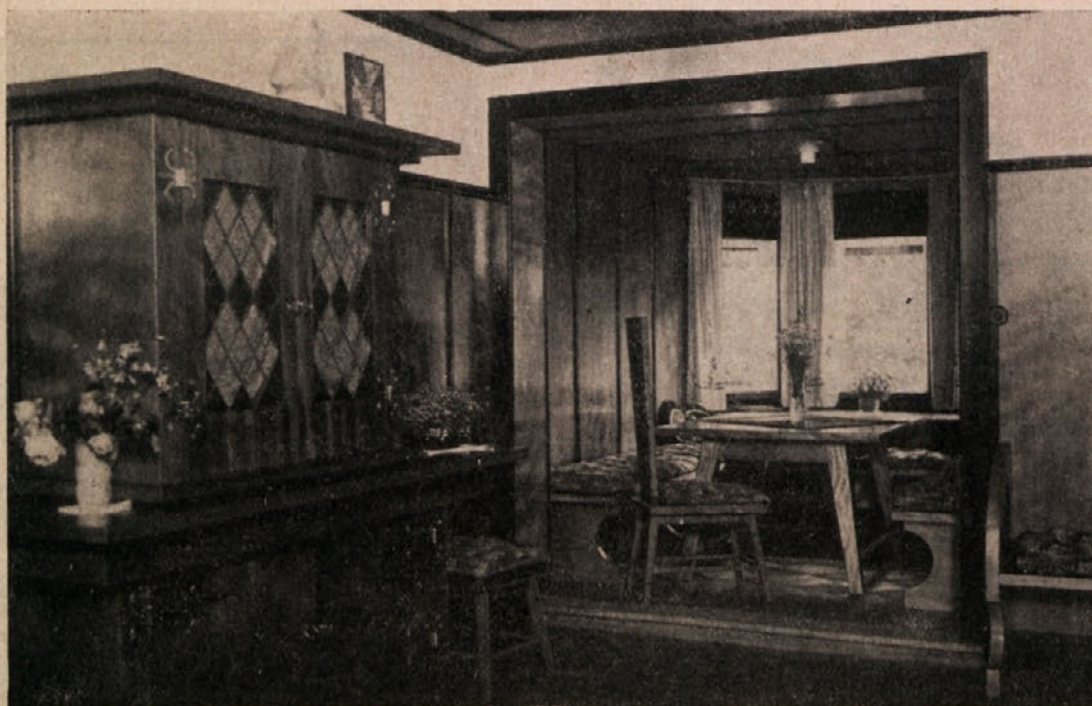
Na slikah 4. in 5. vidimo vilo H. in M. Š. v Ljubljani, Cesta v Rožno dolino. Vila je enodružinska. Ker je last obrtnika, je prirejen suteran za udobno delavnico. Ostalo pa je še prostora za pralnico in klet. V visokem pritličju imamo jedilnico, ku-

4. Vila H. in M. Š.; Ljubljana, Cesta v Rožno dolino.

Foto A. Mancini.

6. Interieur v vili R. P. na Bledu.

Foto J. Šmuc.

hinjo in priteklino, v prvem nadstropju pa sta dve spalnici in prostorna kopalnica. Razsvetljava je izpeljana direktno. Zazidana ploskev vile meri okoli 85 kvadratnih metrov.

Na načrtu poletne vile R. P. na Bledu (sl. 6—10) mi je stavbenik razložil, pred kakšnimi problemi stoji časih graditelj. Poslopje bi bilo moralo biti prvotno zgrajeno v narodnem alpskem slogu, ki se najlepše prilega okolici. Toda s poslopji v narodnem slogu je križ, če človek ne stanuje vse leto v njih. Kadar jih lastniki čez zimo zapuste, jih je treba z lesom zavarovati pred vremenskimi nepravilnostmi in vlomilci. Predvsem je treba lesene dele pokriti z deskami, da prehitro ne zginejo. To je pri hišah v narodnem slogu zelo nerodno, ker je lesenih delov toliko.

Zdaj je vila zgrajena v docela modernem slogu z ravno streho, ki omogoča poljubno oblikovanje. Znotraj je razdeljena tako, da zavzema v pritličju največji del prostora dnevna soba, ki se največ uporablja. Razen nje je v pritličju še kuhinja s poselsko sobo. Tri spalnice v prvem nadstropju so razmeroma majhne, ker se pač uporabljajo samo za spanje. Seveda ne manjka tudi kopalnica.

Nad delom pritličja in garažo, ki je tudi sestavni del poslopja, je velika ograjena terasa za solnčenje. Vila je lepa zaključena stavba.

Za vse stavbe je napravilo načrte stavbno podjetje samo. Seveda se je pri tem oziralo na želje stavbnega gospodarja in jih ugodno rešilo z arhitektonskega vidika in s stališča gradbenih pred-

pisov. To je važno in edino pravilno. Marsikateri graditelj tega ne more razumeti. Uveljaviti hoče svoje ideje glede razdelitve prostorov in oblike hiše. S tem vznejevolji gospodarja, ki si misli: «Saj bom jaz v njej stanoval, ne pa ti!»

Pri vseh stavbah se je treba ozirati na pravilno razdelitev oken in vrat zaradi praktičnega opremljenja stanovanjskih prostorov. To je časih težko spraviti v sklad z zunanjim estetskim videzom poslopja in si je treba dolgo razbijati glavo, preden dobimo pravo rešitev, ki bo zadovoljevala gospodarja in stavbenika. Treba je gledati tudi na to, da so stanovanjski prostori pravilno razdeljeni z ozirom na strani neba. Časih je zaradi nerodne lege stavbne parcele to praktično nemogoče, toda stavbenik mora vendar poiskati vsaj približno ustrezajočo rešitev. Prav v teh navideznih malenkostih se pokaže, kaj pravi stavbenik zmore.

Mlademu podjetju, ki je že prvo leto pokazalo tako odlične zmožnosti, se obeta še lepa bodočnost. Pri njem se je prav lepo pokazalo, da še zmerom drži stara resnica, da solidno podjetje mora uspevati. Nikoli ni brez dela. Zdaj gradi na primer veliko vilo G. T. v Spodnjem Logatcu in še razne druge večje in manjše stavbe. Res je škoda, da dandanašnji časi precej ovirajo popoln razmah vseh podjetij, upajmo pa, da se bo kmalu vse na bolje obrnilo in da bosta mlada stavbenika gg. Furlan in Kunovar lahko v polni meri pokazala, kaj zmoreta. To jima iskreno želimo!

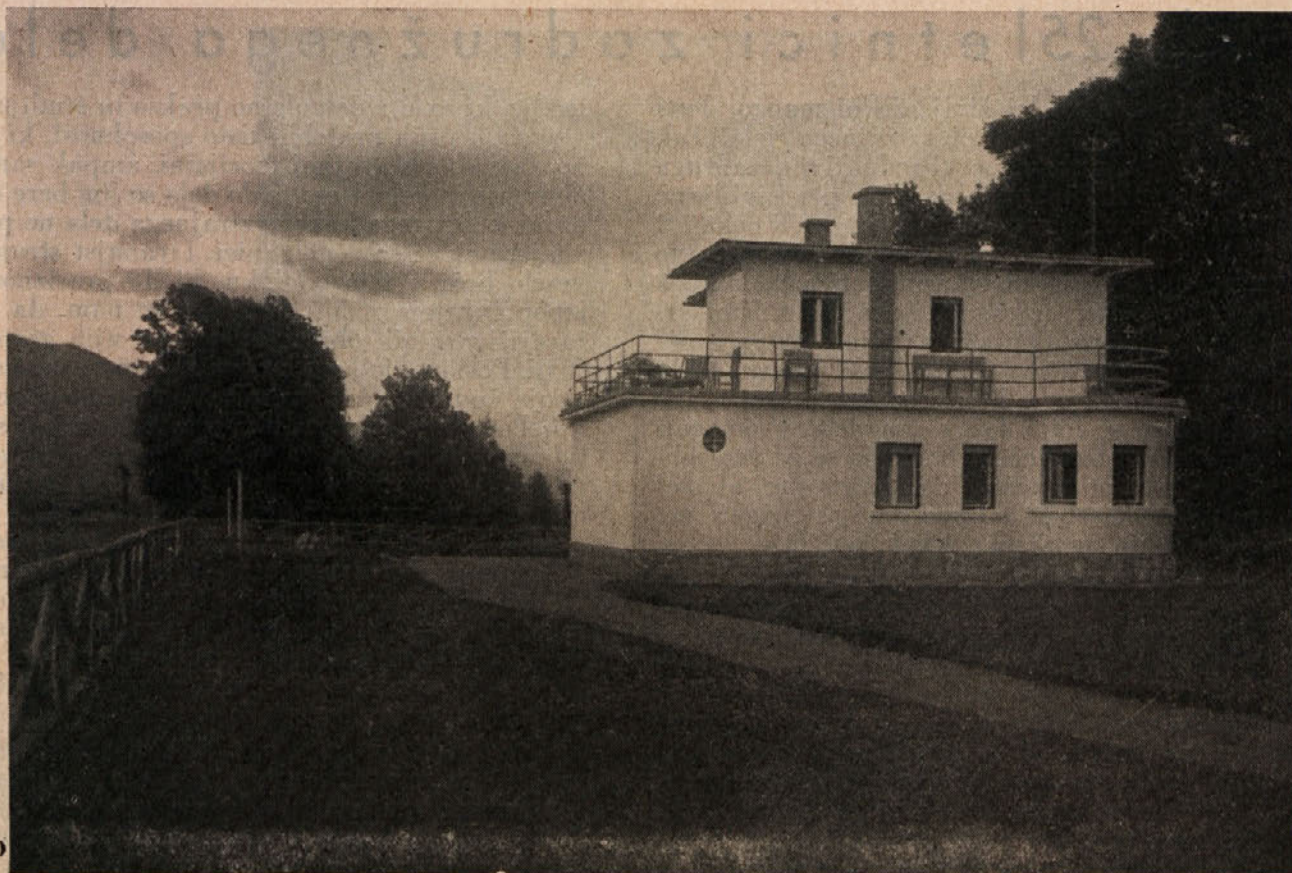
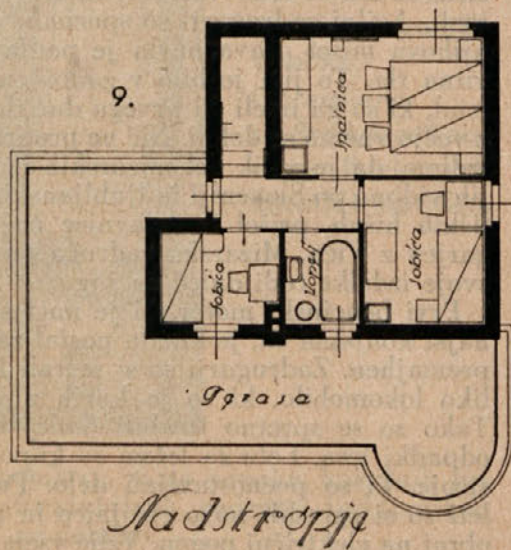
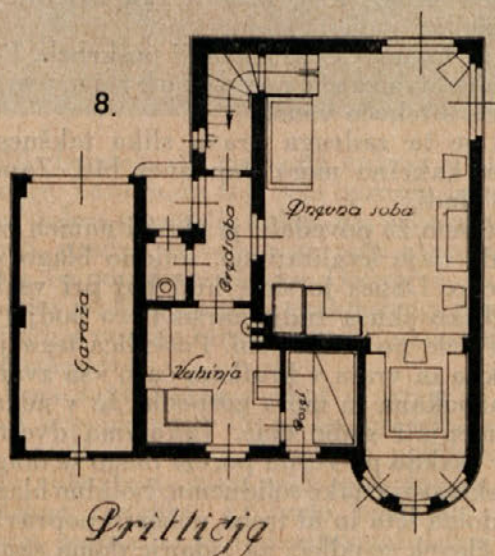

Foto J. Šmuc.

7. Vila R. P. na Bledu.

10.

Foto J. Šmuc.

Ob 25letnici zadržnega dela

Pet in dvajset let življenja ni mnogo, dosti pa je pet in dvajset let vztrajnega dela. Tak jubilej praznuje letos «Produktivna zadruga ljubljanskih mizarjev» na Viču pri Ljubljani.

Že pred petindvajsetimi leti so prišli nekateri delavci do prepričanja, da se more delavstvo rešiti tesnega objema kapitalističnega obroča le s tem, da se osamosvoji. Nekaj agilnih mizarjev se je združilo po vzoru prvih pionirjev ročdalskih tkalcev in ustanovilo «Zadrugo ljubljanskih mizarjev». Brez sredstev in brez vsake pomoči so se lotili težavnega dela. Premagati so morali veliko težav. Borili so se za svoj obstanek s trdno zavestjo, da morata prej ali slej zadržna misel in skupno delo premagati vse ovire, ki jih ima vsako mlado podjetje.

Tak je bil začetek pred petindvajsetimi leti. Iz skromnega začetka je nastalo veliko podjetje, ki je danes največja slovenska zadruga te vrste.

Prvo delavnico so imeli v Bobenčkovi hiši na Tržaški cesti. Sprva so morali delati vse samo na roke, kmalu pa so zapeli prvi stroji svojo pesem dela. Poslopje se je začelo širiti in rasti.

Dela je za pridne roke povsod dovolj. Tudi mlademu podjetju ga ni manjkalo. Glas o solidnosti njegovih izdelkov se je hitro razširil in pripomogel, da je mogla zadruga svoj obrat širiti iz leta v leto. Vse bolj in bolj je pričela rasti. Agilni zadrugarji so spoznali, da je bila njihova misel prava in da je padla na rodovitna tla. To jim je bilo v zadoščenje za ves trud, ki so ga imeli od prvega dne dalje. In še z večjo vnemo so delali. Nič ne pretiravamo, če trdimo, da je velik del mizarskih izdelkov, ki jih vidimo po Sloveniji in ljubljanskih ter okoliških hišah, prišel iz delavnice naših zadrugarjev z Viča. Mizarska zadruga pa dobavlja svoje izdelke tudi daleč na jug.

Prvi bencinski motor, ki je imel samo dvanajst konjskih sil, je kmalu postal za podjetje premajhen. Zadrugarji so si morali kupiti veliko lokomobilo, ki so jo kurili z žaganjem. Tako so se spretno izrabili dotlej neporabni odpadki lesa. Leto za letom so kupovali nove stroje, ki so poenostavljali delo. Pred nekaj leti so si zgradili novo strojnico in preuredili obrat na električni pogon. Vzlic vsem težavam, ki so pri naših podjetjih nekaj vsakdanjega, so zmeraj šli s tokom časa. Le tako so mogli postati to, kar so danes.

Če si ogledamo tovarno samo, bomo najbolje čutili, pod kakšnim spretnim in smotrnim vodstvom je. Vse v njej je tako lepo urejeno, da čim bolje služi svojemu namenu. Ta red nas kar preseneti. Nikakršne izgube časa ni z iskanjem. Vse je na svojem pravem mestu.

Takoj nas prevzame tempo dela, ko stopimo v obširno strojno dvorano. Mizarji nas skoraj ne opazijo, tako so zatopljeni v delo. Sami

možje, ki so si z dolgoletno prakso in študijem v prostih urah pridobili tisto sposobnost, ki je ne daje šola s svojimi teorijami, ampak samo življenje in delo. Veselje do dela se jim bere na obrazu. Drugega kakor vztrajnega dela ne poznajo, dokler so v delavnici. Dvanajst strojev veselo brni v tem oddelku, ki do preciznosti izpopolnjujejo ročno delo. Zdi se nam, da so tovariši pridnih obrtnikov, ne pa njih gospodarji. Poslovodja hodi z nami in nam razkazuje stroje čudnih oblik, kakršnih še nismo videli. Poseben stroj izdolbe luknjo v les v nekaj sekundah. Delavec bi za to delo potreboval več minut. Krožna žaga razpolovi kos lesa kar mimogrede. Drug stroj poobla desko, kakor bi trenil. Vrtalni stroji so tudi posebnost zase. Tako je vse mehanizirano in racionalizirano, da se ne izgubi niti trenutek. V manjši strojni delavnici pa brusijo in popravljajo nože in žage, ki niso več dovolj ostre. Tako se izvrše tudi taka, na videz malenkostna dela doma, da se režija podjetja kar najbolj zmanjša.

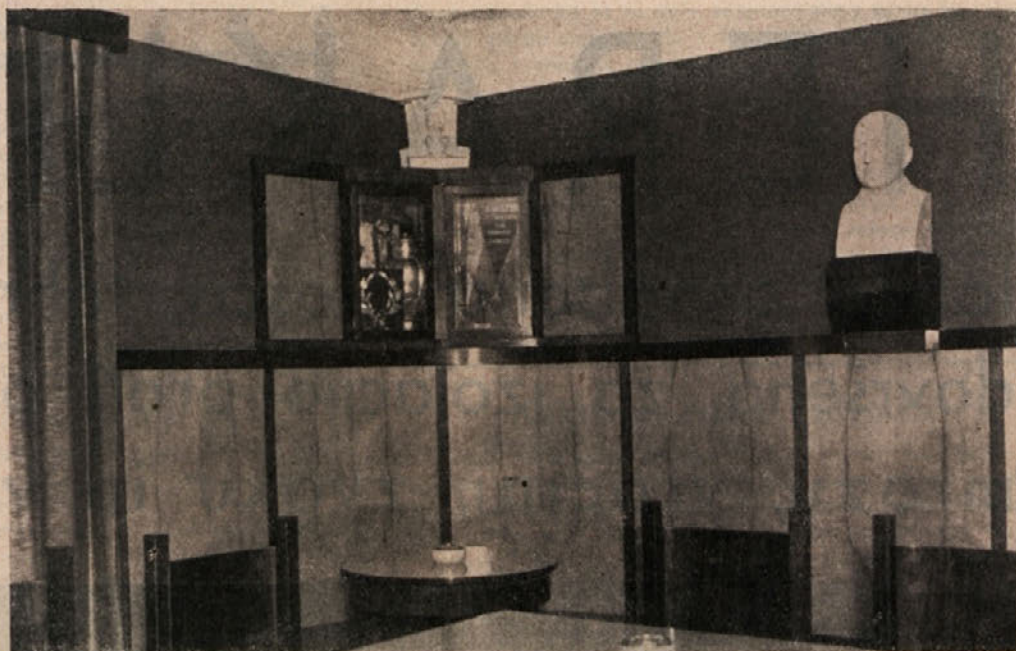
V oddelku za pohištvo vlada tak red, da ga je veselje pogledati. Tu rasejo vsi tisti krasni kosi pohištva, ki potem služijo ljudem v udobje. Ko jih opazujemo, se čudimo okusu naših zadrugarjev; skoraj neverjetno se nam zdi, da zmorejo kaj takega. Saj so nekateri kosi prave umetnine, ki prav lahko konkurirajo z izdelki po svetu znanih tujih firm po kakovosti, še dosti bolj pa seveda po ceni. Blizu je oddelek za stavbno mizarstvo. Tam izdelujejo kar na debelo okna, podboje in druga mizarska dela, ki jih potrebujejo stavbeniki pri zidanju. Vsak mizar dela samo ene in iste reči, da se v njih do skrajnosti izpopolni. V manjšem skladišču hranijo potem vse svoje izdelke, dokler jih ne razpošljejo tja, kamor so namenjeni, v večjem skladišču pa so celi skladi lesa, iz katerega izdelujejo svoje izdelke.

Tudi za higieno so zadrugarji poskrbeli. Poleg male delavnice sta garderoba in umivalnica s tekočo vodo.

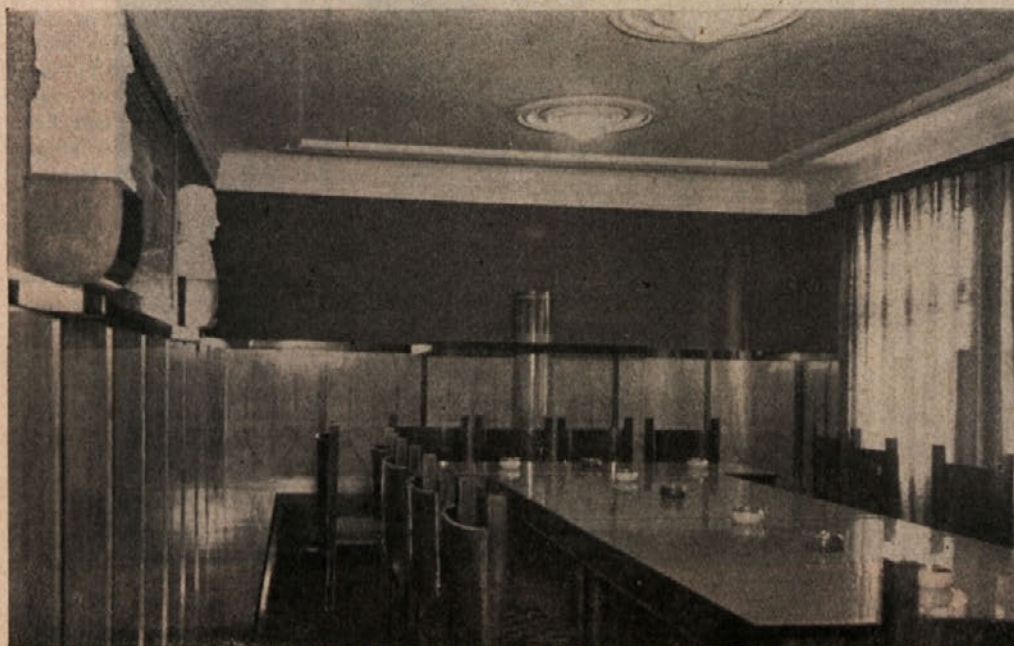
Sploh je ta zadruga prava slika takšnega podjetja, kakršno mora dandanes biti. Zaposluje 48 ljudi.

Kakor smo že povedali, je glavni namen zadruge, da daje kvalitativno, solidno blago za nizko ceno. Danes je sicer hud boj pri vsaki stroki. Tako skuša tudi marsikatero podjetje prevzeti delo po vsaki ceni. Posledica tega je, da so okna in vrata v kratkem času vsa zveržena, razpokana in mora gospodar že v nekaj letih izmenjati slabe dele. Tako ima dvojne stroške. Vsakdo pa ve, da poceni blago še dolgo ni po kakovosti enako solidnemu. Solidno blago se drži dolga leta in ni treba nobenih popravil.

Vsak človek se odloči za zidanje doma samo enkrat v življenju, ker je zidanje hiše tako

Sejna dvorana
Saveza grafičnih
radnika v palači
Grafike.
Opremljena
po Produktivni za-
drugi ljubljanskih
mizarjev na Viču.

velik izdatek, da ga samo enkrat v življenju zmore. Zato mora biti zelo oprezen in naj prej vse dobro premisli, kakor na primer vse premisli, preden se odloči za tega ali onega krojača, če potrebuje obleko. Dobro ve, da poceni obleka po kakovosti ni enaka drugi. Prav tako je tudi z vsakim obrtniškim izdelkom, zlasti pa z mizarskim.

Prav tako kakor z okni in vrati je seveda tudi s pohištvo. Če ni les pravilno obdelan in pravilno posušen, bomo na pohištvo, ki je bilo videti v začetku tako lepo, kmalu opazili majhne razpoke, ki bodo postajale čedalje večje, morda bo jel tudi odstopati furnir ali pa se bodo vrata težko zapirala. Same napake, ki jih ne dobimo pri solidno in strokovnjaško iz-

delanem pohištvo, same napake, kakršnih pri izdelkih «Produktivne zadruge ljubljanskih mizarjev» ne dobimo.

Ne stiska naj preveč z denarjem, čeprav je denar dandanes drag. Rajši naj odda svoja dela solidnim ljudem, pa bo imel blago, pri katerem se mu ne bo treba zmeraj jeziti in razmetavati denarja za popravila.

Ko gleda «Produktivna zadruga ljubljanskih mizarjev» na plod svojega petindvajsetletnega dela, je lahko na uspeh ponosna. Brezštevilni izdelki, ki jih je dobavila po vsej državi, so najboljša priča, kaj zmore solidno podjetje, in najboljše jamstvo, da se bo tudi v naprej navzlic hudim časom razcvitalo. To mu tudi mi želimo iz vsega srca.

M. B.

HERAKLITH

lahka gradbena plošča, tehnično
dovršena, za izolacijo proti ognju,
mrazu, vročini, zvoku in vlagi.

Vse informacije pri avtoriziranih zastopnikih:

„MATERIAL“, d. z o. z., Ljubljana, Tyrševa 36.

JULIO DEUTSCH, Zagreb, Miramarska 20.

SCHOMAN & BAUER, Novi Sad.

„OGREV“, Beograd, Karadjordjeva 4.

M. BETTIZA IN SIN, Split.

Začetki keramike segajo daleč v prazgodovinsko dobo. Že stari Egipčani so poznali zidno opeko, Babilonci glazirane plošče, Grki pa so že izdelovali tudi lepe umetniške posode in vaze. Od teh izvira tudi ime «keramika» (keramos = glina). Dandanes razumemo pod keramiko v splošnem vse predmete, izdelane iz glinastih snovi, pomešanih z vodo in žgane.

K najpreprostejšim izdelkom prištevamo navadno zidno opeko in navadne lončarske izdelke. Iz boljše gline in nekaterih primesi, ki jih predelamo s stroji, dobimo lepše izdelke (stenske plošče, navadno posodo, boljše peči itd.). Semkaj spada tudi umetna keramika, ki je izdelana natančneje in bolj umetniško.

K zadnji skupini prištevamo predmete iz čiste, bele gline (kaolin), katerih črepinja je bela, prosojna in ima večjo trdoto (razne vrste porcelana).

Keramični izdelki se proizvajajo iz fine plastične gline in raznih primesi (kremenjak, dolomit, živec itd.). Zmes se s stroji najfineje zmelje in pomeša z vodo, nakar se s posebno stiskalnico izloči voda, tako da dobimo plastično uporabno snov, ki se potem oblikuje z roko ali s strojem na lončarskih stoli ali pa z modeli (kipi, komplicirane vaze itd.) v različne oblike.

Ko se predmeti nekoliko strdijo, jih vzamemo iz modelov, retuširamo in zložimo, če so sestavljeni iz več kosov. Po nekaj dnevih, kar je odvisno od sušilnih naprav, jih denemo v keramično peč, v kateri mora biti enakomerna temperatura in ki mora biti hermetično zaprta, da ne pridejo do izdelkov ne ogenj ne plini, kar je posebne važnosti pri drugem žganju. Enkrat žgano robo imenujemo «biskvit», ki je še porozen, hrapav in enobarven. Biskvit glaziramo in poslikamo z barvami in glazurami, nakar ga žgemo še enkrat ob visoki temperaturi. Po drugem žganju so predmeti lepo gladki, brez razpok in lepo barvani.

Tudi pri nas se je pred nekaj leti ustanovilo keramično podjetje «Dekor», ki izdeluje najfinejše keramične predmete. Podjetje zaposluje absolvente tukajšnje keramične šole in druge profesionalne delavce-domaćine, ki so se v raznih inozemskih tvornicah praktično izurili v tej stroki. Umetniške figuralne modele pa izvršujejo priznani slovenski kiparji.

★

«Arhitektura», mesečna revija za stavbno, likovno in uporabno umetnost.

Že tretje leto izhaja v Ljubljani razkošna revija za arhitekturo in njej sorodne panoge. Izšla je iz hotenja treh naših središč — Beograda, Zagreba in Ljubljane —, da bi dali vsemu stavbarstvu enotno, smotrno, moderno razvojno linijo. Okrog nje so se združili vsi pomembni južnoslovanski arhitekti, ki hočejo ustvariti našim narodom ustrezajoče stavbarstvo; neumestno posnemanje starih slogov in nekritično prevzemanje svetovnih arhitektonskih oblik sodobnosti nam ne smeta biti dovolj. Ustvariti moramo lastno, iz naših tal izhajajočo in njim konformno stavbarsko umetnost. — Imena, ki jih srečavamo na straneh «Arhitekture», nam pričajo, da so se pri njej zbrali vsi naši sodobni arhitekti in da je list na pravi poti.

Da je list tudi kot reprezentant na dostojni višini in v pravi užitek, se lahko prepriča vsakdo, kdor ga vzame v roko in primerja z inozemskimi. Izbera in razvrstitev snovi je kljub enotni osnovi kaj pestra. Oprema, tisk je tak, da smo ga lahko veseli in se nam tudi na tem področju ni treba skrivati pred tujino.

Tudi naročnina je za naše razmere prav nizka in tako lahko mirno rečemo, da vrši «Arhitektura» svoje poslanstvo v vsakem oziru dostojno.

★

Tudi šole so že iz stekla.

Prizadevanje, da bi bila sodobna šolska poslopja čim bolj svetla, je rodilo v Lübecku stavbo, ki je vzor moderne šole. Poslopje je zgrajeno iz železa in stekla. Učilnice so zelo svetle, a tudi drugi prostori pomenijo višek higienskih predpisov. Šola ima tudi oddelek za prehrano, kjer dobivajo otroci vsak dan primerno količino mleka.

Kako se rešiš dolžnika

León, znameniti pariški slikar, je bil silo lahko-miseln in je imel strahovito dolgog. Nazadnje jih sploh že ni več plačeval. Krojač, njegov najenergičnejši upnik, pošlje neki dan k njemu svojega poslovođa.

«Prihajam,» pozdravi ta prav tako vljudno kakor odločno, «da izvolite poravnati zaostali račun. Moj šef je namreč zvedel, da ste včeraj dobili denar.»

«Oprostite, dragi moj,» ga prekinе slikar, «toda pri-pomniti moram, da je vsaka beseda popolnoma odveč, zakaj danes mi nikakor ni mogoče poravnati računa.»

«Ali je to vaša zadnja beseda?»

«Zadnja beseda!»

«Potem obžalujem, toda naročeno mi je, da ne smem prej od vas, dokler ne dobim denarja.»

«Kakor mislite, potem izvolite sesti.»

Poslovođa sede, León pa odpre vrata in zakliče hišniku v pritličje:

«Danes nisem za nikogar doma. Drevi pa se oglasite pri meni; na pisalni mizi dobite nekaj pisem, ki jih jutri pošljite naslovljencem!» Potem zaklene vrata od odnotraj, vtakne ključ v žep, sede za pisalno mizo in napiše kup pisem. Vsako pismo pa zapečati s črnim voskom. Nazadnje vzame veliko polo papirja in napiše nanjo: «Testament».

Poslovođa vse to mirno gleda in se muza misleč si: «Presneto se moti, če misli, da me bo s tem oplašil.»

Ko je testament narejen, stopi León k polici, vzame z nje velik zavoj bombaževih krp in prične z resnobno vnemo mašiti špranje pri vratih in oknih. Ko je to opravil, vzame iz knjižne omare veliko bronasto posodo, jo napolni z ogljem in ga zažge.

«Gospod igra pač komedijo,» si misli poslovođa, vendar mu postaja že nekoliko tesno pri srcu.

León se vrne k pisalni mizi, uredi papirje, napiše na polo papirja z velikimi črkami: «Nihče ni kriv najine smrti» in jo prilepi na steno.

Zdaj pa že jame postajati krojaču vroče, zlasti še ker je moral bodisi zaradi strupenega plina, bodisi iz strahu — kihati. Bled plane kvišku in stopi proti Leónu, ki se je zleknil v svoj ležalni stol in zaprl oči, rekoč:

«Oprostite, gospod, jaz prejemam letne plače 1800 frankov zato, da krojim suknjiče in telovnike, ne pa zato, da bi se dal zadušiti z ogljikovim plinom.»

S temi besedami se obrne proti vratom, toda slikar mu zastavi pot, rekoč:

«Je že prepozno, moj sklep je neomajen.»

«Za božjo voljo, gospod León, izpusťte me vendar ven, jaz se dušim! Če mi ne odprete vrat, skočim skozi okno!»

León, ki je z največjo težavo brzdal smeh, se nazadnje vendar odloči, da mu odpre vrata. Krojača in računa pa ni nikdar več videl.

Kalvarija za vasjo

(Nadaljevanje.)

«Kaj pa, če me ne dobe ... če se ne izve ... (Ivanček bo pozabil. Oče mu bo kupil druge orglice ... nič ne bo kupil. Saj jih ima doma, v trgovini ... Sicer pa, če ga kljub vsemu odkrijejo? Ne. Ne. Tega ne. Greh je. Sramota. Ne, ne, ne ...»

«Mihalek!»

Nekje je zaklicalo. Stresel se je, ustrašil ... Nič hudega. Tonek je.

«Ti, oče mi je obljubil, da mi bo kupil orglice!»

Tudi Tonek je sanjal o njih.

«Res?»

«Res. Potem bova skupaj igrala na paši.»

«Pa bodo čisto take ...»

Ni povedal do konca. Tonek ga je prekinil.

«Čisto take.»

Mihalek je molčal. Beseda se je ustavila. Še Tonek bo dobil orglice, le on jih ne bo imel ...

«Kje pa imaš ti svoje?»

«V mlako sem jih vrgel. Pokvarile so se.»

«Pokvarile?»

«Da. Saj sem že pisal materi, da mi pošlje druge, prav take, kakor so Ivančkove ...»

«Lažeš!»

Mihalek je čutil vročico in rdečico v licu.

«Boš že videl, kdo jih bo prej dobil ... ti ali jaz ...»

To je bilo predrzno. Tonek se je moral braniti.

«Ne vem, ali ti bo kupila prav take ... zelo so drage.»

Mihalek je razumel. Tonek je hotel reči, da mati nima toliko denarja, da ga ima toliko samo Tonekov oče ...

«Saj ima denar!»

V grlu ga je žgalo.

23.

Drugi dan na paši.

«Ali si že dobil orglice?»

Mihalek je zardel.

«Nisem še.»

«Ali misliš, da jih boš res dobil?»

Zdaj je že Mihalek Toneka sovražil.

«Jutri pridejo prav gotovo. Več dni je že, odkar sem pisal materi ...»

24.

Ob poli enajstih je bilo petnajst minut odmora. Šli so na vrt. Učitelj je prepovedal Ivančku igrati na orglice. Če jih še enkrat prinese v šolo, mu jih vzame. Ivanček jih je skrbno skril v torbo. Bal se je za orglice. Toda še bolj se je bal za njih usodo Mihalek.

«Jutri jih ne bo prinesel več v šolo ... Tonek se mi bo smejal ...»

Na vrtu so se lovili, vučkali. Mihaleka ni bilo nikjer. Skril se je v stranišče. Tiho je odprl vrata in stopil na hodnik. Nekaj deklet je šlo mimo. Šel je naprej. Nazaj ni poti. Samo naprej.

«Po kruh grem ...», je mislil in stopil v razred.

Razred je bil prazen. Hitro. Tam v drugi klopi. Hitro. Segel je pod klop, v torbo ... knjiga je padla na tla ... naj leži! ... Kje so? ... Aha! ... Že drži. Hitro v žep in ven. Roko je krčevito držal v žepu. Spet na stranišče. Hitro, hitro in mirno ... Odvezal je spodnje hlače na levi nogi. Tam jih je skril ...

... Počasi je stopil na dvorišče. Roko je spet držal v žepu. Obrnil se je v stran.

«Ne smem držati roke v žepu, lahko bi kdo mislil ...»

Čutil je, kako mu gore lica, kako si ne upa nikomur pogledati v oči.

«Saj ... jutri mu jih vrnem. Jutri ... samo za en dan ...»

Tako se je tolažil in opravičeval pred samim seboj. Med uro ga je začelo skeleti na nogi. Na tistem mestu. Kakor da ima žerjavico na koži.

25.

«Kaj, ali šepaš na levi nogi?» ga je vprašal Tonek, ko sta šla po jezu mimo potoka.

«Ali šepam? ... Saj ne šepam ...»

«Kaj pa drugega?»

Mihalek se je ustavil. Noga se mu je začela tresti.

«Včeraj zvečer sem v hlevu nerodno stopil, pa se mogoče še malo pozna pri hoji. Boli ne več ...»

Šla sta naprej. Počasi se je noga privadila. Ko sta šla skozi gozd navkreber, se je Tonek spomnil orglic.

«Ali misliš, da so že tvoje orglice prišle?»

«Mislim, da so že ...»

Kar tako je padlo iz ust. Noga pa je spet grozila.

«Pridem takoj na pašo. Če so prišle, jih prinesi, da bova igrala.»

Zdaj je moral Tonek na levo po goricah, Mihalek pa na desno.

«Bom.»

Pol ure nato sta že igrala. Kravama sta privezala glavi k nogam, da sta bila bolj svobodna.

LASJE NISO VOLNA —UMIVANJE LAS NI PRANJE PERILA!

Gotovo ne boste Vašim lasem prisodili navadnega mila, ki je prikladno za pranje sirovih tkanin ali volne. Kajti nič ni bolj nežno . . . finejše in občutljivejše kot so Vaši lasje. Samo nežni Shampoo brez sode jim ohrani živi videz, svilnati sijaj: ELIDA SHAMPOO. Lasje, ki se redno umivajo z Elida Shampoo-nom, so ne samo temeljito čisti — temveč res negovani in se dajo z lahkoto česati.

ELIDA SHAMPOO

«Res, čisto take so kakor Ivančkove.»

«Da, čisto take . . .»

Mihaleku so se ob Tonekovem veselju žarile oči. Noga ga ni več skelela. Orglice so igrale kakor še nikoli. Juhu! je zavriskal Tonek. Juhu! še Mihalek.

«Kdo zavriska močneje?»

Tak je postal Mihalek.

«Dobro, poskusiva!»

In sta ukala in vriskala, da je odmevalo daleč skozi gozd, doli do ceste in na hrib. Nato sta spet igrala. Toliko radosti, toliko sreče . . .

Ponoči pa Mihalek ni spal. O orožnikih je sanjal. Bilo jih je toliko, toliko, da jih ni mogel prešteti . . .

26.

Zjutraj je hitro skočil še v hlev. Tam je čez noč skrtil orglice. Brskal je, brskal.

«Moj bog, kje so?»

Že se je ustrašil, da jih ni kdo našel. Spomnil se je, da jih je na koncu snoči prestavil drugam. Tam so res bile. Spet jih je skrtil na nogo. Doma si jih ni upal pustiti.

«Med potjo jih bom kje skrtil . . .»

Na križpotju ga je že čakal Tonek.

«Ali imaš orglice s seboj?»

«Ne. Učitelj mi jih lahko vzame. Ivančku je že zagrozil.»

«Ti si pa res neroden! Med potjo bi lahko igrala, v šoli pa bi jih sploh nikomur ne pokazal.»

Ko sta stopila v vas in sta se bližala trgovini, so postale Mihalekove noge težke. Spet ga je začela skeleti žerjavica. Trdo je postavljala obe nogi na zemljo. Da bi se nič ne videlo, nič spoznalo. V šoli se ni upal pogledati v smer, kjer je sedel Ivanček. Gledal je predse, v odprto knjigo. Ko so odmolili, je prvi sedel. Kmalu nato je slišal kakor iz daljave . . .

«Gospod učitelj, meni je nekdo včeraj ukradel orglice.»

Učitelj je bil nejevoljen.

«Kako to veš?»

«Ko ste vi povedali, da jih ne smem več prnesti v šolo, sem jih skrtil pod klop, v torbo. Doma sem pogledal v torbo, pa jih ni bilo več.»

«Gotovo si jih izgubil.»

«Ne, opoldne sem ostal doma, orglice pa sem pustil v šoli.»

«Kdaj si opazil, da nimaš orglic? Takoj po šoli?»

«Ne, nekoliko kesneje.»

«Le poglej še enkrat doma, mogoče pa so le doma.»

Mihalek je ves gorel. Ako bi bil takrat pregledal učitelj vse obraze, bi mu ne bilo težko odkriti storilca. Po vsem telesu je čutil žerjavico. Naslonil se je na roke, da bi zakril gorečalica. Nikamor se ni več upal pogledati. Spomnil se je Toneka. Kaj če ugame in ga izda? Ne bo ga, ne... Tonek ni tak. Dobra sta si. Nato ga je poklical učitelj, da je bral novo berilo. Črke so plesale pred očmi. Komaj jih je ulovil. Bral je počasi, oprezno.

«Zakaj pa tako počasi bereš kakor v prvem razredu? Hitreje!» je zaukazal učitelj, in Mihalek je skušal hiteti. Potne srage so mu stopile na čelo. Komaj, komaj je končal.

Minute so bile daljše ko zimske noči. Noga mu je otrpnila. Počasi je žerjavica prenehala. Noga se je navadila, le težka je bila. V odmoru ob poli enajstih je stopil k njemu Tonek.

«Veš, ti, kaj sem mislil?»

Mihalek je medtem prišel spet do moči.

«Kaj si mislil?»

«Ker so čisto take...»

«Ali misliš, da so samo ene take orglice na svetu?»

«Vem, tako mi je pač prišlo.»

Vabili so ga loviti. Toda Mihalek ni šel. Zbiral je svoje misli. Počasi si je za silo uredil in pregnal zmešnjavo. Tako mu je bilo, kakor da orglice sploh ni več na nogi. Izgubil je občutek. Hotel je že v stranišče, da bi jih vrgel v luknjo, toda bal se je, da bi ga ne zalotili. Zato jih bo rajši vrgel popoldne v potok. Tako je sklenil. Toneku se bo že nekaj zlagal. S tem načrtom je bil zadovoljen. Nič več se ni bal. Opoldne so se lovili po vrtu. Mihalek je bil ves divji. Nihče ga ni dohitel. Bil je nepremagljiv. Tedaj pa se je zgodilo nekaj, da so vsi obstali in obstrmeli. Pri poslednjem skoku se je odvezal Mihaleku trak na spodnjih hlačah. Na tisti nogi. Nekaj je zletelo po zraku.

«Nekaj si izgubil, Mihalek!» je zaklical Tonek.

«Orglice...» je zaklical drugi.

«To so Ivančkove orglice», je zakričal Vlado, poštarjev sin.

Mihalek je divje stopil med nje.

«To so moje orglice!»

«Niso, Ivančkove so.»

«Reci še enkrat, pa te sunem, da ne boš več vstal, kratina.»

«Poskusi, če se drzneš. Orglice si ukradel.»

Beseda je bila izrečena. Mihalek se je zaletel v poštarjevega sina. Prav takrat je prišel učitelj. Poklicali so ga in mu povedali. Vsi otroci so se zbrali v velik krog, sredi katerega je stal Mihalek, molčeč in uporen.

«Čigave so orglice?»

Mihalek je odgovoril hladno, trezno. Vedel je, da je izgubljen.

Naš pravi domači izdelek

«Ivančkove.»

«Pojdimo v razred!»

Začelo se je zasliševanje. Zdaj je postal trdovraten. Učitelj je zagrozil s palico. Celo z žandarji ga je skušal postrašiti. Vse je hotel izvedeti. Mihalek pa ni črnil niti besedice več. Samo priznal je krajo, podrobnosti pa ni hotel izdati nobene.

Po šoli ga je učitelj zaprl v razred. Dal mu je nalogo. Mihalek je vse natančno izvršil.

«Jutri naj pride tvoja mati v šolo.»

To ga je zabolelo.

«Matere ni doma.»

«Kje pa je?»

«V mestu!»

«Pa naj pride dedek ali kdorkoli. Ali boš povedal?»

Učitelju njegova trdovratnost ni šla v glavo. Nesiguren je bil. Zaradi tiste neodločnosti, hladnosti in samozavesti, ki je bila v tatu. Mihalek je bil najprijadnejši učenec vsega vrha. Ko sta bila že pri vratih, je skušal učitelj z dobro besedo.

«Mihalek, premisli doma in ne bodi tako trdovraten!»

«Hvaljen bodi Jezus Kristus», je zamrmral v odgovor in šel. Učitelj je nezadovoljen zmajal z glavo. Čutil je, kako tuje so bile otroku njegove besede.

Ko je šel Mihalek mimo trgovine, je povsili glavo. Na pragu je stal Ivanček in zaklical za njim: »Tat!« Mihalek je stopil hitreje. Slišal je, kako je klical Ivanček očeta in mater iz trgovine, naj prideta gledat tatu. Tako se je nadaljeval njegov križev pot. S povešeno glavo je šel skozi vas. Tista beseda trgovčevega sinu ga je zlomila. In zdelo se mu je, da kriči z vseh pragov, iz vseh oken krohot: »Poglejte, tat gre skozi vas!« Zato ni gledal ne na desno ne na levo. Tudi pozdravljal ni. Na koncu vasi ga je ustavil trd, osoren glas.

«Kje imaš boga?»

Bil je oča Murko, ki je šel preko ceste, opirajoč se na palico. Strašnejši se je zdel Mihaleku nego drugikrat.

«Hvaljen bodi Jezus Kristus!»

Jokal bi.

«Na veke, amen!»

In vsak je šel svojo pot.

Ko je stopal po brvi preko potoka, je začul krik za seboj. Ustavil se je in obrnil. Otroci so bežali po jezu navzdol. Ivanček, trgovčev sin, poštarjev Vlado, gostilničarjev Feliks in Matija, kmeta Breznika sin.

«Tepli me bodo...»

Mihalek se je spustil v tek.

«Tat! Falot! Pankrt!»

Besede in kamenje je letelo za njim. Toda Mihalek je bil že truden in izmučen. Dohitevali so ga. Vrgel je torbo vstran in zgrabil za prvi kamen. Seda se je bilo treba braniti. Začela se je bitka. Obupno se je bilo braniti zoper štiri. Feliks ga je zadel s kamnom v čelo. Mihaleku se je zavrtelo. Po nosu se je ulila kri. Oni so zbežali. Sedel je na jez in si brisal kri. S tekočo krvjo je umirala jeza in solze so mu zalile oči. Toda bilo jih je vedno več. Razlile so se po obrazu in se mešale s krvjo, ki je še vedno tekla. Rana se ni hotela posušiti.

Solnce ie že zahajalo za hribe. Daleč ie bilo še do Rožičkega vrha. Mihalek je pobral torbo in se počasi napotil naprej. Sredi velike brvi, ki je vodila čez ščavnico, se je moral ustaviti. Glava ga je bolela in omotica ga je hotela premagati. Na drugi strani je stopil do vode in si omočil čelo. Šele zdaj je občutil, kako vroče...

Nikoli ni bila pot tako dolga. Zdelo se mu je, kakor da se ponavlja pred njim. Da se vedno boli odmikata gozd in hrib. Ko je stopil v šumo, je bil že mrak. Samo še nekaj minut, pa bo doma. Ta misel ga je stresla.

«Gotovo že vedo. Tonek je povedal ali kdo drug. Ded me bo tepel, tetica bo preklinjala in materi bodo pisali.»

Ustavil se je, nato pa je krenil s poti.

«Prezgodaj je še, da pridem domov. V šumo pojdem. Ko bo tema, grem in ležem v seno nad hlevom.»

Šele sredi gozda se je čutil varnega, da je lahko dal mislim prosto pot. Sedel je pod košato bukev.

Doma ga prav gotovo zdaj že čakajo. Kaj bodo rekli, ko ga ne bo? Nič. Mislili bodo mogoče, da so ga zaprli. Zdaj je tat. Jutri bodo prišli žandarji in ga bodo odpeljali. Saj tako je kričal za njim Feliks. Kaj bo učitelj govoril! Saj tako ve, kaj ga čaka. Nič mu ne verjame. Jutri bo moral ves dan sedeti v oslovski klopi. Verouk imajo. Še župnik bo izvedel... Odraslim ljudem ne verjame nič več. Samo včasih. Stricu Martinu je verjel... Tudi materi verjame. Zakaj tako grdo govore o njej? Saj je vendar njegova mati. Kako bi mogla biti taka, kakor govore ljudje? Moj Bog, kaj bo rekla, če izve? Ali mu bo odpustila? Prosil bo deda, da ji ne bo povedal. Toda teta Ruzika bo prav gotovo povedala. In potem? Mamica bo jokala... Mihalek je tat, bo šlo skozi usta in misli vseh. Po vsej vasi, po vsem vrhu. Že jutri... Kako čudno je vse napeljano! Ko bi bil vsaj stric Martin doma, ta bi ga potolažil. On bi mu povedal marsikaj. Govoril mu je o očetu, kako se je obesil, ker mu niso dali tako živeti, kakor bi bil rad. Zato si je vzel življenje. Ni hotel, da bi ga ljudje trpinčili. Tako je povedal stric Martin, ki je sicer sovražil vse, ki so bili iz vasi. Očeta pa je ljubil. In spomnil se je Mihalek, kako mu je razložil stric, zakaj leži oče tam v tisti zgraji za pokopališčem. Kako je sikalo sovraštvo iz njegovih besedi, in ko ga je Mihalek vprašal, ali mu bo Bog odpustil ta greh, je stric malo pomolčal in potem odgovoril: »Če je Bog, mu bo odpustil, če ga pa ni, pa je tako vseeno. «Kako čudno... če ga pa ni... Zakaj bi ne bilo Boga? Saj vsi molijo k njemu, saj ima tam doli cerkev, gospod župnik so tam in mamica ga je že čisto majhnega naučila molitev k Bogu: »Oče naš, kateri si v nebesih...« V nebesih je, daleč mora to biti, da ni mogoče niti slutiti. Babica je tam in atek. Saj Bog mu je odpustil...

Nekje je nekaj zašumelo. Mihalek je oprezno vstal in se ozrl.

Nič.

Spomnil se je, da mora domov, in vsa groza slutenj se je povrnila vanj. Spet je kriknilo odnekod: »Tat! Pankrt!« Ne konca ne kraja ne bo. Jutri... kaj bo jutri?...

Kaj pa, ko bi ne šel, ko bi sploh ostal v gozdu... Na drevo bi splezal in se skrtil med vršiče...

Pograbil je torbo in splezal na bukev.

«Kdo ve, ali je oče tudi tako plezal na drevo, preden se je obesil?...»

Komaj je priplezal. V glavi se mu je vrtelo. Rana je spet začela skeleti. Spet se je od napa ulila kri.

(Dalje prih.)

Literarni pregled

Kdo je bil Shakespeare.

Veliki mojster iz Stratforda ni zapustil o svojem življenju nikakih podatkov. Literarni zgodovinarji, ki so hoteli rešiti uganko njegovega življenja, so si zato izmislili že brez števila teorij, ki pa so vse bolj ali manj nepopolne. Nekateri trdijo celo to, da gospod 'Shaxper' sploh pisati ni znal. Zdaj poizkušajo dokazati, da 'Shaxper' sploh ni bil Shakespeare in da je njegove drame najbrže napisal kdo drug. Nekatere okoliščine, ki to potrjujejo, so tako prepričljive, da jih ni mogoče prezreti.

Neki literarni zgodovinar, ki je brskal po arhivih starega gradu Belvoirja, je dognal, da je nekdanji lastnik gradu lord Rutland izplačal nekemu igralcu 'Shaxperju' večje zneske denarja za neke 'poklicne usluge'. Znano je tudi to, da je lord Rutland dosegel pri angleškem kralju, da je dobil igralec 'Shaxper' plemstvo. Na podlagi teh ugotovitev je nastala teorija, da je pisal pod psevdonimom Shakespeare grof Roger Maners Rutland.

Grof Rutland se je rodil oktobra 1576., umrl pa je junija 1612., torej v letu, ko se je tajinstveno končalo delovanje Shakespeareja. Življenje tega mladega lorda Rutlanda lahko lepo zasledujemo ob Shakespearejevih delih. Leta 1596. je šel na dvor kralja Henrika IV., vladarja Francije in Navarre. Znano je, da se godi eno najstarejših Shakespearejevih del na navarskem dvoru. Kmalu nato sta nastala 'Oba Veronca', 'Romeo in Julija' in 'Beneški trgovec'.

Iznajdljivi učenjaki so ugotovili, da je bil lord Rutland vpisan leta 1596. na padovskem vsenčilišču. V istem letu sta študirala tam tudi dva Danca, Rosenkranz in Guildenstern. Ni treba biti poseben poznavalec Shakespeareja, da človek odkrije v teh imenih dve osebi iz 'Hamleta'.

Lord Rutland se je vrnil v Anglijo in se učil še v Oxfordu. Kmalu nato se je poročil z neko gospodično Elizabeto Sidney in živel v srečnem zakonu. V tem razdobju so nastale komedije 'Mnogo hrupa za prazen nič', 'Sen kresne noči' in 'Konec dober, vse dobro'.

Lord Rutland se je pridružil stranki grofa Essex. Zapletel se je v politične zmešnjave tiste dobe. Prav tedaj je napisal pesnik Shakespeare veliko politično tragedijo 'Rihard II.'. Ta igra je bila za tedanje čase tendenčna drama. Delo je izšlo najprej v Londonu anonimno, potem pa pod imenom 'Shakespeare'. V istem času je zagledala dan tudi neka nedolžna komedija pod istim psevdonimom. In v istem času je dobil tudi drugovrstni igralec 'Shaxper' prvič od lorda Rutlanda večjo vsoto za 'polpoklicne usluge'.

Osmega februarja 1602. so pokazali 'Riharda II.' na 20 londonskih odrih. Naslednjo noč je vdrlo 280 zarotnikov grofa Essex z Rutlandom vred v dvor. Toda upor so vojaki potlačili in lord Rutland je bil obsojen na dosmrtno ječo v Towru. Le z velikimi težavami so prijatelji mladega lorda rešili in ga skrili v gradu Uffingtonu. Tu je moral nastati prvi pra-'Hamlet'. Toda že poldrugo leto nato se je prva oblika 'Hamleta' zelo izpremenila. Število stihov se je skoraj podvojilo. Kaj pa se je medtem zgodilo z lordom Rutlandom?

Isto leto je umrla kraljica Elizabeta. James Stuart je zasedel prestol in osvobodil vse zarotnike, ki so še živeli. Lord Rutland je dobil odlikovanje 'hlačne podveze' in kralj ga je poslal kot posebnega poslanca na danski dvor, da bi čestital kralju Kristijan IV. k rojstvu naslednika prestola. Tedaj je najbrže nastala nova verzija 'Hamleta'.

To naj bo nekaj izmed številnih dejstev, ki se nanje opira nova teorija o Shakespearejevem življenju. Zdaj morajo izpregovoriti še drugi poznavalci velikega angleškega genija. Ali ni čudno, da še dandanes, po stoletjih, ni rešena uganka, kako je živel pesnik najboljših dramskih del, kar jih pozna svetovna književnost?

Nemško čiščenje.

Novi režim v Nemčiji 'čisti' na vse strani. Tudi v najvišjo književniško organizacijo 'Pesniško akademijo' v Berlinu se je vmešal. Kakor namreč beremo, je novi nemški prosvetni minister Rust odstranil iz akademije dolgo vrsto najboljših nemških književnikov in jih nadomestil z nekaterimi precej nepomembnimi osebnostmi. Med 'izobčenci' so:

Alfred Döblin, Leonhard Frank, Ludwig Fulda, Georg Kaiser, Bernhard Kellermann, Thomas Mann, Alfred Mombert, Alfons Paquet, Rudolf Pannwitz, René Schickele, Fritz von Unruh, Franz Werfel in Jakob Wassermann.

Med novimi imeni je samo Bavarec Peter Dörfler res znan pisatelj.

Od režimu manj naklonjenih pisateljev so 'milostno pustili' v akademiji Gerharda Hauptmanna in Walterja von Molo.

Literarni drobiž

V Rimu je začela država izdajati Dantejeva zbrana dela, ki bodo imela 15 debelih zvezkov.

*

V Nemčiji je do 1. januarja 1930. izšlo 4500 raznih izdaj Goethejevih del.

*

Leningrajska Akademija bo izdala zgodovino sovjetskega gledališča v petih zvezkih, ki bodo obsegali 165 pol.

*

Pred kratkim so odkrili 78 (!) doslej še neznanih simfonij Josefa Haydna. Doslej so jih poznali samo 105.

*

Znani nemški dramatik Ferdinand Brückner je napisal dramo 'Markiza O.', ki so jo z velikim uspehom igrali na največjih odrih. Za osnovo je vzel novelo, ki jo je napisal Heinrich v. Kleist.

Pisatelji v anekdotah

Neki nadobudni pisatelj je prišel k Anatolu Franceu in ga mučil s svojimi duševnimi 'proizvodi'. Ko se ga Anatole France nikakor ni mogel odkrižati, mu je dovolil, da mu prinese ob priložnosti svoja dela, toda opozoril ga je, naj bodo pisana le na eni strani papirja.

Čez nekaj dni je pisatelj prišel in dejal:

'Prinašam vam svoje stvari, napisane samo na eni strani, kakor ste želeli. Drugo stran pa sem pustil prazno.'

Anatole France je vse vestno prečital, potem pa je mlademu pisatelju dejal:

'Lahko bi bili boljše napravili!'

'Kako pa?'

'Da bi bili pustili obe strani prazni!'

*

Po neki gledališki predstavi, ki se je je udeležil tudi Bernhard Shaw, so vsi gledalci drli v garderobo. Tudi veliki pisatelj je bil med njimi. Ko so ga mladi gledalci opazili, so se zbrali okoli njega in vsak mu je hotel pomagati obleči suknjo. Enemu izmed njih se je to posrečilo. Potem pa mu je Shaw dejal takole:

'Prav lepa hvala, gospod, toda nekoč mi je pri taki priložnosti izginila listnica!'

DRAMA.

Dne 10. maja.

«Karel in Ana.» Igra v 4 dejanjih. Spisal Leonhard Frank. Poslovenil Ciril Debevec. Režiser: C. Debevec. Knjiga «Karel in Ana» izšla v založbi «Priatelj». Čas: prvo dejanje leta 1917. v ruskem ujetništvu, ostala tri dejanja eno leto kasneje v Aninem stanovanju.

Dva vojna ujetnika, Karel in Rihard, preživljata težko psihozo vojnega ujetništva. Rihard hrepeni po svoji ženi Ani in pripoveduje tovarišu vse podrobnosti o njej in svojem domačem življenju. Karel se popolnoma zamisli v prijateljevo ženo, in ko se vrne prvi domov, se ji izda za njenega moža Riharda. Ana po večletnem hrepenenju ne more točno — kar je dejanjsko neverjetno — prepoznati ljubeče prevare, sledi strastnemu Karlovemu klicu in je pripravljena deliti z njim ljubezen in bremena. Ko se vrne njen mož iz ujetništva, nastane oni mučni konflikt, kakor se je to zgodilo v toliko tisočih od vojne razdejanih zakonih. Sledi čisto nemško-težka situacija. Francoz bi najbrže lahko sklenil trikot, Anglež bi na Karlovem mestu z modrijanskim mirom odstopil, a nemški človek zagradi za sekuro. «Schicksalsdrama»? Ana ni kriva. Krivec je vojna in v zvezi z njo strašni človeški nesporazumi. Toda Franck reši mračno zgodbo — človeško. V pretresljivi borbi s samim seboj odstopi Rihard od neodvratljive usode in ostane sam z Anino prijateljico Marijo. Karel in Ana odideta... In vlak vozi dalje...

Za vsakogar, ki hoče pronikniti globlje v ta zanimivi, psihološko in seksualno globoki studij človeških src, bo važno, da prečita knjigo, ki je pred kratkim izšla v knjižni založbi «Priatelj» v lepem prevodu Mile Klopčiča.

Upriporitev. Režija je zgostila zgodbo v trikot Karel-Rihard-Ana in poudarila napete, brezsapne in neizgovorjene odmore III. in IV. dejanja. Karel (Jan) je bil igran s prepričevalno voljo in zmagovito doslednostjo. Debevec je realistično umirjen Rihard z močno nakazanimi notranjimi borbami, a ne vedno dodelan. Ani (Boltarjeva) je bila dodeljena vloga pred nujnostjo usode brezmočne žene in je v tej svoji večji vlogi našla adekvaten izraz svojemu igralskemu naturelu. Vloga Marije (Šaričeva) služi bolj kot ilustracija razmer na Rihardovem domu, je vsled tega neznatna in je bila igralsko brezhibno podana. Šarže: Plut (prvi nemški ujetnik), Bratina (drugi), paznik (Potokar) in ruski stražar (Pianecki), slednji z lepim organom in zanimanje vzbujajočim igralskim darom — so doprinesli svoj del k lepo uspehi predstavi.

Dne 27. maja.

«Tartuffe.» Komedia v 5 dejanjih (6 slikah). Spisal Jean Baptiste Molière. Poslovenil Oton Župančič. Režiser: dr. Branko Gavella.

K sklepu dramske sezi je smo doživeli to klasično odrsko mojstrovino v udarno-zvenečem prevodu O. Župančiča. S tem delom je naša drama dokazala svojo, kljub neurju časa, nezlomljeno moč in neodjenljivo

voljo do močne umetniške aktivnosti. Zahvala gre poleg prevajatelju še posebno režiserju Gavelli in neutrudljivemu ansamblu, ki se v polni meri zaveda svoje težke in odgovorne naloge navzlic nerožnatim življenjskim prilikam, ki zlasti nemilo zadevajo igralski stan.

Molière je naš veliki znanec iz prejšnjih let. Svojemu času je s francosko ljubeznivostjo in šarmom odkrival rane, podiral odrske tradicije, priboril zmago ljudskim značajem in bil res ogledalo zakrknjene in moralno pobeljene dobe Ludvika XIV. Osmešil je modo precioz, pošteno je podložil parvenijem, razgalil človeške namišljene bolečine in odkrival spake naših strasti. V Tartuffu je ustvaril prapodobo zlaganega človeka, zmagujočega v življenju, vanj je skril svoj gnev proti plemiško-meščanskim verskim predsodkom in veri v konvencionalnost. Tej propadajoči družbi pa je stavil v nasprotje družabno-revolucionarne ljudi iz ljudstva, Dorino strežnico, pametno ženo Elmiro in jasni značaj Damisa. Tartuffe je lažnik, svetohlinec in prevarant. Svojo črno dušo poskriva v blagoslovljene gube vere, a je rojen zapeljivec, izsiljevalec, denunciant in sladkogolčnik. Svojega gostitelja Orgona, ki mu smešno-trmasto zaupa, bi skoro pripravil ob ženo, imetje in čast. Tartuffske duše so dandanes v zmagovitem pohodu, Molière jim je prisodil kazni in porog. In če je končno v Molièrovi komediji vsa poštena družba padla pred podobo milostnega kralja v zahvalo, da je zmagala nad nečednim človekom, je bila to vsekakor le času ustrezajoča reverenca, bolj zbadljiva kakor vdana.

Zaslepljeno Orgonovo mater je s fanatično zgovornostjo in edinstveno masko živo in učinkovito kreirala Marija Vera.

Lipah je bedasto zaupnost Orgona še podčrtaval in karikiral.

Pravo meščansko ženo — izjemo svojega časa je podala Nablocka v Elmiri diskretno, z zrelem poznavanjem odrske situacije, zlasti v kočljivih scenah.

Damis (Jan) je vrlo posrečen. Posebno priznanje pa gre M. Danilovi za njeno Dorino, strežnico. Realistična, iskrena in prikupno-sveža pojava te daljne sestre seviljskega brivca, prefriganca! Scena v kleti je bila prava igralska mojstrovina. Marjana (V. Juvačeva) je svojo ne ravno hvaležno vlogo naivne zaljubljenke rešila v potrebnem kontrastu z žuburečo življenjskostjo zvite Dorine. Valer (Drenovec) je bil pravi «Schwerenöter», kakor je treba. Kleant (Jerma) je z jasnimi citiranjem verzov, določno karakterizacijo v polno pogodil liberalnega oportunisto. Tartuffe (Kralj) je po maski in igri prvovrstna kreacija. Lokav, prikrit in v potrebi celo brutalen. Na zgoraj pasje vdan, na spodaj tiran, v detajlih virtuozen. Loyal (Sancin) je študiran karakter, železnik (odposlanec) in Flipot, sluga (Murgelj) — posrečena. V enem: Tartuffe je resnično velik odrski dogodek naše drame ob sklepu sezi je.

Dne 1. junija.

«Okence.» Veseloigra v 4 dejanjih. Spisala Olga Scheinpflugova. Prevel I. L. Režiser: prof. O. Šest. H koncu smo se zasmeli. Olga Scheinpflugova, ena izmed prvih čeških mladostnih igralk, pisateljica, komedijografka itd. je naša ljuba znanka iz gostovanj praškega divadla. Iskra, okretna, prisotna, udarno humorna, inteligentna in resnična ženska. In plodovi take duševnosti so seveda zdravi odrski komadi.

Jakob Johaneček, privatni docent, je po dolgih letih abstinence prekrokal vso noč s prijatelji. Zjutraj pride seveda beden obračun. Brez enega čevlja je, ne spominja se, kod je hodil od polnoči do svita, prijatelj dr. Plevka mu rekonstruira vse dogodke, izvršene v

sproščeni podzvesti (okencu) profesorjevih možganov. Gospa Dynybylova, docentova postrežnica, ima brezposelno hčerko Rožico. Pa se izmisli vrazjo reč. Za preteklo noč neodgovoren profesor naj se obdolži nasilja nad njeno edinko in izsili poroka... Dve praški barabi, Tone in Lojze, pa po svoje pripravljata izsiljevalno past. Tone naj dokaže docentu, da je v blodnem stanju zažgal tudi kozolec... Profesor obupuje in predava... O podzvesti... O spečih prasilah... O absolutni etiki... Končno se vse lepo obrne. Policijski komisar razjasni situacijo, v docenta zaljubljena Rožica doseže svoj ideal, študent Divišek, najbolj pošten in vljudni slušatelj filozofske fakultete, v katerega stanovanju se je gospod docent h koncu noči mudil, pa bi bil domala aretiran, ko vrne izgubljeni čovelj... Češko zdravje, češki polni smeh!

Topot so bile vloge razdeljene na manj angažirane moči, a izkazalo se je, da je bila režiserjeva izbira vrlo srečna. Jezična in ljudsko-pametna Dynybylova ni mogla najti boljšega modela kakor masko in igro Rakarjeve. Uspešno in simpatično se je v večji vlogi uveljavila Gabrijelčičeva (Rožica) in želimo to intiligentno in zmožno igralko še v mnogokateri močnejši vlogi videti na odru. Gregorin pa igra Johanka s primerno zadrego in izbornim učenjaškim naglasom. Sanein (dr. Plevka) — dober. Tone in Lojze (Plut in Potokar), zlasti zadnji, sta posrečeno igrala predmestna tipa. Edinstven pa je bil po vsem Divišek Železnika. Izmed njegovih pomembnih karakterjev je ta gotovo med prvimi. Igra je bila deležna vsobčega priznanja. Naša drama je tedaj preko vseh težav in z velikimi žrtvami ohra-

nila svojo polno delavnost in obdržala tudi občinstvo v resničnem zanimanju. Na svidenje!

Ivo Peruzzi.

Zadnji letošnji (XIX.) delavski prosvetni večer.

Dozdaj najbolj posrečen delavski prosvetni večer se je vršil dne 16. maja t.l. v dvorani Delavske zbornice. Dr. Henrik Tuma, ta prožni in svetsko orientirani kozer in velik poznavalec življenja, je topot v maju govoril o ljubezni. Sredi političnega kaosa in trdih borb za obstoj — kako odrešilna beseda! Ivan Skuk je odlično recitiral Klopčičevo pesem «Moj oče», govorilni zbori «Svobode» pa so v režiji Mileta Klopčiča dosegli popoln uspeh. Pevski zbor «Sava» je pod vodstvom Adolfa Gruma zapel več pesmi Deva, Jereba, Marolta, Ipaveca in Gotovca in žel za strumno izvajanje živo priznanje. Godba «Zarje» je imela pod vodstvom Frana Dolinarja svoj posebno srečni večer in pokazala vsestransko zboljšanje. Salonski orkester je bravurozno rešil svojo nalogo in žel posebno pohvalo. Kot izvrstna violinistka se je izkazala Roza Lubčeva s svojo spremljevalko na klavirju Silvo Hraševčevo. Svojo točko je morala ponoviti. Velik napredek in izredno priznanje pa je dosegla solistka-sopranistka Vuk-Frankovska, posebno s prednašanjem opernih arij.

Delavski večeri so dosegli svoj namen. Razvedrilo in pobuda so po resnem dnevnem delu. Osvežujejo trudne duše s čistim opojem glasbe, odkrivajo talente, utrjujejo zavest delavca in nudijo vsakomur dosegljiv pouk v vprašanih življenja. Izobražujejo, da najde čas pripravljene borbe za lepšo bodočnost.

Ivo Peruzzi.

Na ledu

ohlajena Ovomaltine je osvežujoča, redilna in prijetna pijača.

HLADNA

OVOMALTINE

najbolje pogasi žejo, daje telesu novih moči, vrača veselje do življenja in dela.

Hladna Ovomaltine se najokusneje in najlaže pripravlja v čaši **Ovomix**, ki se dobi za Din 15.— povsod, kjer se prodaja Ovomaltine.

Dr. A. WANDER, D. D., ZAGREB.

ZA KRATEK ČAS

Dva Hektorja.

Gospodu Kohnu se je vpričo sinčka pripetilo nekaj človeškega. Da bi skril zadrego, je zakričal nad psom: «Marš, Hektor!»

Kmalu nato pa se je ista reč primerila tudi sinčku. «Kaj pa je to?» ga je oče ogorčeno vprašal. «To je moj Hektor», je odvrnil sinček.

Rešiteljica.

«Dejal mi je, da se ustredi, če ga ne uslišim.»

«No, in kako si napravila?»

«Rešila sem mu življenje.»

Pomoč.

«Če do jutri ne dobim deset tisočakov, sem izgubljen. Končati se bom moral. Ljuba moja tašča, pomagati mi morate!»

«Kako naj ti pomagam, sin? Ves strihnin, kar ga je bilo pri hiši, je porabil gozdar za lisice, v očetovem revolverju pa kakor nalašč ni nobenega naboja.»

Kaj vse je znal cigan.

Neki gospodar je dal razglasiti, da bi potreboval za poljska dela več delavcev. Na določeni dan se je nabralo pri njem na dvorišču precej ljudi, ki so čakali na gospodarja. Med njimi je bil tudi neki cigan.

Gospodar pride na dvorišče in reče: «Kdo izmed vas bi znal v dušku izpiti liter piva?»

«Jaz, gospod!» se oglasi cigan.

«In kdo se upa snesti polno skledo žgancev s kislim zeljem?»

«Jaz, gospod!» se spet oglasi cigan.

«A kdo bi v enem dnevu zmlatil in očistil nasad žita?»

Zdaj se pa cigan ni več oglasil, ampak se je obrnil do ostalih in jim rekel: «Ljudje božji, govorite vendar tudi vi! Mar hočete, da bi napravil jaz vse sam?»

(Cv. K.)

Stara zgodba.

Dva fratra sta vlekla po pripekajočem solnečnem težko obložen voz. Sredi poti pa sta zagledala pod drevesom kmeta, ki je v senci spal. Zraven njega je stal osliček, vprežen v voz.

Sklenila sta, da vzameta osla in ga vprežeta v svoj voz, da bi se jima ne bilo treba tako zelo truditi.

Eden izmed njiju se je z vozom odpeljal, drugi pa je ostal v praznih ojnica. Tako ga je tudi dobil kmet, ko se je zbudil.

Frater mu je povedal, da ga je Bog izpremenil za kazni v osla, ker je grešil z ženskami. Danes pa je njegove kazni konec. Prosil ga je, naj ga izpusti.

Kmet ga je res takoj izpustil. Potem pa je šel na trg, da bi si kupil drugega osla.

Drugi frater je prišel z vozom v mesto. Skrbelo ga je, kako naj se zdaj osla iznebi. Da ga ne sme pripeljati v samostan, je vedel. Podjeten je bil pa tudi. Kaj ko bi ga prodal na trgu? ... Šel je res tja in se pomešal med sejmarje.

In slučaj je nanesel, da je prišel tja tudi kmet. Takoj je spoznal svojega osla in ga od fratra kupil.

Vedno zvest prijatelj!

Tako je bilo že prej in tako je še danes: Schichtovo terpentino milo pomaga gospodinji kakor nobeno drugo, da je v hiši vse lepo čistol

Torej: Pazite prav posebno na izvirni ovoj in na varnostno znamko „JELEN“. Potem se Vam ni bati ponarejenih mil.

..ampak poprej za namakanje: Ženska hvala!

SCHICHTOVO

TERPENTINOVNO MILO

STJ.1-33

PRILJUBLJENI JUGOSLOVANSKI IZDELEK!

Spoštljivo ga je odvedel s seboj. Ko sta bila že daleč zunaj mesta, kjer ni bilo več ljudi, se je sklonil k njemu, snel klobuk in ga vprašal:

«Prečastiti, kaj ste ga pa spet polomili?» B. R.

Znanec.

«Kdo je bil gospod, ki si ga pravkar pozdravil?»

«Znanec; služi tam, kjer sem jaz nekoč služil.»

«A tako; jaz sem pa mislil, da si bil vedno samostojen.»

«Saj sem tudi bil, ta gospod je namreč mož moje bivše žene.»

Odličen šef.

Knjigovodja je prinesel šefu poslovne knjige.

«Blagajna ni v redu. Dve sto dinarjev manjka.»

«Jih bo moral pač blagajnik plačati!»

«Blagajnik je včeraj po tridesetih letih službe umrl, je odvrnil knjigovodja. «Jutri je njegov pogreb.»

Tedaj je odločil šef:

«Potem vknjižite dve sto dinarjev za venec, pa mu ga ne bomo poslali.»

Razumljivo.

«Vsa srečna sem, da sem dobila moža, ki je vedno doma.»

«Da, da, tvoj mož ni bil nikdar vnet za prijetno družbo.»

**Z negovanimi
zobmi se lahko
smejete.**

Obvarujte svoje zobe
škodljive gnilobe! Kakor
hitro opaziš, da na zo-
beh ni kaj v redu, pojdi
takoј k strokovnjaku!

ZOBNI ATELJE
DENTIST BEVC Jožko

LJUBLJANA, Gosposvetska 4,
tel. 3296

ordinira od 9- $\frac{1}{2}$ 1, 2- $\frac{1}{2}$ 6
po dogovoru tudi izven teh ur. ob sobotah
se ordinira le do 4
v hiši, kjer je lekarna Kuralt

Mestna hranilnica ljublјanska

v Ljubljani, Prešernova ulica št. 3, s po-
družnico na Miklošičevi cesti št. 13, je naj-
večja regulativna hranilnica v Jugoslaviji.
Ima vlog nad Din 430.000.000.—, rezer-
vnih zakladov pa nad Din 10.000.000.—.
Za pupilne naložbe ima sodni depozitni
oddelek, za varčevanje mladine izdaja
domače hranilnike, za pošiljanje po pošti
pa svoje položnice. Za vse vloge jamči
mestna občina ljubljanska z vsem svojim
premoženjem in vso svojo davčno močjo.
Hranilnica kupuje in prodaja najkulant-
neje tudi devize in valute. Ta posel
opravlja v svoji podružnici na Miklošičevi
cesti.

Telefon centrale št. 2016 in 2616, po-
družnice št. 2367, poštni čekovni račun
centrale št. 10.533, podružnice št. 16.138.
Uradne ure za stranke so od 8 do 12.

Rešitev ugank iz štev. 6

Križanka.

Vodoravno: 1 na; 3 jat; 5 Jenko; 7 abbé; 9 en;
10 hleb; 12 in; 13 ar; 14 rek; 16 polip; 18 ud; 20 vas;
21 jez; 23 ura; 24 Peru; 25 rt; 26 in; 27 vol; 28 Eva;
31 nu; 32 molek; 34 zar; 36 al; 37 to; 38 Agata; 40 Krn;
41 Arad; 44 od; 45 Roman; 49 Bačka; 53 lbar; 55 šah;
57 Krim; 58 ga; 59 Zolá; 62 ki; 63 Aron; 65 Armenija;
67 pšenica; 70 Sisak; 72 la; 73 Ob; 76 Fiat; 78 en; 79 klor;
81 Rapid; 83 Jurčič; 84 Ra; 86 bor; 87 la; 88 ata;
89 Neptun; 92 et; 93 Nevá; 94 dogá; 96 ta; 97 no; 98 od;
99 Ig; 100 an; 101 lira; 102 nega; 104 vi; 105 pa; 106 as;
107 kino; 108 rt.

Navpično: 1 ne; 2 an; 3 Job; 4 Trenk; 5 julia;
6 kabel; 8 bi; 9 Erfurt; 11 Eros; 15 Kijev; 16 Paris;
17 peron; 19 da; 22 Zululand; 23 Ural; 28 Ema; 29 Vol-
ga; 30 ako; 33 Erna; 34 Zagreb; 35 rak; 39 Trocki;
42 Roma; 43 don; 45 Riga; 46 obara; 47 arzen; 48 uši;
50 Akon; 51 črnilo; 52 amba; 54 maj; 56 Hašk; 60 on;
61 Libija; 64 re; 66 astra; 68 car; 69 Korotan; 71 Seine;
74 bar; 75 Nil; 77 avto; 79 krt; 80 Laudon; 82 da;
85 Praga; 86 beta; 90 Padova; 91 no; 93 Norma; 95 gi-
gant; 97 ni; 103 Epir; 109 Pag.

Skrivalnica: Ivan Cankar.

★

Za nagrade so bili izžrebani naslednji reševalci
ugank iz pete številke «Priatelj»:

Uganke so rešili prav in dobili nagrade: Anton Šo-
lar, Podnart; Karl Vollmaier, Sv. Lovrenc na Po-
horju; Jakob Stukl, Kozje; Joža Pernè, Ljubljana;

JAJNINE

ZLATO NAŠIH HRANIL

MAKARONI, SPAGETI, JUHINE ZAKUHE.

Josip Bregar, Ličko Lešče, Lika; Vlado Golob,
Maribor; Polde Maver, Celje; Joža Pajkova,
Sv. Križ pri Litiji; Franc Justin, Slovenski Javornik;
Janko Koritnik, Maribor; Ivanka Kosova, Sušak;
Stanko Lipovec, Kranj; Rudi Auman, Novo mesto;
Tone Pogačnik, Ljubljana; Erna Buhova, Vič;
Tone Žagar, Celje; Dušan Jerić, Zagreb; Drago
Umnik, Kamnik; Majda Rakovčeva, Ljubljana;
Slavka Janežič, Skopje.

Poslali smo jim knjigo Gabriele Preissove
«Potočnikova Truda»
 in jih prosimo, da nam prejem knjige potrdijo, ko nam
 spet pošljejo rešitve.

Uganke št. 7-8

Rešitve sprejemamo do 31. julija. Za reševalce raz-
 pisujemo 20 knjižnih nagrad.

POSETNICA.

Katarina pl. Ličan

Kaj je njen mož?

SESTAVLJALNICA.

elo, elu, etd, iru, mir, pod, pom, zop.
 Te skupine črk uredi tako, da dobiš koristen rek.

STEBER.

S — — — A	1. puščava.
— S — — A —	2. primorec.
— S A —	3. plevel.
— A — — S —	4. grda lastnost.
A — — — S	5. južen sadež.

SKRIVALNICA.

Mi ostajamo doma, vi pa vasujete okoli.
 Zaceljena rana ne boli več.
 Otroci so dostikrat pametnejši kakor možje.
 Ne hodi po polju; to me razburja.
 On je zvít, a njegov sin še bolj.
 V vsakem stavku je skrit slovenski kraj. Poišči
 vseh pet!

ČRKOVNICA.

DRIEPEEČVRPEEBSDRPROI

PREMIKALNICA.

DOMAČIN

DRAMATIK

LINOLEJ

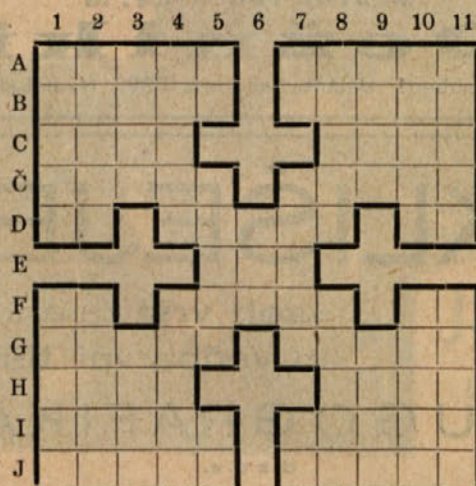
LIKER

CANKAR

OMARA

Besede premikaj tako, da dobiš
 v teh zaporednih vrstah dve žen-
 ski in eno moško krstno ime.

KRIŽANKA.

Besede pomenijo: Vodoravno: A dokaz odsot-
 nosti; glasbeno delo; B dan v tednu; prislov; C moško
 ime; glavno mesto Peruja; Č posoda; prvina; D plo-

Tako bleščeče
 sveže kakor prvi dan
 po vsakem pranju

Vedno z
GAZELA
 TERPENTINOVIM MILOM
 GT.3.2-33

Pere res belo!

skovna mera; tih pogovor; nikalnica; E posoda; F av;
 redovnik; okrajšava; G duhovniška obleka; obrtnik;
 H svetopisemska oseba; majhen denar; I denar; etno-
 grafski pojem; J hrib pri Beogradu; ptica.

Navpično: 1 Hunski vladar; grška boginja;
 2 znak slave; bolgarski pesnik; 3 pokrajina v Aziji;
 ognjeniška snov; 4 češki državnik; moško ime; 5 ruska
 reka; vladarski naslov; okrajšava; 6 cesta; 7 predlog;
 časovna enota; okrajšava za nemško stranko; 8 letal-
 ski izraz; razbojnik; 9 moško ime; posoda; 10 pripad-
 nik naroda; sodni izraz; 11 pripadniki starega naroda;
 del glave.

DOPOLNILNICA.

... nar, p... avje, pr... ca, orga... t, ... dje, ... arje,
 krv... e.

Vstavi manjkajoče črke, da dobiš samostalnike, ki
 pomenijo: 1. obrtnik; 2. del knjige; 3. čednost; 4. glas-
 benik; 5. del slike; 6. znana božja pot; 7. gora.

Nove črke dajo dober nasvet.

MAGIČEN KVADRAT.

A A A A A	1. rudnina,
A I I I I	2. Odisejev dom,
K K N O O	3. gora,
P R R R R	4. sveta slika,
S T T T Z	5. ukrajinsko ime.

Besede beremo v navpičnih in vodoravnih vrstah
 enako.

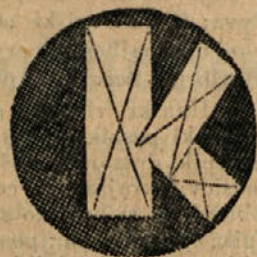
Dobro blago zahteva tudi okusno zunanost

Opremite torej Vaše izdelke z lepimi ovoji, modernimi etiketami itd., ki Vam jih dobavi po nizki ceni

litografični zavod
ČEMAŽAR JOSIP

Ljubljana, Igriška ulica št. 6

TELEFON 25-69

„KUVERTA“

D. Z. O. Z.

L J U B L J A N A

Karlovška c. 2 Vožarski pot 1

Telefon 28-07

Telefon 28-07

Tvornica kuvert
in
pisemskega papirja

Zanesljiv pes.

— Pokažite mi vendar tega svojega psa, ki ste ga zadnjič tako hvalili, kakšen imeniten čuvaj je!

— Ah! Ukradli so mi ga to noč.

Predrzen vajenec.

Mojster: «Ne trpim tega, da kar naprej žvižgaš, kadar delaš.»

Vajenec: «Saj ne delam. Samo žvižgam.»

L. MIKUŠ, Ljubljana

MESTNI TRG ŠTEV. 15

Dežniki

Na drobno! Ustanovljeno leta 1839. Na debelo!

KLIŠEJE

vseh vrst za eno-
in večbarvni tisk

JUGOGRAFIKA

d. z. o. z.

Ljubljana, Sv. Petra nasip šte. 23.

Naročnina za revijo «Priatelj» in 10 knjig znaša za vse leto Din 132.—, za pol leta Din 68.—, za četrt leta Din 27.—, za vezavo v platno se doplača Din 60.—. Posamezna knjiga Din 30.—. Izdaja konzorcij revije «Priatelj». Odgovoren za izdajateljstvo, uredništvo in upravnništvo Emil Podkrajskec, tiska Delniška tiskarna, d. d. v Ljubljani, predstavnik Miroslav Ambrožič, oba v Ljubljani.

Uredništvo in upravnništvo sta v Ljubljani, Dalmatinova ul. 10/I. Telefon 24-87.

«Kakšne vrste čaj pa je tole, ki ima tako izboren duh?»

«Kaj ga ne poznaš? To je vendar **BUDDHA** čaj, ki ga gospodinje tako rade kuhajo.

Tebi ni treba drugega, kakor da naročiš trgovcu, da ti dobavlja čajne mešanice **BUDDHA** v zavitkih, ki jih razpošilja:

TEA IMPORT, Ljubljana

Večna pot 15. Telefon 26-26»

Če imate nečisto polt,

premasno kožo, mozolje na obrazu itd., preizkusite izdelke

„LA TOJA“.

Izdelki „La Toja“ so napravljeni po strogo znanstvenih predpisih iz najfinejših surovin ob dodatku naravnih zdravilnih soli in glena, ki ga daje slovito špansko zdravilišče na otoku „LA TOJA“.

Zahtevajte v lekarni ali drogeriji toaletno milo „LA TOJA“, kremo za raziranje „LA TOJA“, Shampoo „LA TOJA“, Locion ol limon „LA TOJA“, olje za masažo „LA TOJA“.

Ako teh izdelkov še ne dobite v svoji lekarni, pišite dopisnico na

Generalno zastopstvo za Jugoslavijo:

„CHEMOTECHNA“,

kemični laboratorij

družba z o. z.

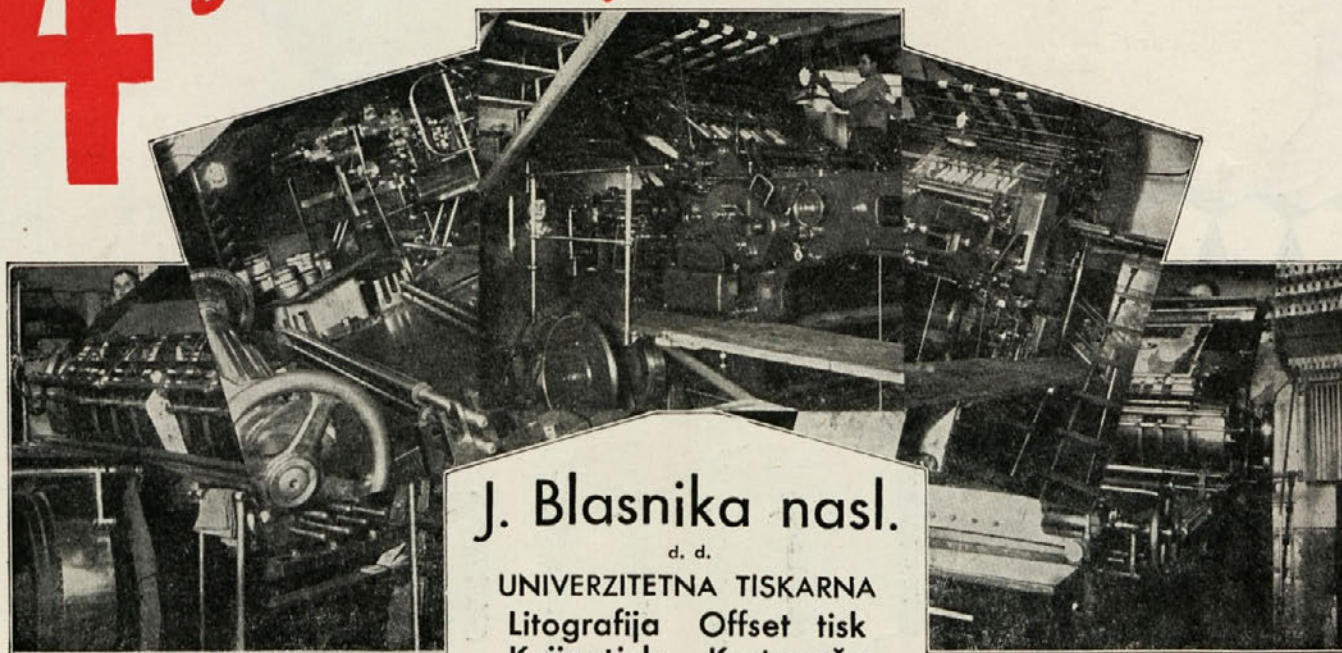
Mestni trg št. 10

LJUBLJANA

Mestni trg št. 10

Imenovana tvrdka izdeluje tudi priznana razkuževalna sredstva.

4 generacije že tiskajo lepe tiskovine

J. Blasnika nasl.

d. d.

UNIVERZITETNA TISKARNA

Litografija Offset tisk

Knjigotisk Kartonaža

Ljubljana, Breg št. 10-12

Telefon št. 21-19

SARGOV

Odstranite trajno zobni kamen,

ker je on često vzrok, da se zobje majajo in končno izpadejo. Sargov Kalodont odstrani zobni kamen, ker je edina zobna krema, katera vsebuje učinkoviti sulfocinoleat po Dr. Bräunlichu. Polagoma, ne da bi škodoval zobem, razkroji organske substance, ki tvorijo zobni kamen. S tem izgubi zobni kamen svoje oporišče, se zdrobi in se z lahkoto odstrani z zobno ščetko. Ako redno uporabljate Sargov Kalodont, boste na najudobnejši način ohranili Vaše zobe zdrave in trdne.

SARGOV

KALODONT

proti zobnemu kamnu